

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETO
CIVILINĖS JUSTICIJOS INSTITUTAS

MINDAUGAS ČESNAUSKAS
(FINANSŲ TEISĖ)

PRIESAIKA IR JOS REGULIAVIMAS KANONŲ IR PASAULIETINĖJE TEISĖJE

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas –
Prof. dr. Kazimieras Meilius

Vilnius, 2016

TURINYS

IVADAS	3
1. PRIESAIKOS RAIDA PASAULIETINĖJE IR KANONŲ TEISĖJE	7
1.1 Priesaikos kilmė, paskirtis, struktūra ir rūšys	7
1.2 Priesaikos reguliavimas Katalikų Bažnyčios Kanonų teisės kodekse	16
1.3 Priesaikos, duotos bažnytinės santuokos metu, valstybinis pripažinimas	21
2. PRIESAIKOS REGULIAVIMAS VALSTYBĖS AKTUOSE	31
2.1 Priesaikos pagrindai 1992 metų Konstitucijoje	31
2.2 Priesaika ir jos reguliavimas kituose Lietuvos Respublikos teisės aktuose	36
3. PRIESAIKOS SOCIALINIS VEIKSMINGUMAS ŠIUOLAIKINĖJE VISUOMENĖJE	45
3.1 Pasaulietinės priesaikos reikšmė šiaurinėje visuomenėje	45
3.2 Bažnytinės (kanoninės) priesaikos reikšmė šeimos institutui	46
4. PRIESAIKOS PAŽEIDIMO FORMŲ REGLAMENTAVIMAS	41
4.1 Priesaika konstitucinės doktrinos apkalto kontekste	50
4.2 Kiti priesaikos sulaužymo reglamentavimo atvejai Lietuvoje	57
4.3 Priesaikos ar pasižadėjimo užsienio valstybei atsisakymo įgyvendinimo problemos	62
4.4 Bažnytinės santuokos, kurioje duota priesaika, pripažinimas negaliojančia	66
IŠVADOS	69
PASIŪLYMAI	71
LITERATŪRA	72
ANOTACIJA LIETUVIŲ KALBA	83
ANOTACIJA ANGLŲ KALBA	84
SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA	85
SANTRAUKA ANGLŲ KALBA	86
PRIEDAI	87
PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ	102

IVADAS

Priesaikos institutas – vienas seniausių ir gilią tradiciją turintis teisinis institutas Lietuvoje. Priesaika yra asmens iškilmingas bei tvirtas pasižadėjimas prisiimti jį saistančias pareigas ir jas vykdyti arba pažadas sakyti tiesą, paprastai kreipiantis ir į Dievą. Iš pradžių priesaikos instituto kilmė buvo siejama su mitais, papročiais, pagoniškąją religiją, vėliau reguliuojama bažnytinės teisės (kanonų teisės). Vėliau priesaikos religinė reikšmė kito, vis labiau pradeda įsitvirtinti priesaika (atsakomybės Dievui ir/arba savo sąžinei atspindys) kaip valstybinis teisinis institutas.

Nors priesaikos institutas iš pirmo žvilgsnio atrodo nedidelės socialinės reikšmės, kurio visuomeniniai santykiai reguliuojami gana maža apimtimi, vis dėlto priesaika – svarbus ir ypač reikšmingas aktas prieš pradedant eiti pareigas, kuris padeda vykdyti visuomenės interesų ir vertybių apsaugą, remiantis ne tik įstatymais, bet taip pat ir moraliniais-etiniais principais. Priesaika visada yra susijusi su tam tikru tiesos momentu ir artima kitai vertybei - garbei. Vienas iš pagrindinių garbės požymių yra žmogaus įsipareigojimas tam tikrai žmonių grupei laikytis taisyklių, vienijančių tą grupę. Dabartinės visuomenės tarpusavio santykiuose priesaika neretai praranda vertę. Pastebima, kad priesaikos, kurios siejamos su atitinkamų pareigų užėmimu, neretai sulaužomos, pasitikėjimas išrinktomis valdžios institucijomis mažėja, o tuo pačiu priesaika kartais yra vertinama tik kaip formalus ar simbolinis aktas. Nors kanonų teisėje yra įtvirtintas santuokos priesaikos nesulaužomumo principas, katalikiškų šeimų skyrų skaičius Lietuvoje reikšmingai didelis, kas veda prie daugelio neigiamų socialinių reiškinių (vaikų ir paauglių nusikalstamumas, skurdo didėjimas, vaikų sveikatos rodiklių blogėjimas ir kt.). Ši susiklosčiusi situacija dabartinėje visuomenėje kelia klausimus, kiek visuomenė supranta esminę priesaikos prasmę ir esmę. Ar priesaikos institutas vis dar reikšmingas, ar jo teisinis reguliavimas pakankamas bei efektyvus.

Tiriamos problemos:

1. Ar priesaikos teisinis reglamentavimas Lietuvos valstybės ir kanonų teisėje yra tinkamas?
2. Ar priesaikos teisinio reglamentavimo įgyvendinimas Lietuvoje yra veiksmingas?

Baigiamojo darbo aktualumas

Pasirinktos temos aktualumą lemia keletas aplinkybių:

1. Analizuojant sisteminiu požiūriu Konstituciją ir kitus teisės aktus, kuriuose įtvirtintas priesaikos institutas, pastebima, kad priesaikos teisinis reguliavimas nėra efektyvus: tam tikrais aspektais priesaikos reguliavimas yra perteklinis, kitais atvejais - nepakankamas, nenuoseklus.

2. Atsakomybė už priesaikos sulaužymą sprendžiama apkaltos proceso tvarka. Išnagrinėjus su priesaikos institutu susijusią Konstitucinio Teismo ir bendrosios praktikos teismų praktiką, matyti, kad apkaltos bylų skaičius nėra didelis, teismų praktika dar tik formuojasi.

3. Mūsų šalis pasižymi vienu didžiausių skyrybų skaičiumi Europoje, be to, pastebėtina, kad išsiskiria maždaug pusė bažnytinę santuokos priesaiką davusių porų - sulaužoma priesaika, pažeidžiamas santuokos priesaikos neišardomumo principas. Priesaika padeda egzistuoti šeimos institutui, kas užtikrina vaikų, o kartu ir visos visuomenės gerovę. Priesaikos nesilaikymas sukelia šeimų iširimą, o iš to kyla socialiniai ir moraliniai pokyčiai visuomenėje. Todėl svarbu nustatyti galimybes santuokos priesaikos instituto stiprinimui, siekiant mažinti ištuokų skaičių.

Baigiamojo darbo mokslinis naujumas

Nagrinėjama tema moksliniu lygmeniu analizuota nepakankamai, gana fragmentiškai ir siauru kontekstu - kuriuo nors vienu aspektu. Tyrimo, kuris nagrinėtų priesaiką pasaulietinėje ir kanonų teisėje, iki šiol nebuvo. Priesaikos instituto teisinio reguliavimo trūkumai ir nepakankamumas sąlygoja priesaiką nagrinėti platesniu kontekstu, atskleidžiant ne tik kilmę, paskirtį, struktūrą ir rūšis, bet ir probleminius aspektus dviejose teisinėse sistemose – valstybės ir kanonų teisėje.

Baigiamajame darbe tiriamos problemos ištyrimo lygis

Akademinių ir mokslinių darbų, kurie nagrinėtų priesaiką dviejose teisinėse sistemose - valstybės teisėje ir kanonų teisėje - nepavyko rasti. Nagrinėjant istorines priesaikas rastos tik pavienės publikacijos: I. Valikonytė, D. Burba, J. Machovenko, R. Juozapaitienė ir kt. Daugelis tyrėjų atskirai nenagrinėjo priesaikos kaip teisinio instituto, priesaika aptariama nagrinėjant lietuvių kalbos istoriją, Lietuvos teisės istoriją, šeimos institutą ir pan. Siekiant apžvelgti kai kuriuos bažnyčios (konfesijų) nustatyta tvarka sudarytų santuokų teisinės prigimties klausimus, literatūros rasti dar sunkiau, paminėtini vos keli autoriai: V. Majūtė, K. Valančius, K. Meilius ir G. Sagatys. A. Skaistys disertaciniu tyrimu "Teisinis priesaikos institutas ir jo socialinis vaidmuo" išskyrė konkrečiai epochai būdingiausius priesaikos požymius, suformulavo priesaikų apibrėžimus, atskleidė priesaikos paskirtį. Priesaikos instituto istorinė raida ir socialinio konteksto vertinimas buvo aptartas nauju moksliniu teisiniu diskursu. Be to, disertaciniame tyrime buvo pateiktas progresyvus požiūris į priesaikos instituto, kaip reikšmingo valdžios įstaigų (pareigūnų) socialinės kontrolės įrankio, panaudojimo plėtrą. Šiame magistro baigiamajame darbe priesaikos instituto analizė praplėsta įtraukiant priesaikos teisinį reguliavimą Kanonų teisės kodekse. Disertacijoje priesaikos institutas nebuvo nagrinėtas tokia apimtimi santykiyje su kanonų teise.

Baigiamojo darbo reikšmė

Įgyvendinus šiame magistro baigiamajame darbe pateiktus pasiūlymus būtų patobulintas priesaikos teisinis reguliavimas ir užtikrintas geresnis priesaikos teisinio reguliavimo įgyvendinimas Lietuvoje. Įvedus priesaiką civilinėje santuokos ceremonijoje, ateityje galės būti atlikti sociologiniai tyrimai, siekiant patikrinti, ar priesaikos instituto reikšmė sutuoktinių sąmonėje sustiprėjo, įgavo didesnę prasmę.

Baigiamojo darbo originalumas

1. Pirmą kartą nagrinėjamas priesaikos instituto įtvirtinimas pasaulietinėje ir kanonų teisėje.
2. Analizuojant priesaikos tekstus Konstitucijoje ir kituose teisės aktuose išskirtos priesaikų skiriamosios savybės, pagal kurias priesaikos surūšiuotos, pateikti apibendrinimai.
3. Atlikta sisteminė naujausios teismų praktikos priesaikos srityje analizė ir išryškinti joje atsispindintys probleminiai priesaikos teisinio reguliavimo klausimai.

Tyrimo tikslas

Magistro baigiamojo darbo tikslas – išsiaiškinti, ar teisinis reglamentavimas valstybės ir kanonų teisėje yra pakankamas.

Tyrimo uždaviniai

Šiame tyrime siekiama atskleisti priesaikos instituto kilmę, paskirtį, struktūrinius elementus, priesaikos rūšis. Išnagrinėti teisės normas, reglamentuojančias įvairias priesaikos rūšis valstybės ir kanonų teisėje. Išanalizuoti teisės aktus ir naujausią teismų praktiką, nustatyti teisinio reguliavimo trūkumus, aptarti priesaikos instituto moralinius-etinius aspektus. Norima atskleisti priesaikos turinį ir įvertinti kylančias priesaikos įgyvendinimo problemas, atsirandančias dėl neišsamaus reguliavimo bei teismų doktrinos stokos, suformuluojant būdus toms problemoms spręsti.

Tyrimo metodika

Siekiant atskleisti priesaikos instituto kilmę, paskirtį, struktūrinius elementus, priesaikos rūšis šiame magistriniame darbe naudojami lyginamasis istorinis, loginis, sisteminis, apibendrinimo metodai. Įvairių teisės aktų, jurisprudencijos lyginamosios ir sisteminės analizės būdu nustatomi priesaikos įgyvendinimo, reguliavimo ir priesaikos sulaužymo probleminiai aspektai, loginių samprotavimų būdu daromos išvados.

Tyrimo struktūra

Magistro tiriamasis darbas sudarytas iš įvado, keturių dėstomųjų dalių, darbo pabaigoje daromos išvados ir suformuojami pasiūlymai, pateikiama darbo santrauka lietuvių ir anglų kalba, literatūros sąrašas. Dėstomąją darbo dalį sudaro skyriai ir poskyriai. Pirmoje dalyje nagrinėjama

priesaikos instituto kilmė, paskirtis, pagrindiniai struktūriniai elementai, rūšys, taip pat priesaikos reguliavimas Katalikų Bažnyčios Kanonų teisės kodekse ir priesaikos, duotos bažnytinės santuokos metu, valstybinis pripažinimas. Antroje darbo dalyje nagrinėjama priesaika 1992 metų Konstitucijoje ir kituose teisės aktuose, pagal magistranto išskirtas priesaikų savybes atliekamas jų grupavimas, išanalizuojami priesaikų tekstai ir jų pakeitimai. Trečia darbo dalis skirta priesaikos socialinio veiksmingumo probleminiams aspektams apžvelgti, moraliniams – etiniams priesaikos ypatumams, taip pat parodoma bažnytinės (kanoninės) priesaikos reikšmė šeimos institutui. Ketvirtoje dalyje analizuojamos priesaikos pažeidimų reglamentavimas Konstitucijoje, kituose teisės aktuose bei analizuojama Konstitucinio Teismo, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo doktrina apkaltos kontekste. Aptariamas bažnytinės santuokos, kurioje duota priesaika, pripažinimas negaliojančia. Pateikti konkretūs pasiūlymai priesaikos instituto efektyvumui užtikrinti.

1. PRIESAIKOS RAIDA PASAULIETINĖJE IR KANONŲ TEISĖJE

1.1 Priesaikos kilmė, paskirtis, struktūra ir rūšys

Priesaikos kilmė. Priesaika yra asmens iškilmingas bei tvirtas pasižadėjimas prisiimti jį saistančias pareigas ir jas vykdyti arba pažadas sakyti tiesą, paprastai kreipiantis ir į Dievą.¹ Priesaika yra apibrėžiama ir kaip iškilmingas pareiškimas dėl kurių nors faktų arba aplinkybių tikrumo arba pasižadėjimas laikytis įsipareigojimų.² Priesaikos instituto tyrinėtojas JAV pulkininkas K. Keskelis viename iš savo straipsnių apžvelgdamas priesaikos prigimtį ją apibrėžia kaip „iškilmingą kreipimąsi į Dievą patvirtinti daromo arba padaryto pareiškimo teisingumą ar pažado nuoširdumą ir bausti dievišku prakeiksmu už melagystę ar įsipareigojimų sulaužymą“.³ Dabartinės lietuvių kalbos žodynas priesaiką apibrėžia kaip „iškilmingas, tvirtas pasižadėjimas ką nors daryti“.⁴

Priesaikos ir pasižadėjimo sąvokos kartais tapatinamos. Vis dėlto, pasižadėjimo prigimtis yra kitokia. Visų pirma, pasižadėjimas siejamas su tam tikru numanomu laikotarpiu (pavyzdžiui, jaunieji šauliai iki priesaikos, t. y. pilnametystės, tradiciškai viešai duoda pasižadėjimą). Antra, pasižadėjimui būdinga konkretybė, t. y. numatomas tikslas, uždavinys ar bent vaizdinys, kurį reikia įgyvendinti tinkamai susiklosčius aplinkybėms.

Magistranto nuomone, pritartina filosofo V. Kilpio pozicijai, kad priesaika sietina su dviem ypatybėmis.⁵ Pirma, tai svetimos, kitos jėgos savanoriškas prisiėmimas sau. Būtent todėl priesaikos davimas dažniausiai yra lydimas kokio nors simbolinio veiksmo, ritualo (kraujo praliejimas, žemės, Biblijos ir pan. bučiavimas ir t. t.). Kita priesaikos ypatybė laikytinas simbolinis prisiekiančiojo įsiliejimas į atitinkamą bendriją, pareigų prisiėmimas ir sutikimas su galimomis bausmėmis. Visa tai atliekama laisva valia. Aiškinant priesaiką paminėtuju aspektu, teigtina, kad priesaika negali sąlyginai galioti, jeigu duodantysis netiki tuo, ką daro, taip pat jei tai, ką jis atlieka, jam neturi sakralios reikšmės (kaip antai, Konstitucija, Biblija ar kryžius).

Viena seniausių ir žinomiausių priesaikų, išlaikiusi savo reikšmingumą iki šių dienų - Hipokrato priesaika (460–377 m. pr. Kr.), paskelbta „Hipokrato rinkinyje“ (*Corpus Hippocraticum*)⁶, skirta norintiems užsiimti medicina. Nors, kaip teigiama, kad kai kurie

¹ „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1998 m. lapkričio 11 d. nutarimas byloje Nr. 17/9,“ [lrkt.lt](http://lrkt.lt/lt/teisimo-aktai/paieska/135/ta384/content), <http://lrkt.lt/lt/teisimo-aktai/paieska/135/ta384/content>

² *Lietuviškoji tarybinė enciklopedija. IX tomas* (Vilnius: Vyriausioji enciklopedijų redakcija, 1982), 200.

³ Kenneth Keskel, „The Oath of Office: A historical guide to moral leadership,“ *Aerospace Power Journal* XVI, 4 (2002): 47, <https://goo.gl/VZ1tQE>

⁴ *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas*, žiūrėta 2016 rugpjūčio 3 d., <http://lkiis.lki.lt/>.

⁵ „Valdas Kilpys. Apie priesaiką ir kitus dalykus,“ *Bernardinai*, gruodžio 27, 2012, <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2012-12-27-valdas-kilpys-apie-priesaika-ir-kitus-dalykus/92822>

⁶ Thomas M. Walshe, *Neurological Concepts in Ancient Greek Medicine* (New York: Oxford University Press, 2016), 178.

tuometinės Hipokrato priesaikos skirsniai ar sakiniai yra praradę reikšmę, vis dėlto ji apima visus medicinos etikos principus, kurie yra privalomi ir šiandieniniais laikais.⁷ Šiuo metu Lietuvoje medikai prisiekia tardami 1997 m. atnaujintos Hipokrato priesaikos žodžius (atsižvelgiama į medicinos pokyčius)⁸, tačiau pamatinės vertybės, kaip teigia A. Šaulauskienė, dabartinėje visuomenėje išliko tos pačios kaip ir prieš 2400 metų: sąžiningas ligonių gydymas ir saugojimas nuo žalos, ligonių duomenų konfidencialumas, korektiškumas kolegoms ir kt. Hipokrato priesaika reikalauja iš gydytojų visiškos pagarbos žmogaus gyvybei nuo jos prasidėjimo momento iki natūralios mirties.⁹ Pažymėtina, kad už šios priesaikos sulaužymą teisinė atsakomybė nebuvo ir nėra numatyta, taigi, vertybių, kuriomis prisiekama, puoselėjimas priklauso tik nuo moralinio nusiteikimo laikytis duotos priesaikos. Ankstesnėse Hipokrato priesaikos variantuose buvo kreipiamasi į graikų dievus, šiuo metu kreipiamasi į Dievą, prašant pagalbos medikų darbe.¹⁰

Galima sutikti su A. Skaisčiu, kad pirmą kartą visuomenės sanklodoje priesaikos kilmė siejama su tabu institutu: religiniu draudimu (uždedamam kuriam nors daiktui, veiksmui, ar kt.), kurio pažeidimai galėtų sukelti atitinkamų jėgų bausmę (įskaitant ir antgamtinių jėgų) - ligą, mirtį ir pan.¹¹ Buvo manoma, kad dėl antgamtinių jėgų nepalankumo gali ištikti nelaimė. Tabu institutas evoliucionavo į priesaikos institutą, tačiau jame liko tam tikri tabu instituto elementai. Priešingai nei tabu institutas, kurį taikė bendruomenės narių elgesiui kontroliuoti, kartu pabrėžiat bendruomenės narių ryšius, jų priklausomybę, priesaikos institutas traktuotinas kaip individo asmeninis nusiteikimas veikti arba neveikti nesant kontrolės iš išorės.¹²

Priesaika tam tikru istoriniu laikotarpiu tampa teisiniu, politiniu instrumentu. Istorikė I. Valikonytė teigia, kad priesaika gyvavo Europos barbarų teisynuose. Buvo tikima žodžio, ištarto šventoje vietoje arba liečiant šventenybes, galia, buvo šaukiamasi dievybės kaip keršytojos už netiesą, dažnai buvo prijungiamas prakeiksmas, kaip tiesos garantas – visa tai tapo juridine formule, kurios veiksmingumą lėmė gausi aliteracija ir dramatiška forma.¹³ Minėtos autorės nuomone, visi svarbesni ir liudytojų parodymai buvo duodami jiems prisiekus.

⁷ Vivian Nutton, *Ancient Medicine* (New York: Routledge, 2012), 320.

⁸ Alina Šaulauskienė, „Su tikėjimu, viltimi ir meile į trečiąjį tūkstantmetį“, Už gyvybę, žiūrėta 2016 spalio 2 d., http://www.gyvybe.lt/uzgyvybe/199904/uzg04_03.html

⁹ Andrius Narbekovas ir kt., *Medicina, etika ir teisė apie žmogų iki gimimo*. Mokslinė monografija (Kaunas: Vytauto Didžiojo Universiteto leidykla, 2012), 177.

¹⁰ Leonas Laimutis Mačiūnas ir kt., „Iššūkiai Hipokrato priesaikai Lietuvoje“, *Lietuvių katalikų Mokslo akademijos Suvažiavimo darbai* 20 (2006): 128, <http://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2006~1367162319608/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content>

¹¹ Audrius Skaistys, „Kai kurie priesaikos teisinio instituto istoriniai aspektai Lietuvoje iki XVIII amžiaus“, *Jurisprudencija* 11, 101 (2007): 51. <http://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/get/LT-LDB0001:J.04~2007~1367164277255/DS.002.0.01.ARTIC>

¹² *Ibid.*, p. 51.

¹³ Irena Valikonytė, „Priesaikos per teismo procesą, arba Dramatiški teisingumo drabužiai“, *Idkistorija.lt*, žiūrėta 2016 liepos 13 d., <http://m.ldkistorija.lt/index.php/istoriniai-faktai/priesaikos-per-teismo-procesa-arba-dramatiski-teisingumo-drabuziai/1021>

Pirmasis rašytinis romėnų teisės šaltinis – XII lentelių įstatymai (*Leges XII tabularum*), pasirodęs V a. pr. Kr. viduryje.¹⁴ Šiose lentelėse priesaika buvo skirstoma į keletą rūšių, pvz. *iusiurandum voluntarium*, *iusiurandum necessarium*, *iusiurandum in iure delatum*, *iusiurandum iudiciale*.¹⁵ Kaip XII lentelių komentare nurodo S. Vėlyvis ir M. Jonaitis, „*Iusiurandum voluntarium* reiškė priesaiką, duodamą ne teisme ir paremtą šalių susitarimu. Esant tokiam susitarimui, ieškovas siūlydavo atsakovui prisiekti, kad ieškininis reikalavimas esąs nepagrįstas arba priešingai – atsakovas siūlydavęs ieškovui prisiekti, kad pastarojo reikalavimas esantis pagrįstas. Pirmuoju atveju, atsakovui davus priesaiką, pretorius atsisakydavo suteikti ieškovui ieškinį (*denegatio actionis*) arba suteikdavo atsakovui procesinį atsikirtimą (*exceptio iurisiurandi*). Antruoju atveju, t. y. kai prisiekdavo ieškovas, jam buvo suteikiamas faktinis ieškinys – *actio in factum iurisiurandi* (*ex iureiurando*). Priesaika galėjo būti duodama ir nagrinėjant ginčą teisme. Šiuo atveju tai būdavusi *iusiurandum in iure delatum* arba *iusiurandum necessarium* (Justiniano epochoje). Vienai iš šalių prisiekus, byla automatiškai baigdavosi sprendimo priėmimu priešingos šalies nenaudai. Jeigu šalis, kuriai pasiūloma prisiekti, atsisakydavo tai padaryti, byla būdavo išsprendžiama jos nenaudai.

Vadinasi, priesaika buvo laikoma aukščiausią galią turinčiu įrodymu. Ši įrodinėjimo priemonė buvo perimta ir vėlesnių epochų procesiniuose įstatymuose, o teisinėje literatūroje kai kada vaizdžiai vadinama „įrodymų karaliene“.¹⁶

Pirmosios priesaikos Lietuvoje, pasak A. Skaisčio, buvo paveiktos tradicijų, papročių, senosios baltų (pagoniškosios) religijos.¹⁷ Kaip ir kitos tautos, pvz. senovės graikai, romėnai, žydai, lietuviai priesaikai šventu daiktu, kaip būtinu atributu, laikė gyvulį – aviną, arkli, jautį ir kt.¹⁸ Atliekamo veiksmo (priesaikos, prašymo, pažado ir pan.) sutvirtinimui ir įdvasinimui buvo būtina kruvina auka.¹⁹ Vėlesniais laikais priesaikų retorikoje buvo naudojami ir daiktai ar jų savybės, o ne tik gyvūnai. Pavyzdžiui, Gedimino laiškuose užfiksuota tokia priesaikos formulė: "Aš laikausi šito mūsų prūsiško teismo taip giliai, kaip gilus Gilbingas, taip vertinu jį aukštai, kaip yra aukštas ąžuolas, taip tvirtai jo laikausi, kaip tvirtas akmuo: ar tai būtų teisybė ar neteisybė"²⁰. Taigi, atsiradus rašytinei priesaikos formai, ji tapo neatskiriamu politinės valdžios įtvirtinimo atributu ir religiniu-teisiniu institutu.

¹⁴ Stasys Vėlyvis ir Marius Jonaitis, „XII lentelių įstatymai: bendrųjų šiuolaikinės teisės principų pradmenys“, *Jurisprudencija* 11, 101 (2007): 33.

¹⁵ Stasys Vėlyvis ir Marius Jonaitis, *XII lentelių įstatymai ir jų komentarai* (Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2007), 135.

¹⁶ Jevgenij Machovenko, „Įrodymai Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės teisėje“, *Teisė* 55 (2005): 67.

¹⁷ Audrius Skaistys, *supra* note 11, p. 56.

¹⁸ *Ibid.*, p. 51.

¹⁹ Rimantas Balsys, „Maldos į senuosius lietuvių ir prūsų dievus XIV–XVII a. rašytiniuose šaltiniuose“, *Tautosakos darbai*, XXXV, (2008): 252.

²⁰ Regina Gelumauskienė, „Paveldėjimo institutas baltų paprotinės teisės šaltiniuose (XII–XIV a.)“, *Jurisprudencija*, 11, 89 (2006): 79, <https://www3.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/view/2803/2607>

Apibendrinant pažymėtina, kad iš pradžių priesaikos instituto kilmė buvo siejama su papročiais, religija, vėliau reguliuojama bažnytinės teisės (kanonų teisės). Dar vėliau priesaikos religinė reikšmė kito, vis labiau pradeda įsitvirtinti priesaika (atsakomybės Dievui ir/arba savo sąžinei atspindys) kaip valstybinis teisinis institutas.

Šiandien kai kuriose valstybėse priesaika yra reglamentuojama įstatymuose ar dar žemesnės galios teisės aktuose, tam tikrose šalyse ją reglamentuoja valstybės Konstitucija, pvz. Lenkijos ir Vokietijos Konstitucijos. Šiose Konstitucijose yra įtvirtinti ir priesaikos tekstai "Tepadedu man Dievas"²¹. Atitinkamose valstybėse pasigirsta svarstymų, kad priesaika turėtų būti duodama padedant ranką ant Korano.²²

Priesaika Lietuvoje. Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje (toliau - LDK) ikistatutiniu laikotarpiu nėra rasta tiesioginių šaltinių, kuriuose būtų užfiksuotos priesaikos, jų davimo aplinkybės, arba iš kurių būtų galima spręsti apie reikalavimus prisiekiantiesiems, todėl LDK paprotinė teisė bent iš dalies rekonstruojama nagrinėjant kaimyninėse žemėse galiojusius gentinės ir vietinės teisės užrašus.²³

Lietuviškų kraštų paprotinė teisė buvo autentiškesnė ir artima pagoniškajai praeičiai, o LDK žemių, priklausiusių Rusijos kraštams, paprotinėje teisėje jau nuo X a. priėmus krikščionybę vyravo pravoslaviškosios apeigos. Vienas paskutiniųjų kunigaikščių pagoniškoje LDK - Kęstutis. Iš šio kunigaikščio valdymo laikotarpio galima rasti reikšmingą priesaiką.

1351 m. Kęstutis sudarė taikos sutartį su Vengrijos karaliumi Liudviku Didžiuoju, kuri buvo sutvirtinta lietuvių priesaika. Pagal šią sutartį Kęstutis su broliais ir lietuvių tauta pažadėjo priimti krikštą ir teikti Vengrijai karinę pagalbą, o Liudvikas įsipareigojo gauti jam karūną. Kęstutis sutvirtino sutartį pagoniškais apeigomis: paaukojo jautį ir, žengdamas tarp jo galvos ir kūno, prisiekė, kad taip tegul atsitiks ir jam, jei nesilaikys pažado. Tačiau kaip teigiama šaltiniuose, Kęstučiui išvykus su vengrais į Budą krikštytis, naktį jis pabėgo.²⁴ Toks Kunigaikščio Kęstučio elgesys gali būti traktuojamas dvejopai: pirma, Kęstutis duodamas priesaiką pagoniškiesiems dievams, prisiekė jų atsižadėti ir priimti krikščionybę (krikštą). Antra, pagoniškieji dievai negalėjo rūstauti dėl sutarties, numatančios jų pačių išsižadėjimą, nevykdymo.

Lietuvoje pagoniškoji priesaika perėjo į Bažnyčios jurisdikciją XIV a. pabaigoje - XV a. pradžioje, priėmus krikštą. Galiojant Vakarų Bažnyčios kanonų teisei, Bažnyčia atliko priesaikos

²¹ Egidijus Jarašiūnas ir Gediminas Mesonis, *Užsienio šalių konstitucijos: Mokomasis leidinys* (Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2004), 60, 232, 238, 244.

²² „JAV duodant priesaiką galima naudoti ir Koraną“, Delfi, 2007 sausio 17 d., <http://www.delfi.lt/news/daily/world/jav-duodant-priesaika-galima-naudoti-ir-korana.d?id=11835356>

²³ Jevgenij Machovenko, „Liudytojai ir priesaikos pagalbininkai Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje“, *Teisė* 51 (2004): 49.

²⁴ „Kęstutis: krikšto priešininkas ar šalininkas?“, *Lrytas*, rugpjūčio 4, 2007, <http://kultura.lrytas.lt/-11862123601184218732-k%C4%99stutis-krik%C5%A1to-prie%C5%A1ininkas-ar-%C5%A1alininkas.htm>

instituto reguliavimo funkciją. Katalikų Bažnyčia kartu vertino priesaikos atitiktį kanonų teisės normoms. Vietoj pagoniškų, magiškų ceremonijų, atsirado krikščioniškos apeigos, maldos. Svarbiausias priesaikos momentas, kaip nurodo A. Skaistys, prisilietimas prie relikvijų (Biblijos, kryžiaus).²⁵

Teigtina, kad Lietuvoje priesaikos kilmė sietina su papročiais, pagonybe. Priesaikose vyrauja ritualizuotas kreipimasis į, prisiekusiųjų manymu, aukštesnę būtybę, prašant jos pagalbos, globos, garantijų įvykdyti priesaikos įsipareigojimus.

1529 m. Vilniaus Seime priėmus vieną iš Europos reikšmingiausių teisės aktų – pirmąjį Lietuvos Statutą, priesaikos reikšmė ypač išaugo valstybės ir visuomenės gyvenime. Priesaika įtvirtinta Pirmojo Lietuvos Statuto VI sk. 29 straipsnyje, Antrojo Statuto - IV sk. 52 str., kur rašytiniai įrodymai ir liudytojai pavadinti „svarbiausiais ir pagrįščiausiais“, tačiau jų nesant, leidžiama teisumą įrodyti priesaikos būdu.²⁶ Taigi, priesaika buvo naudojama kaip ir kitose anksčiau minėtose šalyse vietoj įrodymų. Statutuose buvo įtvirtinta ne tik pati priesaika, bet ir aiškiai suformuluotas priesaikos taikymas įvairiose situacijose. Antai, XVI a. pirmoje pusėje priesaika vartota baudžiamosiose bylose, kai nebūdavo kitų racionalių įrodymų, taip pat ir svarbesni liudytojų parodymai buvo duodami jiems prisiekus.

Prisiekti buvo galima esant dviem sąlygoms: pirma, jei asmuo nusprendė taip įrodyti savo tiesą ir antra, jei tokiam asmeniui teismas paskyrė prisiekti.

Priesaika buvo duodama tokiu būdu – du pirštus pridėjus prie krucifikso (prikalto Kristaus atvaizdo, figūros) arba evangelijos (prisiekiant dvasininkams ir Ponų tarybos nariams), o žydai Mozės penkiaknyge prisiekdavo tik bylose dėl didelio ieškinio. Visų krikščionių konfesijų teisės sulygintos 1568 m. Gardino Seime, kai buvo leista prisiekti "tik Dievo vardu kiekvienam pagal jo tikėjimą".²⁷ Priesaikos taikymas, kaip minėta, įtvirtintas Antrojo Statuto IV sk. 56 str.²⁸ ir Trečiojo Statuto IV sk. 81 str.,²⁹ nors panašios tvarkos buvo laikomasi ir XVI a. I pusėje.

Priesaikos pasekmės. Apie priesaikos paskirtį galima spręsti vertinant, kokias ji pasekmes sukeldavo atsisakius prisiekti arba kai buvo prisiekama melagingai. Neatvykimas prisiekti arba atsisakymas vesti priesaikai kitą šalį turėjo teisinės pasekmes – bylos pralaimėjimą.³⁰ Jeigu priesaika buvo melaginga, pagal 1557 m. Valakų nuostatas asmeniui grėsė mirties bausmė. Kai priesaika buvo taikoma teisme, buvo aiškiai pripažįstama, kad asmeniui

²⁵ Audrius Skaistys, *supra* note 11, p. 53.

²⁶ Irena Valikonytė, *supra* note 13.

²⁷ *Ibid.*

²⁸ Konstantinas Avižonis, *Rinktiniai raštas II* (Roma: Lietuvių Katalikų Mokslo akademija, 1978), 85.

²⁹ *Statut velikogo knjazhestva litovskogo ozo 1588: Teksty. Spravochnik.Kommentarii.* (Minsk: Petrucja Brovnič, 1989), 198-199.

³⁰ Irena Valikonytė, *op. cit.*

davus priesaiką ir išsiteisinus, jo nebuvo įmanoma kviesti į teismą antrą kartą dėl to paties dalyko, apkaltinus, kad jis neteisingai prisiekė.

Priesaikos kalba. XVII a. vidurio – XVIII a. LDK etnografinės Lietuvos didžioji visuomenės dalis – valstiečiai – kalbėjo lietuviškai.³¹ Valstiečiai liudydami teismuose galėdavo prisiekti lietuvių kalba, tačiau išlikusiuose teismų dokumentuose randama nedaug lietuviškų žodžių, frazių, sakinių.³² Beveik visuose priesaikos tekstuose, kurie yra įvairūs, galima rasti žodžius, kad jei prisiekiami neteisingai, "Ponas Dievas turi užmušti ant dūšios ir ant kūna"³³. Tik daugelis pasikartojančių frazių rašytos skirtingai, pavyzdžiui, kai kur minima, kad prisiekta "spravedlivai", kitur "teisingai", "po teisei", "teisiai", "teisybei", "tikrai"³⁴.

Priesaikos rūšys. Pažymėtina, kad pagal Lietuvos Statutus, asmens ritualine priesaika buvo galima įrodyti net bajorystę (Pirmojo Lietuvos Statuto III straipsnis, Antrojo Lietuvos Statuto III skyriaus 16 straipsnis, Trečiojo Lietuvos Statuto III skyriaus 19 straipsnis).³⁵ Priesaikos institutas buvo taikomas taip pat ir suteikiant privilegijas žemėms, miestams ir bajorams, vėliau labiau naudotas kaip *Pacta conventa* (abipusė valdovo ir pavaldinių priesaika), kaip savotiškas sutarties dėl Lenkijos karalystės ir LDK valdymo sąlygų privalomas elementas.³⁶

Sovietinės okupacijos metais (1940–1990 m.) priesaikos institutas buvo beveik eliminuotas iš visų gyvenimo sričių, išskyrus karinę.³⁷ Priesaikos institutas buvo gyvas su sovietiniais okupantais kovojusių Lietuvos partizanų gretose.

Galime sutikti su A. Skaisčiu, kuris teigia, kad priesaikos institutas evoliucionavo ir virto teisiniu reguliatoriumi, pamatinių vertybių laikymąsi ir apsaugą įtvirtinančiu elementu.³⁸ Pasak A. Skaisčio, istoriškai susiformavo priesaikos pagrindinė paskirtis – „viešai įsipareigoti saugoti ir ginti bendražmogiškąsias savybes ir vertybes – vienybę, laisvę, ištikimybę, tiesą, teisingumą, patikimumą, sąžiningumą, garbę, dorovę, lojalumą ir kt.“³⁹ Magistranto nuomone, pritartina ir kitai A. Skaisčio daromai išvadai, kad priesaika įpareigoja prisiekiantįjį saugoti ir ginti tai, kas jam ir kitiems yra svarbu bei vertinga, kas stiprina bendruomeniškumą ir tarpusavio pasitikėjimą.⁴⁰

³¹ Domininkas Burba, „Penkios neskelbtos XVII-XVIII amžiaus lietuviškos LDK priesaikos,“ *Archivum Lithuanicum* 6, (2004): 289.

³² *Ibid.*, p. 289.

³³ Domininkas Burba, „Lietuviškos priesaikos LDK teismuose ir dvaruose,“ žiūrėta 2016 rugpjūčio 28 d., <http://m.ldkistorija.lt/index.php/istoriniai-faktai/lietuviskos-priesaikos-ldk-teismuose-ir-dvaruose/418>

³⁴ *Ibid.*

³⁵ Jevgenij Machovenko, *Teisės istorija* (Vilnius: Registrų centras, 2013), 180.

³⁶ Audrius Skaistys, *supra* note 11, p. 53.

³⁷ Okupuotoje Lietuvoje atsisakymas duoti tokią priesaiką reiškė represiją (įskaitant baudžiamąją atsakomybę).

³⁸ Audrius Skaistys, „*Teisinis priesaikos institutas ir jo socialinis vaidmuo*“ (daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2011), 5, <http://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:2024114/datastreams/MAIN/content>

³⁹ *Ibid.*, p. 95.

⁴⁰ *Ibid.*, p. 96.

Taigi, apibendrinant teigtina, kad priesaika lietuvių tautoje buvo įgavusi didelę reikšmę ir visuotinį paplitimą, tik jos paskirtis aptariamais Lietuvos gyvavimo laikotarpiais istoriškai kito. Seniausiais laikais priesaikos institutas buvo sietinas su papročiais, religija – ritualizuotas kreipimasis į prisiekusiųjų manymu aukštesnę būtybę, prašant jos pagalbos, globos, garantijų įvykdyti priesaikos įsipareigojimus. Priesaika reiškė tam tikrų įsipareigojimų, pareigų prisiėmimą, kartu pripažįstant sankcijas už jų neįvykdymą. XIV a. pabaigoje – XV a. pradžioje, priėmus krikštą Lietuvoje pagoniškoji priesaika perėjo į Bažnyčios jurisdikciją. Priesaiką reglamentavo kanonų teisės nuostatos, kurios buvo priesaikos vykdymo atitinkamas garantas. Priesaika imta naudoti ir teisminėse bylose, prisiekiant liudytojams ar, jiems nesant, vietoj įrodymų, siekiant įrodyti savo teisumą. Priesaikos institutas buvo plačiai taikomas suteikiant privilegijas bajorams, miestams, taip pat ji naudojama kaip abipusė valdovo ir pavaldinių priesaika (*Pacta conventa*). Sovietmetis susiaurino priesaikos taikymo apimtį - liko naudojama tik Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos (toliau – LTSR) nustatyta kario, tarnavusio okupacinėje kariuomenėje, priesaika; ji taip pat buvo plačiai taikoma ir Lietuvos partizanų.

Priesaikos struktūra. Magistranto nuomone, pritartina A. Skaisčio atliktam priesaikos suskirstymui, kur numatyta, kad priesaiką sudaro dvi dalys, t. y. procesinė ir materialinė.⁴¹ Anot A. Skaisčio, procesinę dalį sudaro būdai, kuriais prisiekama, o materialinė dalis apima vertybes, kuriomis prisiekama, taip pat tas vertybes, kurioms reiškia ištikimybė.

Vėlesniame priesaikos institute (kai priesaika jau virto teisiniu institutu) galime išskirti šiuos procesinės priesaikos požymius:

a) prisiekiančios pusės

Archajinėje visuomenėje – žmogus prisiekia dievams, žmogui, žmonių bendruomenei, gentis prisiekia genčiai, valstybė – valstybei. Dabartiniais laikais Lietuvoje pareiginės ir valstybinės priesaikos duodamos Tautai (pavyzdžiui, LR Prezidento priesaika), Lietuvos Respublikai (pavyzdžiui, Valstybės kontrolieriaus priesaika), Prezidentui arba Seimui (atitinkamų Teismų Teisėjų priesaika), Seimo nariams (Seimo nario priesaika) ir pan., t. y. žmogus prisiekia žmogui arba žmonių bendruomenei.

b) liudytojai

Archajinėje visuomenėje buvo prisiekama žmonių, dievų (Dievo) akivaizdoje. Dabartinių priesaikų metu prisiekama žmonių akivaizdoje, priesaikos pabaigoje galima kreiptis pagalbos į Dievą, sakiniu "Tepadeda man Dievas".

c) šventi daiktai arba tam tikros svarbios daiktų savybės

Senovinėse priesaikose minimi šventi daiktai, pavyzdžiui, medis (ąžuolas, liepa), krivulė, kryžius, Biblija (Evangelija). Šių dienų valstybinių priesaikų metu ypatingą reikšmę

⁴¹ Audrius Skaistys, *supra* note 38, p. 34.

turintis dalykas – Konstitucija (pavyzdžiui, Respublikos Prezidentas, Seimo nariai, Konstitucinio Teismo teisėjai ir kt. prisiekia padėję ranką ant Lietuvos Respublikos Konstitucijos). Kartais davus priesaiką yra įteikiami tam tikri valdžios simboliai, pavyzdžiui, apylinkės teismo teisėjams prisiekus įteikiamas teisėjų valdžios simbolis – ženklas su Lietuvos valstybės herbu,⁴² prisiekus VU rektoriui – uždėdama grandinę, kepurę, įteikiamas skeptras, antspaudas.⁴³

d) ritualas – procesiniai veiksmai

Kalbant apie procesinius priesaikos veiksmus, galiojančiuose aktuose įtvirtintos tik pagrindinės ceremonijos dalys, pavyzdžiui, prisiekia stovėdamas priešais priesaiką priimančią asmenį, tuomet pasirašo priesaikos aktą⁴⁴, giedamas valstybės himnas⁴⁵ ir pan. Kai kurios ceremonijos turi ypač detalius aprašus, pavyzdžiui, VU rektoriaus inauguracijos ceremonijos aprašas⁴⁶.

e) auka dievams (Dievui)

Pagonybės laikais buvo paaukojami gyvuliai (vyravo tradicija pasitepti krauju, "kraujas (krūvina auka) religijų istorijoje yra viena iš būtinų sąlygų, kad atliekamas veiksmas (susitarimas, prašymas ir t. t.) būtų sutvirtintas arba įdvasintas, t. y. įgytų kūną ir sielą"⁴⁷. Šių dienų priesaikų struktūroje šio elemento atspindžius galima rasti nebent priesaikos ceremoniją lydinčioje šv. Mišių Eucharistinėje aukoje (pavyzdžiui, santuokos bažnytinė priesaika).

f) priesaikos davimo vieta

Pagoniškosios priesaikos buvo duodamos po medžiu – ąžuolu ar liepa, ąžuolų giraitėje, alkakalnyje, vėliau – bažnyčioje, turgaus ar kitoje svarbioje aikštėje. Dabar išrinkti valdžios nariai priesaiką duoda Seimo rūmų posėdžių salėje⁴⁸, teisėjai ir kt. – iškilmingoje aplinkoje⁴⁹, sutuoktiniai – bažnyčioje⁵⁰.

Minėto laikotarpio priesaikos institute (kai priesaika jau virto teisiniu institutu), magistranto nuomone, galime išskirti tokius materialinės priesaikos požymius:

- a) *žodinį tekstą – turinį* (išstarto ar/ir užrašyto teksto turinio galia – nepaneigiama, neatšaukiama);
- b) *vertybes, dėl kurių prisiekama* (drausmės, teisingumo, ištikimybės, laisvės, ir kt.);
- c) *vertybes, kuriomis prisiekama* (gyvybė, sveikata ir kt.);

⁴² „Lietuvos Respublikos teismų įstatymas“, *Valstybės žinios* 17, 649 (2002).

⁴³ „Lietuvos Respublikos Prezidento įstatymas“, *Valstybės žinios* 5, 89 (1993).

⁴⁴ „Lietuvos Respublikos Seimo statutas“, *Valstybės žinios* 5, 97 (1999); „Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas“, *Valstybės žinios* 113, 4290 (2008).

⁴⁵ Prezidento įstatymas, *op. cit.*

⁴⁶ „Vilniaus universiteto rektoriaus inauguracijos ceremonijos aprašas“, VU, žiūrėta 2016 gegužės 20 d., <https://goo.gl/NSeOIQ>

⁴⁷ Rimantas Balsys, *supra* note 19, 252.

⁴⁸ Seimo statutas, *op. cit.*

⁴⁹ Teismų įstatymas, *op. cit.*

⁵⁰ *Kanonų teisės kodeksas* (Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2012), 1115 ir 1118 kan.

Priesaikos rūšys. XX a. antrosios pusės teisės istorikas, LDK istorijos žinovas V. Raudeliūnas išskiria tris priesaikos rūšis, galiojusias XVI a.⁵¹:

1. *išsiteisinamoji* (*"nuvalanti" kaltinimą*) - norint išsiteisinti nuo primetamo kaltinimo;

Trečiasis Lietuvos Statutas numatė kaltinamojo išsiteisinimą prisiekus. Išsiteisinant, t. y. įrodant savo nekaltumą, bajoras turėdavo prisiekti, jeigu buvo kaltinamas padarius vagystę, o vogtas daiktas nesurastas. Prisiekiant antrą kartą dėl to paties kaltinimo reikėjo prisiekti su dviem bajorais ir bendrapriesaikiais, trečią kartą – su šešiais bendrapriesaikiais.⁵² Jei vienos ginčo šalies bendrapriesaikių reputacija geresnė už kitos – šiems liudytojams buvo suteikiama įrodinėjimo pirmenybė.

2. *kaltinamoji* (skiriama rečiau nei išsiteisinamoji) - kaltinama kita šalis;

Pavyzdžiui, bajoras su dviem kaimynais priesaika įrodydavo asmens kaltę nužudymo ar užpuolimo atvejais.⁵³ Paprastose civilinėse bylose kaltę įrodydavo prisiekdami trys bajorai liudininkai arba pats ieškovas ir du liudininkai.

3. *įvertinamoji* – skiriama bylą išnagrinėjus iš esmės, leidžiant prisiekti dėl žalos dydžio, t. y. siekiant nustatyti daikto vertę ar nuostolių dydį.

Magistranto nuomone, galima išskirti dar tris priesaikos rūšis:

4. *atidėtoji – pažadėtoji priesaika*. Išsiteisinamoji priesaika buvo neapskundžiama, todėl kartais priesaikos davimas buvo atidedamas siekiant netrukdyti vienai iš šalių apeliuoti į aukštesnius teismus. Šis pažadas prisiekti buvo „paveldimas“ ir mirusiojo įpėdiniais.

5. *priesaika, duodama kartu su bendrapriesaikiais – liudytojais*. Ši priesaika buvo duodama kartu su liudytojais, kurie liudija jų pačių matytą tam tikrą konkretų, tiesiogiai su bylos esme susijusį dalyką, t. y. turintys informacijos apie reikšmingas bylai aplinkybes.

6. *priesaika, kurią duoda bendrapriesaikiais – priesaikos pagalbininkais*. Priesaikos pagalbininkai kviečiami nesant liudytojų ir neturint kitų įrodymų.⁵⁴ Jie prisiekdavo pagal teismo nustatytą formulę, nukrypęs nuo kurios priesaika neįgydavo teisinės galios.

Priesaikos kilmės, paskirties, struktūros ir rūšių apžvalga leidžia suprasti priesaikos sampratą. Apžvelgus priesaikos istorinę raidą galima daryti išvadą, kad priesaika iš paprotinės teisės elemento išsivysto į religinį-teisinį institutą, o dar vėliau priesaika tampa ir reikšmingu valstybės teisiniu institutu.

⁵¹ Vidmantė Giedraitytė ir Antanas Šenavičius, „Vytautas Raudeliūnas – Lietuvos teisės istorikas“, *Jurisprudencija*, 3, 117 (2009): 139, <https://goo.gl/9Q0eNG>

⁵² Audrius Skaistys, *supra* note 11, p. 55.

⁵³ *Ibid.*, p. 40.

⁵⁴ Jevgenij Machovenko, *supra* note 23, p. 50.

1.2 Priesaikos reguliavimas Katalikų Bažnyčios Kanonų teisės kodekse

Aiškų priesaikos teisinį reguliavimą nustato Katalikų Bažnyčios Kanonų teisės kodeksas. Kanonų teisės kodeksas buvo paskelbtas 1917 m. (vadinamas senasis arba Benedikto kodeksas). Naujasis Kanonų teisės kodeksas (toliau – Kodeksas), kuris naudojamas ir šiuo metu, buvo paskelbtas 1983 m. (dar kitaip vadinamas Jono Pauliaus II kodeksas). Į lietuvių kalbą šis Kodeksas buvo pradėtas versti 1994 metais ir aprobuotas Lietuvos Vyskupų Konferencijoje 2010 m. spalio 26-28 d.

Minėtame Kodekse apibrėžiama, kas yra priesaika, jos esmė, nusakoma, kaip ji turi būti duodama, apibrėžiama, kada priesaika negalioja, apibūdinamos priesaikos rūšys, įtvirtinama priesaikos aiškinimo taisyklė, priesaikos fiksavimas.

Antai, Kodekso 1199 kanono 1 paragrafe nustatyta, kad priesaika, t. y. Dievo vardo šaukimasis tiesai paliudyti, gali būti duodama tik laikantis tiesos, išminties ir teisingumo. Kodekso 1200 kanono 1 paragrafe nusakomas priesaikos turinys, jos esmė: “Tas, kuris laisvai prisiekia ką nors padarysiąs, turi ypatingą religijos pareigą įvykdyti tai, ką buvo patvirtinęs priesaika“.

Kodekso 1199 kanono 2 paragrafe nurodyta, kad kanonų reikalaujamos ar leidžiamos priesaikos neįmanoma galiojamai duoti per įgaliotinį, o 1728 kanono 1 paragrafe nustatyta, kad kaltinamasis neprivalo prisipažinti padaręs nusikaltimą ir jam negali būti įsakyta prisiekti.

Kaip minėta, Kodeksas apibrėžia priesaikos negaliojimo atvejus. Antai, 1200 kanone nustatyta, jog apgaule, prievarta ar didele baime išgauta priesaika pagal pačią teisę yra niekinė.

Kodeksas taip pat neleidžia duoti tokios priesaikos, kuri būtų susieta su žala kitam asmeniui ar asmenims arba daro nuostolį viešajam gėriui. 1201 kanono 1 paragrafas skelbia, kad pažadančioji priesaika priklauso nuo veiksmo, su kuriuo siejama, prigimties ir sąlygų, o 2 paragrafe nustatyta, jog tuo atveju, jei priesaika yra susieta su veiksmu, tiesiogiai nukreiptu į žalą kitiems arba nuostolį viešajam gėriui arba amžinajam išganymui, dėl to veiksmas neįgyja jokio patvirtinimo.

Kodekse galima aptikti kelių rūšių priesaikas. Pirmiausia išskirtina pareiginė priesaika, kuri įtvirtinta 380 kanone: “Paskirtasis, prieš kanoniškai užimdamas savo pareigybę, turi atlikti tikėjimo išpažinimą ir duoti ištikimybės Apaštalo Sostui priesaiką pagal paties Apaštalo Sosto patvirtintą formulę.“ Iš šios nuostatos matyti, kad priesaikos tekstą tvirtina Apaštalo Sostas.

Konkreči priesaika, kurią duoda administratorius, išskirta 1283 kanono 1 paragrafe: “Prieš administratoriams pradedant eiti savo pareigas: privalo prisiekti Ordinaro ar jo delegato akivaizdoje, kad gerai ir ištikimai administruos“.

Pagal 1454 kanoną turi prisiekti tribunolo nariai (teisėjai) bei kiti asmenys, teikiantys tribunolui pagalbą: „visi, kurie sudaro tribunolą arba jam teikia pagalbą, privalo prisiekti tinkamai ir ištikimai eiti pareigas“.

Kodeksas reikalauja priesaikos iš bylos šalių. Tačiau ne visais atvejais, o tik tuomet, kai byloje svarstomas viešasis gėris, teisėjas turi liepti šalims prisiekti, kad sakys tiesą ar bent, kad pasakė tiesą, jei dėl svarbios priežasties nesiūloma kitaip. Kitais atvejais šalys gali elgtis pagal savo supratimą.⁵⁵ Reikia pažymėti, kad liudininko priesaika nėra absoliuti, t. y. yra privaloma visais atvejais. Nors pagal 1562 kanono 1 paragrafą teisėjas turi priminti liudininkui svarbią pareigą sakyti tiesą ir vien tik tiesą, o 2 paragrafas įpareigoja teisėją liepti liudininkui prisiekti pagal 1532 kanoną, tačiau jei liudininkas atsisako tai daryti, jis tuomet turi būti apklausiamas neprisiekęs.

Kodeksas taip pat draudžia versti prisiekti kaltinamąjį.⁵⁶

Numatyta priesaika ir kitiems bylos dalyviams, antai 1471 kanone nustatyta, kad jei kuris nors apklausiamas asmuo kalba teisėjui ar šalims nesuprantama kalba, turi būti kviečiamas teisėjo paskirtas prisaiškintas vertėjas.

Kita priesaikų grupė sietina su sakramentais. Sakramentas lotynų kalboje "*sacramentum*" reiškia priesaiką, įsipareigojimą. Paminėtina pirmoji, kuri susijusi su sakramento buvimo įrodymu. Krikšto įrodymui, tuo atveju, jei asmuo priėmė krikštą jau būdamas suaugęs, reikalinga paties krikštytojo priesaika (jei nėra nešališko liudytojo patvirtinimo). Tokia taisyklė yra įtvirtinta 876 kanone.

Patvirtinimas, pateikiamas, esant reikalui su priesaika, kad asmenys yra pakrikštyti ir nevaržomi jokios kliūtis, tuokiantis, esant mirties pavojuje.⁵⁷

Santuokos priesaika išsiskiria iš visų priesaikų. Santuokos sakramentas – tai Dievo bei Bažnyčios liudytojų akivaizdoje vyro ir moters duota priesaika visą gyvenimą vienas kitą mylėti, gerbti ir susilaukti vaikų bei juos ugdyti. 1055 kanono pirmas paragrafas teigia, kad "santuokinei sutarčiai, kuria vyras ir moteris tarpusavyje sudaro visą gyvenimą trunkantį bendravimą, savo prigimtimi skirtą sutuoktinių gerovei bei palikuonių gimdymui ir auklėjimui, pakrikštytųjų atžvilgiu Viešpats Kristus suteikė sakramento kilnumą".⁵⁸ Viena iš esminių santuokos savybių yra neišardomumas, tai reiškia ir priesaikos nepaneigiamumas.

Priesaika turi būti aiškinama griežtai pagal teisę ir prisiekiančiojo intenciją arba, jei šis veikų apgaule, pagal intenciją to, kuriam duodama priesaika.⁵⁹ Nors, kaip minėta, tas, kuris

⁵⁵ Kanonų teisės kodeksas, *supra* note 50, 1532 kan.

⁵⁶ Kanonų teisės kodeksas, *supra* note 50, 1728 kan.

⁵⁷ Kanonų teisės kodeksas, *supra* note 50, 1068 kan.

⁵⁸ Kanonų teisės kodeksas, *supra* note 50, 1055 kan.

⁵⁹ Kanonų teisės kodeksas, *supra* note 50, 1204 kan.

laisvai prisiekia ką nors padarysiąs, turi ypatingą religijos pareigą įvykdyti tai, ką buvo patvirtinęs priesaika, Kodekse yra numatyti atvejai, kada priesaikos pareiga gali išnykti. Kodekso 1202 kanone nustatyta: "Pažadančios priesaikos sukelta pareiga išnyksta: 1° jei atleidžia to, kurio naudai buvo duota priesaika; 2° jei iš esmės pasikeičia priesaikos medžiaga arba, pasikeitus aplinkybėms, tampa bloga, visiškai bereikšmė ar apskritai trukdo didesniai gėriui; 3° išnykus galutiniam tikslui arba sąlygai, su kuria gal būt buvo duota priesaika; 4° dėl dispensavimo, pakeitimo pagal kan. 1203 normą".

Kodekso 1203 paragrafe nustatyta, kas gali dispensuoti⁶⁰ nuo priesaikos: "Tie, kurie gali sustabdyti, dispensuoti, pakeisti įžadą, tą pačią galią ir tuo pačiu pagrindu turi dėl pažadančiosios priesaikos; tačiau jei dispensa nuo priesaikos galėtų sukelti nuostolį tiems, kurie atsisakytų atleisti nuo pareigos, nuo priesaikos gali dispensuoti tik Apaštalų Sostas."

Svarbu pažymėti tai, kad pagal 1204 kanoną priesaika turi būti aiškinama griežtai pagal teisę ir prisiekiančiojo intenciją arba, jei šis veiktų apgaule, pagal intenciją to, kuriam duodama priesaika. Priesaika, kuri yra duodama teisme yra fiksuojama. Tokia pareiga numatyta notarui 1568 kanone: "Notaras aktuose turi pažymėti apie padarytą, atleistą ar atsisakytą padaryti priesaiką, apie šalių ir kitų asmenų dalyvavimą, apie *ex officio* pridėtus klausimus ir bendrai apie visus dėmesio vertus dalykus, kurie atsitiko, apklausinėjant liudininkus."

Viena iš svarbiausių Kodekse numatytų priesaikų laikytina priesaika, duota bažnytinės santuokos metu, nes ją duoda didelė dalis Lietuvoje besituokiančių asmenų.

Kodekse yra 13 kanonų (1095–1107) santuokiniam sutikimui, jo sampratai, trūkumams ir pareiškimo būdams aiškinti. Santuokinio sutikimo reikalavimas santuoką padaro ne tik visuomenės, bet ir Bažnyčios dalimi. Santuokos sakramentas teikiamas vyrui ir moteriai, kurie yra dar nesudarę galiojančios bažnytinės santuokos, myli vienas kitą ir, tvirtai apsisprendę, išreiškia abipusį sutikimą visam gyvenimui kurti krikščionišką šeimą, gimdyti bei auginti vaikus. Būtent, sąvoka "sutikimas", o ne "priesaika" yra vartojama Kodekse: "Kan. 1057 1 paragrafas. Santuoką sudarantis veiksmas yra teisėtai tarp juridškai pajėgių šalių pareikštas sutikimas, kurio papildyti negali jokia žmogiška valdžia. 2 paragrafas. Santuokinis sutikimas yra valios veiksmas, kuriuo vyras ir moteris neatšaukiamu susitarimu vienas kitam save duoda ir priima, siekdami sudaryti santuoką". Formuliuotė "neatšaukiamu susitarimu vienas kitam save duoda ir priima" leidžia tapatinti "sutikimą" su "priesaika", kurios metu sužadėtiniai dovanoja save vienas kitam, per šią prizmę toliau šiame darbe ir bus nagrinėjamas priesaikos institutas kanonų teisėje. Vakarų Bažnyčiose krikščioniškajam požiūriui į santuoką susidūrus su Romos teise iškilo problema, koks elementas sudaro santuoką juridiniu aspektu. Tai buvo išspręsta, sutuoktinių abipusį

⁶⁰ Dispensa – atleidimas atskiram atvejui nuo grynai bažnytinio įstatymo laikymosi (85 kan.)

sutikimą laikant vieninteliu santuoką sudarančiu elementu.⁶¹ Šis sutikimas (tapačiai priesaika) yra svarbiausias santuokos sudarymo elementas.

Taigi, krikščionių bažnytinės santuokos ir jos metu duotos priesaikos negalima atskirti nuo sakramento, kiekviena kanonų nustatyta tvarka sudaryta santuoka tuo pat metu yra ir sakramentu. Sakramentas – ritualinis veiksmas, turintis suteikti Dievo malonę. 1055 kanono pirmoje dalyje teigiama, kad "santuokinei sutarčiai, kuria vyras ir moteris tarpusavyje sudaro visą gyvenimą trunkantį bendravimą, savo prigimtimi skirtą sutuoktinių gerovei bei palikuonių gimdymui ir auklėjimui, pakrikštytųjų atžvilgiu Viešpats Kristus suteikė sakramento kilnumą". Bažnytinė santuoka – tai sutartis tarp vyro ir moters su tam tikromis bažnytinėmis apeigomis. Esminės santuokos savybės – vienumas ir neišardomumas, kurios sakramento dėka krikščioniškoje santuokoje įgyja ypatingą tvirtumą (1056 kanonas).

1057 kanone paminėta santuokinė priesaika skiriasi nuo valstybės sankcionuotų priesaikų, nes:

1. Ji gali būti sudaryta tik tarp vieno vyro ir vienos moters;
2. Negali būti nutraukta nei šalims laisvai susitarus nei kitomis aplinkybėmis;
3. Turi sakralinį pobūdį.

Santuokos neišardomumą ir jos sakramentalumą sieja unikalūs ryšys, tai yra abipusis konstitutyvus santykis. "Neišardomumas leidžia lengviau suvokti krikščioniškosios santuokos sakramentinę prigimtį, o teologiniu požiūriu sakramentinė santuokos prigimtis sudaro jos neišardomumo galutinę, nors ir ne vienintelę priežastį".⁶²

Be to, pastebėtina, kad santuokos priesaikai atlikti, skirtingai nei kitoms, yra reikalingas specialus pasirengimas: Santuokos sakramentui būtinas Krikšto sakramentas (1068 kanonas), pageidautina prieš santuoką atlikti išpažintį, apeigų metu priimti Komuniją (1065 kanonas, 2 dalis).

Kanoninės priesaikos formos privalu laikytis, jei bent viena iš santuoką sudarančių šalių yra krikštyta Katalikų Bažnyčioje ar į ją priimta (1117 kanonas).

Priesaikos davimo tvarka, vieta kanonų teisėje yra detalai sureglamentuota. Kai naudojama įprastoji santuokos sudarymo forma, asistuoja vietos ordinaras arba klebonas, arba kuris nors iš jų deleguotas kunigas arba diakonas, bei dalyvauja du liudytojai (1108 kanonas). Kodeksas nenumato liudytojams specialių reikalavimų, kurių dalyvavimas sudarant santuoką yra skirtas garantuoti santuokos savanoriškumą, sutuoktinių valios sudaryti santuoką išreiškimą, liudyti santuokos sudarymo faktą. Vadinasi, liudytojai gali būti laisvai pasirenkami. Vienintelis reikalavimas, kad būtų pilnamečiai, jie gali būti ir tikintys žmonės, ir ne, dvi moterys, du vyrai –

⁶¹ „Krikščioniškosios santuokos doktrinos tezės“, Tarptautinė teologijos komisija, žiūrėta 2016 rugsėjo 5 d., http://www.lcn.lt/b_dokumentai/kiti_dokumentai/krikscioniskosios-santuokos-doktrinos-tezes.html

⁶² *Ibid.*

tai nėra svarbu. Liudytojų pavardės užrašomos bažnyčios sudarytų Santuokų knygoje. Santuokinė priesaika kaip ir pareiginės ir teisminės priesaikos yra patvirtinama parašu Santuokų knygoje. Be sutuoktinių pasirašo dar bent du liudininkai.

Kodekso 1116 kanono 1 paragrafas numato neįprastą santuokos sudarymo formą, kai kompetentingas bažnyčios atstovas yra nepasiekiamas,⁶³ dėl to, kad nėra galimybės pas jį nuvykti nei jo pasikviesti, o asmenys nori šio sakramento. Priesaika šios santuokos metu taip pat atliekama dalyvaujant dviem liudytojams.

Priesaika yra vienas iš Santuokos sakramento simbolių (šalia santuokinio žiedo). Priesaiką, kaip vieną iš pagrindinių santuokos liturgijos elementų, parodo ir pačioje santuokos apeigyno pradžioje kunigo tariami žodžiai, kuriais yra pabrėžiama, kad santuoka – vienas kitam duodama meilės ir ištikimybės priesaika.⁶⁴

Priesaika atliekama bažnyčioje pagal jos nustatytus kanonus, tvarką: bažnyčioje iškilmingai (groja vargonai, giedamas himnas Šventajai Dvasiai, skaitomi skaitiniai iš Šventojo Rašto). Prieš svarbiausią santuokos momentą - priesaiką - sužadėtiniams užduodami klausimai, pabrėžiantys priesaikos reikšmę, svarbą, ir tvirtą pasiryžimą.

Liturgijos vadovas užduoda klausimą jaunajam:⁶⁵

„Ar esi rimtai apgalvojęs, niekieno neverčiamas ir tikrai pasiryžęs vesti šią savo sužadėtinę?“ Jaunasis atsako: „Esu.“

Po to klausiama ir jaunoji:

„Ar esi rimtai apgalvojusi, niekieno neverčiama ir tikrai pasiryžusi tekėti už šio savo sužadėtinio?“ Jaunoji atsako: „Esu.“

Vadovaujantis liturgijai dvasininkas klausia abu:

„Ar pasižadate santuokos kelyje visą gyvenimą vienas kitą mylėti ir gerbti?“ Kiekvienas atsako: „Pasižadu.“

Po to klausiama apie vaikų auklėjimą:

„Ar sutinkate pagal Dievo valią susilaukti vaikų ir juos auklėti, kaip liepia Dievas ir Bažnyčia?“ Jaunieji atsako: „Sutinkame.“

Magistranto nuomone, šie užduodami klausimai prieš Santuokos sakramento kulminaciją – priesaiką – yra labai svarbūs, savotiška sužadėtinių akistata ir pasitikrinimas, ar tikrai supranta priesaikos svarbą, jos neatšaukiamumą.

Tuomet jaunieji paduoda vienas kitam dešinę ranką ir taria priesaikos žodžius. Pirmasis prisiekia jaunasis⁶⁶:

⁶³ 1. Kai yra mirties pavojus; 2. Nesant tokio pavojaus, bet numatant, jog aukščiau minima situacija, kai negalima susisiekti su Bažnyčios atstovu, truks mėnesį (Kanonų teisės kodeksas, 1116 kanonas, 1 paragrafas)

⁶⁴ *Santuokos apeigynas* (Vilnius: Šv. Jono Krikštytojo ir šv. Jono apaštalo ir evangelisto bažnyčia, 2009), 1.

⁶⁵ *Ibid.*, p. 49.

„Aš, N., imu tave, N., savo žmona ir prisiekiu visada būti tau ištikimas: kai laimė lydės ar vargas suspaus, kai sveikata tvers ar ligos suims, – visą gyvenimą tave mylėsiu ir gerbsiu. Tepadeda man Dievas!”

Tada prisiekia jaunoji:

„Aš, N., imu tave, N., savo vyrą ir prisiekiu visada būti tau ištikima: kai laimė lydės ar vargas suspaus, kai sveikata tvers ar ligos suims, – visą gyvenimą tave mylėsiu ir gerbsiu. Tepadeda man Dievas!”

Jaunojo ir jaunosios priesaikos vienodos, kas tarsi pabrėžia jų meilės, pagarbos ir ištikimybės vienas kitam vienodumą, lygiateisišką padėtį šeimoje⁶⁷, "abu sutuoktiniai turi lygias pareigas ir teises santuokinio bendravimo ir gyvenimo atžvilgiu" (1135 kanonas)⁶⁸.

Įprastai katalikai santuokos priesaiką duoda bažnyčioje, besituokiančiųjų parapijoje. Norint Santuokos sakramentą priimti kitoje parapijoje, reikalingas klebono sutikimas, be to, vietos vyskupas gali praplėsti santuokai švęsti sudaromos erdvės galimybes.⁶⁹

Kaip minėta anksčiau, teisminių ar pareiginių priesaikų tekstas yra labai griežtai apibrėžtas, bet koks nukrypimas nuo teksto daro priesaiką negaliojančia. Sąmoningai ar nesąmoningai neteisingai ištartas priesaikos tekstas – akivaizdus priesaikos instituto pažeidimas. Kalbant apie Kanonų kodeksą, taip pat turi būti laikomasi apeigų, tame tarpe ir priesaikos teksto, numatyto bažnyčios patvirtintose liturginėse knygose.⁷⁰

Apibendrinant galima teigti, kad pagal Kodeksą santuokos metu duodama priesaika turi itin svarbią reikšmę, ypač atsižvelgiant į tai, kad bažnytinės santuokos, kuri sutvirtinama priesaika negalima nutraukti.

Magistranto nuomone, siekiant civilinei santuokai ir besituokiantiems asmenims suteikti didesnę prasmę (tikėtina, kad galėtų sumažėti besiskiriančių sutuoktinių skaičius), svarstyтина, ar civilinėje santuokoje nederėtų įtvirtinti privalomą priesaikos institutą, taip sudarant ne tik teises, bet ir moralines prielaidas didinti priesaikos instituto reikšmę ir, kita vertus, tai labiau prisidėtų prie šeimos apsaugos.

1.3 Priesaikos, duotos bažnytinės santuokos metu, valstybinis pripažinimas.

Santuokos priesaika neturi valstybės sankcionuotos teisinės išraiškos, tačiau per Lietuvos valstybės Konstitucijos 38 straipsnį, kuriuo valstybė nustatė, kad pripažįsta bažnytinę

⁶⁶ Santuokos apeigynas, *supra* note 64, p. 50.

⁶⁷ Audrius Skaistys, *supra* note 38, p. 60.

⁶⁸ Kanonų teisės kodeksas, *supra* note 50, 1135 kan.

⁶⁹ Kanonų teisės kodeksas, *supra* note 50, 1115-1118 kan.

⁷⁰ Kanonų teisės kodeksas, *supra* note 50, 1119 kan.

santuoką, ir per Kodeksą ji kartu prisiėmė ir įsipareigojimą gerbti priesaiką, duotą kanoninės santuokos metu.

Lietuva priklauso tai Europos šalių grupei (kaip ir Kipras, Švedija), kuriose bažnytinė santuoka yra pripažįstama valstybiniu lygiu nuo jos sudarymo momento.⁷¹ Lietuvos Konstitucijos 38 str. nėra nustatyta jokių sąlygų, kurias reiktų išpildyti tam, kad bažnytinė santuoka būtų valstybėje pripažinta; ji pripažįstama visais atvejais, kai atlikta pagal kanonus. Reikia pažymėti, kad yra bendri reikalavimai, taikomi tiek bažnytinei, tiek pasaulietinei santuokai (monogamijos principas (Civilinio kodekso (toliau - CK) 3.16 ir Kodekso 1085 kan.), veiksnumo principas (CK 3.15 ir Kodekso 1095 kan.), santuokinio amžiaus principas (CK 3.14 ir Kodekso 1083 kan.), artimų giminaičių principas (CK 3.17 ir Kodekso 1091, 1094 kan.), savanoriškumo (CK 3.13 ir Kodekso 1103 kan.) ir tos pačios lyties principai (CK 3.12 ir Kodekso 1055 kan.)), paisymas tokių reikalavimų, kuriuos turi sutuoktiniai atitikti, nelaikytini nepagrįstais ribojimais sudaryti santuoką.

Besąlygiškas bažnytinės santuokos pripažinimas pačia Konstitucija, magistranto nuomone, yra sveikintinas dalykas, nes tokiu būdu valstybė, galima teigti, „saugo“ priesaiką, duotą sutuoktinių bažnytinės santuokos metu. Konstitucinis Teismas savo 1994 m. nutarime⁷² nurodė, kad ne santuokos perregistravimas, o jos sudarymas bažnyčioje yra juridinis faktas.

Viena iš pirmųjų santuokos institucinių apeigų laikytina bažnytinė (kanoninė) santuoka (moterystė), kuri Katalikų Bažnyčios praktikuojama nuo X amžiaus, o jos dabartinės apeigos – nuo Tridento Susirinkimo, kuris vyko su pertraukomis 1545–1563 m. Tridente (dab. Trentas, Italija) ir 1547–1549 m. Bolonijoje.⁷³ Tridento Susirinkimo 24 sesijoje 1563 m. buvo nustatyta ir metrikacijos knygų (metrikų) rašymo tvarka.⁷⁴

Priėmus krikščionybę 1387 m. Bažnyčios jurisdikcija santuokos teisinio reglamentavimo srityje sustiprėjo, nors kurį laiką santuoka galėjo būti sudaroma tiek remiantis paprotine, tiek krikščioniškąja teise, nes kanonų teisės nuostatos Lietuvos žemėse ne iš karto buvo taikomos. Ilgą laikotarpį Lietuvoje buvo tik bažnytinė santuokų registracija. Todėl priesaika, kurią sutuoktiniai duodavo santuokos (sakramento) metu bažnyčioje neturėjo būti dar kaip nors patvirtinta, kad ją pripažintų valstybė. Apskritai civilinę metrikaciją (toliau – CM) Lietuvoje buvo bandyta įvesti 1926 m., tačiau po 1926 m. gruodžio 17 d. perversmo šių

⁷¹ Norman Doe, *Law and Religion in Europe. A comparative Introduction* (New York: Oxford University Press, 2011), 218.

⁷² Konstitucinio Teismo 1998 m. lapkričio 11 d. nutarimas, *supra* note 1.

⁷³ Kazimieras Valančius, „Bažnytinės (kanoninės) santuokos institucionalizacija ir konstitucionalizacija: raida ir problemos“, *Lietuvių katalikų mokslo akademijos metraštis*, 19 (2001): 267.

⁷⁴ Viktorija Vaitkevičiūtė, *Tridento visuotinio bažnyčios susirinkimo (1545-1563) įtaka Lietuvos kultūrai: Susirinkimo idėjų suvokimas ir sklaida Vidurio Europos rytuose* (Vilnius: Kultūros, filosofijos ir meno institutas, 2009), 167.

sumanymų atsisakyta. 1927 m. pasirašytame Konkordate su Šv. Sostu (popiežiumi Pijumi XI)⁷⁵ 15 str. buvo nustatyta: „Jungtuvės, atliktos Kanonų Kodekso nurodymais, įgyja pilietiškai (valstybiškai) privalomos galios.“

Taigi, pasirašius sutartį, priesaika, galima teigti, kartu įgijo ir tarptautinę apsaugą, t. y. tapo saugoma ne vien Lietuvos valstybės.

Galima sutikti su K. Valančiumi, kuris teigia, kad bažnytinės (kanoninės) santuokos institucionalizacija Lietuvoje pasireiškė dviem tarpusavyje susijusiais procesais: konstitucionalizacija (jos konstituciniu įtvirtinimu, kai į Konstituciją įtraukiami pagrindiniai tokios santuokos principai) ir įstatymine institucionalizacija (teisinė kanoninės santuokos padėtis detaliau reglamentuojama įstatymu ir ji tampa civilinės teisės institutu).⁷⁶

Prielaidas tokiai sutarčiai pasirašyti sudarė Lietuvos valstybės 1922 m. rugpjūčio 1 d. Konstitucija, kurios 85 str. buvo nustatyta: „Gimimo, **jungtųjų** (*paryškinta magistranto*) ar mirimo aktai, daromi tikinčiųjų pas jų dvasininkus, jeigu jie atitinka įstatymo nustatyti formai, turi Lietuvoje juridinės galios, ir piliečiai nėra verčiami tų aktų kartoti kitoje įstaigoje“⁷⁷. Ši konstitucinė norma nereikalavo iš sutuoktinių jokių papildomų sąlygų tam, kad sutuoktųjų metu bažnyčioje jų duota priesaika galiotų valstybėje. Analogiška nuostata įtvirtinta ir 1928 m. Konstitucijoje.⁷⁸

1938 m. Konstitucijos 125 straipsnyje buvo numatyta, kad: „Gimimo, jungtųjų ir mirimo aktai daromi Valstybės organų įstatymo nustatytais sąlygomis ir tvarka. Tikintieji šiuos aktus gali daryti pas savo dvasininkus įstatymo nustatytais sąlygomis ir tvarka ir neverčiami jų kartoti kitur“.⁷⁹

Taigi, ir šioje Konstitucijoje nebuvo sudaryta prielaidų paneigti bažnyčioje santuokos metu duotos priesaikos, nes nebuvo reikalaujama iš tikinčiųjų asmenų dvasininkų sudarytas santuokas kartoti (registruoti) valstybės institucijose, nors ir buvo parašyta, kad dvasininkai jungtuves turi atlikti įstatymo nustatytais sąlygomis ir tvarka.

Tačiau 1940 m. Sovietų Sąjungai okupavus Lietuvą ir panaikinus Konkordatą, 1940 rugpjūčio 12 d. buvo priimtas Santuokos įstatymas, kurio 2 straipsnis teigė, kad santuoka privalo būti įregistruota pas "metrikų vedėją" ir po to gali būti atliktos religinės apeigos.⁸⁰ Toks reglamentavimas reiškė, kad bažnytinė (kanoninė) santuoka, o kartu ir jos metu duota priesaika

⁷⁵ „Konkordatas Šv. Sosto ir Lietuvos Respublikos“, *Vyriausybės žinios* 264, 1708 (1927).

⁷⁶ Kazimieras Valančius, *supra* note 73 p. 270.

⁷⁷ Lietuvos Valstybės Konstitucija, *Vyriausybės žinios* 100, 799 (1922).

⁷⁸ Lietuvos Valstybės Konstitucija, *Vyriausybės žinios* 25, 275 (1928).

⁷⁹ Lietuvos Konstitucija, *Vyriausybės žinios* 608, 4271 (1938).

⁸⁰ „Santuokos įstatymas“, *Vyriausybės žinios* 725, 619 (1940).

buvo absoliučiai paneigta. Bažnytinė santuoka kartu neteko teisinės reikšmės, t. y. bažnyčioje įregistruota santuoka nebuvo pripažįstama valstybės lygiu.⁸¹

1969 m. liepos 16 d. priimto ir nuo 1970 m. sausio 1 d. įsigaliojusio LTSR santuokos ir šeimos kodekso 6 str. ir 12 str. buvo numatyta, kad valstybė pripažįsta ir teisiškai reguliuoja tik valstybiniuose CM organuose sudarytas santuokas, o religinės santuokos apeigos, kaip ir kitos religinės apeigos, neturi teisinės reikšmės.⁸² Šis kodeksas galiojo dar ilgą laiką ir atkurtoje nepriklausomoje Lietuvoje, t. y. iki kol 2001 m. liepos 1 d. įsigaliojo naujasis CK (2000 m. priėmus naująjį CK kartu buvo negaliojančiu pripažintas minėtas Santuokos ir šeimos kodeksas).

Bažnytinės santuokos pripažinimas, kaip minėta anksčiau, atsirado atkurtos nepriklausomos valstybės 1992 m. spalio 25 d., referendumu priimtoje Konstitucijoje. Jos 38 straipsnio ketvirtoji dalis nustatė: „Valstybė pripažįsta ir bažnytinę santuokos registraciją“⁸³. Bažnytinė (kanoninė) santuoka buvo pripažinta konstituciškai ir vėl turėjo būti imta laikyti juridiniu faktu nuo 1992 m. lapkričio 2 d. (kitą dieną po oficialaus referendumo rezultatų paskelbimo, t. y. po Konstitucijos įsigaliojimo). Konstitucija bažnytinę santuokos registraciją prilygina valstybinei santuokai. Konstitucijoje, kaip minėta, nėra numatyta jokių sąlygų, kurias reikėtų įvykdyti tam, kad bažnyčioje sudaryta santuoka įgytų teisinę galią. Kitaip tariant, bažnyčioje sudarius santuoką pagal kanonų teisės nustatytus reikalavimus, kurių vienas elementas yra priesaika, santuoka, pagal Konstituciją, automatiškai galioja.

Pagal Teisingumo ministro 1999 m. kovo 26 d. įsakymu Nr. 65 patvirtintas civilinės būklės aktų registravimo laikinąsias taisykles,⁸⁴ bažnytinės santuokos turėjo būti įtrauktos į apskaitą CM skyriuje:

- 1) CM įstaigoje įtraukiamos į *apskaitą* tik santuokos, kurios bažnyčioje įregistruotos laikantis Santuokos ir šeimos kodekso 15, 16 ir 17 straipsnių;
- 2) asmenys, pageidaujantys, kad jų bažnyčioje įregistruota santuoka būtų *įtraukta į apskaitą*, CM įstaigoje pateikia bažnytinį santuokos liudijimą, savo pasus ir prašymą;
- 3) iš asmenų imamas žyminis mokestis, nustatytas santuokos *registravimui*;
- 4) CM įstaigos vadovas trumpina Santuokos ir šeimos kodekso 13 str. numatytą vieno mėnesio terminą iki vienos dienos;

⁸¹ Kazimieras Meilius, „Legal status of persons married at Church under the Canon Law and Lithuanian Civil Law“, *Anuario de Derecho Eclesiástico del Estado* 22 (2006): 405.

⁸² „Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos 1969 m. liepos 16 d. įstatymas dėl Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos santuokos ir šeimos kodekso patvirtinimo“, TAR, <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.24AE999C1EDD>

⁸³ *Lietuvos Respublikos Konstitucija* (Vilnius: VĮ Registrų centras, 2014).

⁸⁴ „Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 1999 m. kovo 26 d. įsakymas Nr. 65 „Dėl civilinės būklės aktų registravimo laikinųjų taisyklių patvirtinimo“, *Valstybės žinios* 29, 840 (1999).

- 5) bažnyčioje sudarytos santuokos *apskaitai* liudytojai nekviečiami;
- 6) bažnyčioje įregistruota santuoka CM įstaigoje įtraukiama į *apskaitą* įrašant santuokos įrašą, išduodant santuokos liudijimą ir sutuoktinių pasuose įrašant atitinkamus įrašus;
- 7) įrašomas santuokos įregistravimo vietos pavadinimas – RKB (ar kitos konfesijos bažnyčios) ir CM įstaigos pavadinimai;
- 8) įrašoma santuokos sudarymo data nurodyta bažnytiniame santuokos liudijime. Kai nuo santuokos įregistravimo bažnyčioje yra praėję daugiau kaip vieneri metai, tokia santuoka CM įstaigoje įtraukiama į *apskaitą* sudarant atkurtąjį (atstatytąjį) santuokos įrašą;
- 9) tais atvejais kai vienas iš sutuoktinių, įregistravus santuoką bažnyčioje po Konstitucijos įsigaliojimo, yra miręs, tokios santuokos CM įstaigoje neįtraukia į *apskaitą*.

Iš aukščiau pateikto teisinio reguliavimo matyti, kad pagal laikiną bažnytinių santuokų oficialios apskaitos tvarką bažnytinė santuoka jau neturėjo būti perregistruota (iš naujo registruota), o tik įtraukta į apskaitą CM skyriuje. Apskaita minima net 6 kartus aukščiau pateiktoje citatoje. Kita vertus, galima matyti valstybės norą neskatinti bažnytinių santuokų, uždedant žyminį mokestį sutuoktiniams dėl bažnytinės santuokos įtraukimo į apskaitą tokio pat dydžio kaip ir civilinei santuokai, kurios sudarymo išlaidos CM yra gerokai didesnės nei bažnytinės santuokos apskaita CM. Reikia pastebėti, kad nustatytas reguliavimas minėtoje tvarkoje buvo teismuose aiškinamas kitaip, nei jis nustatė iki galiojo Santuokos ir šeimos kodeksas.

Konstitucinio teisinio reguliavimo taikymas patyrė ir, magistranto nuomone, patiria tam tikrus trikdžius:

Pirmiausia, paminėtina tai, kad ne visų grandžių teismai suprato ir tiesiogiai taikė Konstituciją tol, kol galiojo minėtasis Santuokos ir šeimos kodeksas. Teismai nematė poreikio kreiptis į Konstitucinį Teismą dėl Santuokos ir šeimos kodekso 6 str. ir 12 str. atitikties Konstitucijai. Tik 1994 m. Plungės rajono apylinkės teismas suabejojo ir kreipėsi į Konstitucinį Teismą prašydamas ištirti, ar Santuokos ir šeimos kodekso 6 straipsnio antroji dalis (Pripažįstama tikta santuoka, sudaryta valstybiniuose CM organuose. Religinės santuokos apeigos, kaip ir kitos religinės apeigos, neturi teisinės reikšmės), 11 straipsnis (Santuoka sudaroma valstybiniuose CM organuose) ir 12 straipsnio 2 dalis (Sutuoktinių teises ir pareigas sukuria tik santuoka, sudaryta valstybiniuose CM organuose), t. y. ar tai, kad sutuoktiniams jų teisės ir pareigos atsiranda nuo santuokos įregistravimo CM organuose, atitinka Konstitucijos 38 straipsnį.

Konstitucinis Teismas savo 1994 m. balandžio 21 d. nutarime pažymėjo, kad nuo bažnytinės santuokos registracijos dienos taip pat atsiranda sutuoktinių teisės ir pareigos.⁸⁵ Konstitucinis Teismas pažymėjo, kad vadinamąją „perregistraciją“ galima vertinti tik kaip laikiną oficialią santuokų apskaitą, bet ne santuokos registracijos teisinį faktą. „Ne „perregistracija“, o santuokos registracija (valstybinė ar bažnytinė), – yra santuokos teisinių santykių ir su jais susijusių teisių ir pareigų pradžia, o tokią bažnytinės santuokos registracijos apskaitos tvarką galima vertinti tik kaip laikiną priemonę, nes valstybė įstatymu turėtų nustatyti aiškią ir nuolatinę bažnytinės santuokos registracijos oficialios apskaitos, šios santuokos pagrindu, ginčų dėl jų sprendimo tvarką“.⁸⁶

Darytina išvada, kad Konstitucinis Teismas aiškiai įvardijo, kad negali būti paneigta bažnytinė santuoka, o kartu ir jos metu duota priesaika. Ji turi būti valstybės pripažįstama nuo to momento, kai sudaryta bažnyčioje.

Tokia nuostata buvo išdėstyta teisingumo ministro įsakymu patvirtintose taisyklėse, įgyvendinant Konstitucinio Teismo 1994 m. nutarimą. Teisingumo ministro įsakymu, priimtu 1999 m. kovo 26 d., buvo patvirtintos Civilinės būklės aktų laikinosios taisyklės⁸⁷ (galiojo nuo 1999 m. balandžio 1 d. iki 2001 m. liepos 12 d.), kuriose buvo numatyta, jog bažnytinės santuokos sudarytos po 1992 m. lapkričio 2 d. apskaitomos CM įstaigoje padarant santuokos įrašą, kai to pageidauja susituokusieji, o santuokos pradžia yra laikoma bažnytiniame santuokos liudijime nurodyta data. Taisyklės numatė, kad bažnyčioje sudarytos santuokos po 1992 m. lapkričio 2 d. CM įstaigoje apskaitomos, jeigu įvykdomos šios sąlygos:

1. Kreipiasi į CM skyrių bažnyčioje susituokę asmenys;
2. Bažnytinė santuoka sudaryta nepažeidžiant galiojusio Santuokos ir šeimos kodekso reikalavimų;
3. Nei vienas iš sutuoktinių nėra miręs.

Atsižvelgiant į tai, kad šiuo laikotarpiu galiojęs teisinis reguliavimas ne tik, kad nenustatė reikalavimo sutuoktinių bažnytinę santuoką perregistruoti CM įstaigoje, bet aiškiai įvardijo, kad santuokos sudarymo bažnyčioje data yra ta data, kurią ji buvo sudaryta, nepriklausomai kada sutuoktiniai tokios santuokos sudarymą apskaitė CM. Taigi, galima daryti aiškią išvadą, kad šiuo reguliavimu po Konstitucijos priėmimo sudaryta bažnytinė santuoka ir jos metu duota priesaika nėra paneigiama.

Tačiau taip buvo neilgą laiko tarpą ir kai kuriems teismams vis dar kildavo klausimų ar pripažinti bažnytinę santuoką ir jos metu duotą priesaiką kaip lygią valstybės sudarytai

⁸⁵ „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1994 m. balandžio 21 d. nutarimas byloje Nr. 6/94“, <http://lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta444/content>

⁸⁶ *Ibid.*

⁸⁶ Teisingumo ministro 1999 m. kovo 26 d. įsakymas, *supra* note 84.

santuokai. Antai, viena byla buvo patekusi iki Lietuvos Respublikos Aukščiausiojo Teismo (toliau – LAT) ir LAT 2000 m. balandžio 19 d. nutartyje nurodė, kad nuo bažnytinės santuokos registracijos dienos atsiranda sutuoktinių teisės ir pareigos, nors ši santuoka ir nebuvo perregistruota CM organuose ir, kad apygardos teismo nutarties motyvas, kad Lietuvoje pripažįstama tik valstybiniuose CM organuose sudaryta ar įregistruota santuoka, yra neteisingas, nes prieštarauja Konstitucijos 38 str. 4 dalies nuostatai, kad valstybė pripažįsta ir bažnytinę santuokos registraciją.⁸⁸ Šioje nutartyje teisėjų kolegija konstatavo ir tai, kad Konstitucijos 38 straipsnio 4 dalies (valstybė pripažįsta ir bažnytinę santuokos registraciją) nuostata taikoma tik santuokoms, sudarytoms bažnytine tvarka po 1992 m. lapkričio 2 d. ir apskaitytoms CM įstaigoje.⁸⁹

Priėmus CK 2000-aisiais metais matome, kad 2001 m. birželio 29 d. priimtose CM taisyklėse⁹⁰ nustatyta, kad apskaitomos CM tik santuokos, kurios bažnyčios (konfesijų) nustatyta tvarka sudarytos laikantis CK reikalavimų. Minėtų taisyklių 54 p. numatyta, kad santuokos pradžia laikoma bažnyčios pranešime nurodyta santuokos data, jei apie santuoką CM įstaigai pranešta per dešimt dienų po santuokos sudarymo, o pranešus vėliau, santuoka laikoma sudaryta nuo tos dienos, kai ji buvo įtraukta į apskaitą CM įstaigoje.

Pagal CK 3.24–3.25, 3.304 straipsniuose nustatytą teisinį reguliavimą, santuokos, sudarytos bažnyčios (konfesijų) nustatyta tvarka, sukelia tokias pat teises pasekmes kaip ir santuokos, sudarytos CM įstaigoje (CK 3.24 straipsnio 2 dalis) jei išpildytos šios sąlygos:

<...> Santuoka turi atitikti CK nustatytas imperatyvias santuokos sudarymo sąlygas (dėl santuokinio amžiaus, santuokos savanoriškumo, sutuoktinių veiksnio, monogamijos bei kraujomaišos draudimo, homoseksualių porų santuokų draudimo);

<...> Santuoka sudaryta pagal Lietuvoje įregistruotų ir valstybės pripažintų religinių organizacijų kanonų nustatytą procedūrą (pvz., katalikų, evangelikų liuteronų, evangelikų reformatų, evangelikų baptistų, stačiatikių, judėjų, karaimų, musulmonų sunitų, karaimų);

3) Santuokos sudarymas bažnyčios (konfesijų) nustatyta tvarka buvo įtrauktas į apskaitą CM įstaigoje CK nustatyta tvarka.

Bažnytinę santuoką įtraukiant į valstybės apskaitą, reikia išpildyti reikalavimus, nustatytus CK 3.304 str.:

⁸⁸ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2000 m. balandžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-462,“ LAT, http://www2.lat.lt/lat_web_test/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=18491

⁸⁹ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2001 m. birželio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-430,“ LAT, http://www2.lat.lt/lat_web_test/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=12031

⁹⁰ „Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2001 m. birželio 29 d. įsakymas Nr. 129 „Dėl Civilinės metrikacijos taisyklių patvirtinimo,“ *Valstybės žinios* 60, 2156 (2001).

1) atitinkamos religinės organizacijos įgaliotasis asmuo privalo per dešimt dienų po santuokos sudarymo bažnyčios nustatyta tvarka pateikti santuokos sudarymo vietos CM įstaigai Teisingumo ministerijos nustatytos formos pranešimą apie santuokos įregistravimą bažnyčios (konfesijų) nustatyta tvarka;

2) CM įstaiga, gavusi pranešimą apie santuokos sudarymą bažnyčios nustatyta tvarka, įrašo santuokos įrašą ir išduoda santuokos liudijimą pagal CK 3.303 straipsnio 2, 3 ir 4 dalyse nustatytas taisykles tuo atveju, jeigu yra laikytasi šio kodekso 3.12–3.17 straipsnių reikalavimų. Tokiu atveju santuoka laikoma sudaryta nuo jos įregistravimo bažnyčios nustatyta tvarka dienos;

3) jeigu per 3.304 straipsnio 1 dalyje nustatytą terminą, t. y. per dešimt dienų po santuokos sudarymo bažnyčios nustatyta tvarka, pranešimas CM įstaigai nepateikiamas, santuoka laikoma sudaryta nuo tos dienos, kai ji buvo įtraukta į apskaitą CM įstaigoje.

CK 3.304 str. reikalauja, kad religinės organizacijos įgaliotasis asmuo privalo per dešimt dienų po santuokos sudarymo bažnyčios nustatyta tvarka pateikti santuokos sudarymo vietos CM įstaigai Teisingumo ministerijos nustatytos formos pranešimą apie santuokos įregistravimą bažnyčios (konfesijų) nustatyta tvarka, nors 2000 m. rugsėjo 16 d. įsigaliojusios Lietuvos Respublikos ir Šventojo Sosto sutarties dėl santykių tarp Katalikų Bažnyčios ir valstybės teisinių aspektų 13 str. nustatyta, kad bažnytinė santuoka nuo jos sudarymo momento sukels civilines pasekmes pagal Lietuvos Respublikos teisės aktus, o laiką ir būdus, kaip bažnytinė santuoka įtraukiama į valstybinį santuokų registrą, nustato Lietuvos Respublikos valstybinės institucijos, suderinusios su Lietuvos Vyskupų Konferencija.⁹¹ Valstybė, t. y. Seimas, vienašališkai nustatė CK, kokias sąlygas turi išpildyti Katalikų Bažnyčios atstovai tam, kad bažnytinė santuoka, o kartu ir jos metu duota priesaika, būtų pripažinta valstybėje.

Tokia padėtis iš dalies buvo pakeista 2001 m. liepos 11 d., kai buvo pasirašytas Vyriausybės ir Lietuvos Vyskupų Konferencijos susitarimas, pagal kurį pareiga pranešti CM įstaigoms apie Katalikų Bažnyčioje jos nustatyta tvarka sudarytą santuoką buvo įgalioti patys sutuoktiniai.

Taigi, susidarė visiškai netoleruotina situacija, kad asmeniui (įgaliotam atstovui, o vėliau sutuoktiniui) atvykus ne dešimtą, o vienuoliktą dieną po santuokos sudarymo į CM įstaigą, jo bažnytinė santuoka bus pripažinta tik tą dieną, kai CM darbuotojas įtrauks ją į apskaitą. Taigi, šiuo atveju valstybė paneigia priesaiką duotą bažnytinės santuokos metu.

Teisingumo ministras neinicijavo CK pakeitimo, siekiant įtvirtinti tokį reguliavimą, kuris neleistų paneigti sutuoktinių santuokinės priesaikos, o priešingai, nuo 2012 m. birželio 1

⁹¹ „Lietuvos Respublikos ir Šventojo Sosto sutartis dėl santykių tarp Katalikų bažnyčios ir valstybės teisinių aspektų,“ *Valstybės žinios* 67, 2022 (2000).

d.⁹² pareiga pranešti CM skyriams apie sudarytas bažnytines santuokas buvo uždėta ne sutuoktiniams, o dvasininkams ar jų įgaliotiems asmenims. Kitaip tariant, valstybė perleido valstybės funkciją atlikti bažnytinei institucijai. Magistranto nuomone, toks reguliavimas yra kritikuotinas, nes susidariusią problemą (sutuoktinių nenorą įtraukti bažnyčioje sudarytas santuokas į apskaitą) buvo galima spręsti kitu būdu, pavyzdžiui, nustatant administracinę atsakomybę sutuoktiniams už nepranešimą CM skyriui apie bažnytinės santuokos sudarymą, arba, numatyti socialinę paramą reglamentuojančiuose įstatymuose atlyginti dvigubai, neteisėtai gavus paramą kaip vienišai motinai ar esant našliui (-ei), kai jau yra sudaryta bažnytinė santuoka.

Toks teisinis reguliavimas sukuria prielaidas paneigti sutuoktinių priesaiką, nes laikotarpis per kurį reikia pranešti – dešimt dienų – yra per trumpas, atsižvelgiant į tai, kad dvasininkų Lietuvoje stokojama, didelis jų užimtumas įvairiomis tarnystėmis, o patikėti asmens dokumentus kitam asmeniui, kurie, kaip taisyklė, bažnyčiose dirba kaip savanoriai, nebūtų atsakinga.

CK 3.304 straipsnio (Bažnyčios (konfesijų) nustatyta tvarka sudarytų santuokų apskaita) 3 dalis (jeigu per dešimties dienų terminą pranešimas apie santuokos įregistravimą bažnyčios nustatyta tvarka CM įstaigai nepateikiamas, santuoka laikoma sudaryta nuo tos dienos, kai ji buvo įtraukta į apskaitą CM įstaigoje) aiškiai prieštarauja ir Konstitucijos 38 straipsnio 4 daliai, dėl to, kad bet koks pavėlavimas pateikti pranešimą CM įstaigai ilgiau nei per dešimt dienų dėl bažnyčioje sudarytų santuokų nukelia iš šios santuokos kylančias teises ir pareigas į vėlesnę datą, o to Konstitucija nenumato. Vadinas, galima įžvelgti šios minėtos CK 3.304 str. 3 dalies neatitikimą Konstitucijos 38 straipsniui.

Tarptautinės ratifikuotos sutarties, pasirašytos tarp Lietuvos Respublikos ir Šventojo Sosto dėl santykių tarp Katalikų Bažnyčios ir valstybės teisinių aspektų⁹³ 13 straipsnio antrame punkte nustatyta, kad laikas ir būdas, kaip kanoninė santuoka privalo būti įrašyta valstybiniame santuokų registre, nustatoma kompetentingos Lietuvos Respublikos valstybės institucijos, suderinus su Lietuvos Vyskupų Konferencija. Neteko aptikti viešos informacijos apie tai, kad Lietuvos Vyskupų Konferencija būtų sutikusi su CK 3.304 str. nustatytu turiniu. Jei minėta nuostata nebuvo derinta su Lietuvos Vyskupų Konferencija, tokia CK norma prieštarauja minėtai tarptautinei ratifikuotai sutarčiai.

Apibendrinant teigtina, kad valstybė ignoruoja bažnytinėje santuokoje duotą priesaiką, nes pagal aptartąjį teisinį reguliavimą, kuris įtvirtintas CK, nepateikus per dešimt dienų bažnytinės santuokos dokumentų CM, santuoka bus valstybės pripažinta tik tuomet, kai CM

⁹² „Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2012 m. kovo 26 d. įsakymas „Dėl teisingumo ministro 2006 m. gegužės 19 d. įsakymo nr. 1r-160 „Dėl Civilinės metrikacijos taisyklių patvirtinimo, pakeitimo“ Nr. 1R-92,“ *Valstybės žinios* 37, 1837 (2012).

⁹³ Lietuvos Respublikos ir Šventojo Sosto sutartis, *supra* note 91.

darbuotojai įtrauks ją į apskaitą. Todėl siūlytina pakeisti CK 3.304 str. nuostatą, kad nepriklausomai nuo to, kada bažnytinė santuoka bus įregistruota CM įstaigoje, santuokos sudarymo data laikytinas bažnytinės santuokos sudarymo momentas.

2. PRIEŠAIKOS REGULIAVIMAS VALSTYBĖS AKTUOSE

2.1 Priesaikos pagrindai 1992 metų Konstitucijoje

Maždaug panašiu istoriniu laikotarpiu, kai bažnytinė santuoka kaip sakramentas įtvirtinama Kanonų kodekse, priesaikos institutas atsiranda atskirų valstybių konstitucijose. Priesaikos instituto vieta ir reikšmė formuojant valstybinę valdžią ir valstybinę struktūrą yra įtvirtinta daugelio valstybių pagrindiniame įstatyme – konstitucijoje. 1992 m. Lietuvos tauta visuotiniame referendume priėmė ir paskelbė Konstituciją, kurioje irgi reikšmingas statusas suteiktas priesaikos institutui. Konstitucijoje yra vienuolika straipsnių, kuriuose yra normų, susijusių su priesaika, jos davimu ar sulaužymu.⁹⁴

Visus Konstitucijos straipsnius, susijusius su priesaika, būtų galima suskirstyti į keturias grupes. Vieni jų reguliuoja atvejus, kada aukščiausi valstybės pareigūnai, Seimo nariai, teisėjai, Respublikos Prezidentas turi prisiekti (59 str., 82 str., 93 str., 104 str., 112 str., 133 str.). Kitą grupę sudaro straipsniai, kuriuose numatyta apkalta už priesaikos sulaužymą (74 str., 86 str., 116 str.). Trečiai grupei priskirtinas pats Seimo nario priesaikos tekstas, kuris įtvirtintas konstituciniu lygmeniu – Lietuvos Respublikos įstatymo dėl Konstitucijos įsigaliojimo tvarkos, kuris yra sudėtinė Konstitucijos dalis, 5 straipsnyje. Būtent šiame straipsnyje nustatytas Lietuvos Respublikos Seimo nario priesaikos tekstas. Ketvirtajai grupei priskirtinas Konstitucijos 56 straipsnis, kuriame įtvirtintas draudimas rinkti Seimo nariu tokį asmenį, kuris yra susijęs priesaika ar pasižadėjimu užsienio valstybei.

⁹⁴ 56 str. - Seimo nariu gali būti renkamas Lietuvos Respublikos pilietis, kuris nesusijęs priesaika ar pasižadėjimu užsienio valstybei ir rinkimų dieną yra ne jaunesnis kaip 25 metų bei nuolat gyvena Lietuvoje; 59 str. - Išrinktas Seimo narys visas Tautos atstovo teises įgyja tik po to, kai Seime jis prisiekia būti ištikimas Lietuvos Respublikai; 74 str. - Respublikos Prezidentą, Konstitucinio Teismo pirmininką ir teisėjus, Aukščiausiojo Teismo pirmininką ir teisėjus, Apeliacinio teismo pirmininką ir teisėjus, Seimo narius, šturksčiai pažeidusius Konstituciją arba sulaužiusius priesaiką, taip pat paaiškėjus, jog padarytas nusikaltimas, Seimas 3/5 visų narių balsų dauguma gali pašalinti iš užimamų pareigų ar panaikinti Seimo nario mandatą; 82 str. - Išrinktas Respublikos Prezidentas savo pareigas pradeda eiti rytojaus dieną pasibaigus Respublikos Prezidento kadencijai, po to kai Vilniuje, dalyvaujant Tautos atstovams – Seimo nariams, prisiekia Tautai būti ištikimas Lietuvos Respublikai ir Konstitucijai, sąžiningai eiti savo pareigas ir būti visiems lygiai teisingas; 86 str. - Respublikos Prezidentas gali būti prieš laiką pašalintas iš pareigų tik šturksčiai pažeidęs Konstituciją arba sulaužęs priesaiką, taip pat paaiškėjus, jog padarytas nusikaltimas; 93 str. - Pradėdami eiti savo pareigas, Ministras Pirmininkas ir ministrai Seime prisiekia būti ištikimi Lietuvos Respublikai, laikytis Konstitucijos ir įstatymų. Priesaikos tekstą nustato Vyriausybės įstatymas; 104 str. - Prieš pradėdami eiti savo pareigas, Konstitucinio Teismo teisėjai Seime prisiekia būti ištikimi Lietuvos Respublikai ir Konstitucijai; 112 str. - Asmuo, paskirtas teisėju, įstatymo nustatyta tvarka prisiekia būti ištikimas Lietuvos Respublikai, vykdyti teisingumą tik pagal įstatymą; 116 str. - Aukščiausiojo Teismo pirmininką ir teisėjus, taip pat Apeliacinio teismo pirmininką ir teisėjus už šturksčių Konstitucijos pažeidimą arba priesaikos sulaužymą, taip pat paaiškėjus, jog padarytas nusikaltimas, Seimas gali pašalinti iš pareigų apkaltos proceso tvarka; 133 str. - Valstybės kontrolierius, pradėdamas eiti pareigas, prisiekia. Priesaiką nustato įstatymas; Lietuvos Respublikos įstatymo dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos įsigaliojimo tvarkos, kuris yra sudėtinė Konstitucijos dalis 5 str. - Nustatomas toks Lietuvos Respublikos Seimo nario priesaikos tekstas.

Kartu pastebėtina, kad Konstitucija nenumato *expressis verbis* sąlygų, kurioms esant asmuo negalėtų prisiekti tiek pirmą kartą duodamas priesaiką, tiek norėdamas prisiekti antrą kartą po to, kai jis priesaiką buvo sulaužęs.

Svarstytinas klausimas, ar asmeniui, kuris iki priesaikos davimo yra padaręs nusikaltimą, viešai melavo, rodė nepagarbą Konstitucijai ir įstatymams, apskritai gali būti leidžiama prisiekti. Teisingumo viceministras J. Pagojus paskirtas Teisingumo ministru atsisakė savo pareigų, kai viešai paaiškėjo, jog yra padaręs keletą teisės pažeidimų ir kilo abejonių visuomenėje, ar toks asmuo gali prisiekti. Tačiau Konstitucinis Teismas dėl nusikaltimo padarymo, kuris buvo padarytas prieš priesaikos davimą, pateikė priešingą išvadą, nurodydamas, kad to nenumato Konstitucija.⁹⁵ Magistranto nuomone, priešinga pozicija, jeigu būtų įtvirtinta konstitucinėje doktrinoje, labiau prisidėtų prie priesaikos vaidmens didinimo.

Magistranto nuomone, tai, kad Seimo 2016 m. balandžio 7 d. nutarime Nr. XII-2289 „Dėl apkaltos Lietuvos Respublikos Seimo nariui Vytautui Gapšiui pradžios ir kreipimosi į Lietuvos Respublikos Konstitucinį Teismą“⁹⁶ Konstitucinis Teismas neformulavo doktrinos, vadovaujantis Konstitucijos visuminiu reguliavimu, jog asmuo, kuris nuslėpė padarytą nusikaltimą dar prieš prisiekiant, jį nuteisus, galėtų būti laikomas pažeidusiu Seimo nario priesaiką, nestiprina priesaikos vaidmens. Konstitucinis Teismas nurodė, kad „neteikia išvados dėl to, ar Seimo narys, kuriam pradėta apkaltos procedūra, gali eiti šias pareigas po to, kai jam įsiteisėjo teismo apkaltinamasis nuosprendis; nagrinėti tokį klausimą nepriklauso Konstitucinio Teismo kompetencijai.“⁹⁷

Šiame kontekste pažymėtina, kad kitu atveju, nors ir nebuvo Konstitucijoje *expressis verbis*, Konstitucinis Teismas 2004 m. teikdamas išvadą dėl Lietuvos Respublikos Prezidento Rolando Pakso, kuriam pradėta apkaltos byla, veiksmų atitikties Konstitucijai,⁹⁸ vadovaudamasis iš esmės konstituciniu teisinės valstybės principu ir priesaikos svarba, konstatavo, kad asmuo sulaužęs priesaiką negali vėliau užimti tokių pareigų, kurių ėjimas yra susietas su priesaikos davimu. Konstitucinio Teismo nuomone, draudimas užimti Konstitucijoje numatytas pareigas, kurias asmuo gali pradėti eiti tik po to, kai duoda Konstitucijoje numatytą priesaiką, yra ne asmens, šiurkščiai pažeidusio Konstituciją, sulaužiusio priesaiką, pakartotinis nubaudimas, ne antra „bausmė“, skirta asmeniui už tą patį Konstitucijos pažeidimą, bet konstitucinės sankcijos – pašalinimo iš užimamų pareigų sudedamoji dalis ir apkaltos, kaip valstybinės bendruomenės – pilietinės Tautos savisaugos priemonės, konstitucinės atsakomybės giluminė prasmė, jos paskirtis ir tikslas

⁹⁵ „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2016 m. gegužės 10 d. sprendimas Nr. KT13-S6/2016“, <http://lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta1605/content>

⁹⁶ *Ibid.*

⁹⁷ *Ibid.*

⁹⁸ „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. kovo 31 d. išvada byloje Nr. 14/04“, <http://lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta259/content>

– užtikrinti, kad asmuo, šiurkščiai pažeidęs Konstituciją, sulaužęs priesaiką ir dėl to Seimo pašalintas iš užimamų pareigų, niekada neitų tokių pareigų, kurių ėjimo pradžia yra susijusi su Konstitucijoje nurodytos priesaikos davimu. Toks visam gyvenimui draudimas užimti pareigas, kurias pradėdant eiti reikia prisiekti, Europos žmogaus teisių teismo (toliau - EŽTT) teisėjų daugumai atrodė galimas, tik per griežtas. Todėl EŽTT 2011 m. sausio 6 dieną konstatavo,⁹⁹ kad pareiškėjui nustatytas draudimas būti renkamam parlamento nariu yra nuolatinio ir negrįžtamo pobūdžio, todėl anot EŽTT toks apribojimas yra neproporcingas.

Konstitucinis Teismas yra suformulavęs plačią konstitucinės priesaikos paskirties, jos esmės doktriną. Pirmiausia paminėtinas 2004 m. gegužės 25 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Prezidento rinkimų įstatymo 1¹ straipsnio (2004 m. gegužės 4 d. redakcija) ir 2 straipsnio 2 dalies (2004 m. gegužės 4 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai.“¹⁰⁰ Minėtame nutarime aiškindamas priesaikos turinį Konstitucinis Teismas pažymėjo, kad Seimo narių, Vyriausybės narių, Konstitucinio Teismo teisėjų, kitų teismų teisėjų, valstybės kontrolieriaus priesaika, kaip ir Respublikos Prezidento priesaika, nėra vien formalus ar simbolinis aktas, taip pat nėra vien iškilmingas priesaikos žodžių ištarimas ir priesaikos akto pasirašymas. Atsižvelgiant į tai, kad nurodytų valstybės pareigūnų priesaikos institutas, priesaikos turinys yra įtvirtinti Konstitucijoje, šių asmenų duota priesaika turi konstitucinę teisinę reikšmę ir sukelia konstitucinius teisinius padarinius. Nurodytų valstybės pareigūnų priesaikos aktas yra konstituciškai teisiškai reikšmingas ir dėl to, kad duodami priesaiką nurodyti asmenys viešai ir iškilmingai įsipareigoja veikti taip, kaip įpareigoja duota priesaika, nuo priesaikos davimo jiems atsiranda konstitucinė pareiga veikti tik taip, kaip įpareigoja duota priesaika, ir jokiais aplinkybėmis jos nesulaužyti. Tame pačiame nutarime Konstitucinis Teismas pažymėjo, „jog priesaikos, kaip konstitucinės vertybės, esmė ir paskirtis nulemta iš visuminio konstitucinio teisinio reguliavimo kylančio reikalavimo, kad visos valstybės valdžią įgyvendinančios institucijos, taip pat kitos valstybės institucijos būtų sudaromos tik iš tokių piliečių, kurie be išlygų paklūsta Tautos priimtai Konstitucijai ir kurie, eidami savo pareigas, besąlygiškai vadovaujasi Konstitucija, teise, Tautos ir Lietuvos valstybės interesais“.¹⁰¹ Priesaikų tekstuose yra įtvirtintos ir pabrėžiamos tos konstitucinės vertybės, kurias Tauta sieja su atitinkamomis pareigomis.

„Išrinkto Respublikos Prezidento priesaikoje atsispindi pačios svarbiausios, universalios konstitucinės vertybės, kurias Tauta sieja su Respublikos Prezidento – valstybės vadovo pareigybe; šios konstitucinės vertybės yra neatsiejamos viena nuo kitos, šių vertybių turinys yra

⁹⁹ Case 34932/04, Paksas v. Lithuania, 2011 Eur. Ct. H. R. 32, 33, 37.

¹⁰⁰ „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. gegužės 25 d. nutarimas byloje Nr. 24/04,“ <http://lrkt.lt/lt/teisimo-aktai/paieska/135/ta265/content>

¹⁰¹ *Ibid.*

labai talpus, apimantis daug kitų, ne mažiau reikšmingų, konstitucinių įpareigojimų. Atsižvelgiant į Konstitucijos 82 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos Respublikos Prezidento priesaikos turinį, reiškia, kad Respublikos Prezidentas, įgyvendindamas jam Konstitucijoje ir įstatymuose nustatytus įgaliojimus, turi vadovautis tik Konstitucija ir įstatymais, negali jų pažeisti, kad Respublikos Prezidentas turi veikti vadovaudamasis tik Tautos ir Lietuvos valstybės interesais, kad Respublikos Prezidentas negali veikti turėdamas tokių tikslų ir interesų, kurie nesuderinami: 1) su Konstitucija ir įstatymais, 2) su Tautos ir Lietuvos valstybės interesais, 3) su viešaisiais interesais, kad Respublikos Prezidentas negali asmeninių ar grupinių interesų iškelti aukščiau visuomenės ir valstybės interesų, negali veikti taip, kad būtų diskredituota valstybės valdžia. Tautos tiesiogiai renkamas valstybės vadovas yra vienintelis Konstitucijoje nurodytas asmuo, prisiekiantis ypatingam subjektui, kuriam priklauso suverenitetas, – išrinktas Respublikos Prezidentas prisiekia Tautai. Tol, kol Respublikos Prezidentas neprisiekė, jis negali pradėti eiti savo pareigų; atsisakymas prisiekti, priesaikos davimas su išlyga arba priesaikos teksto pakeitimas, atsisakymas pasirašyti Respublikos Prezidento priesaikos tekstą pagal Konstituciją reiškia, kad Respublikos Prezidentas negali pradėti eiti savo pareigų; jeigu asmuo, išrinktas Respublikos Prezidentu, neprisiekė, turi būti skelbiami nauji Respublikos Prezidento rinkimai. Jeigu Respublikos Prezidentas sulaužo duotą priesaiką, pagal Konstitucijos 74 str. nuostatas, apkaltos proceso tvarka gali būti pašalintas iš užimamų pareigų. Konstitucinis Teismas priesaikos sulaužymą sieja su šiurkščiu Konstitucijos pažeidimu, ir priešingai - šiurkštus Konstitucijos pažeidimas kartu reiškia ir priesaikos sulaužymą. Priesaikos sulaužymo pasekmė yra pašalinimas iš užimamų pareigų.“

Konstitucinis Teismas plėtodamas savo doktriną byloje,¹⁰² kurioje buvo pateikta išvada dėl Seimo narių L. Karaliaus ir A. Sacharuko, nurodė, kad "sprendžiant, ar Seimo narys savo veiksmais šiurkščiai pažeidė Konstituciją, kiekvienu atveju būtina įvertinti veiksmų pobūdį, jų turinį, atlikimo aplinkybes, veiksmų sistemingumą, pakartotinumą, trukmę, kitas reikšmingas aplinkybes“.

2014 m. birželio 3 d. išvadoje „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo narės Neringos Venckienės, kuriai pradėta apkaltos byla, veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ Konstitucinis Teismas pakartojo konstitucinę priesaikos doktriną ir konstatavo, kad priesaika įpareigoja savo pareigas eiti sąžiningai, neveikti savo asmeninius interesus iškeldami aukščiau už Tautos ir valstybės interesus, vykdyti Seimo nariui Konstitucijoje ir įstatymuose nustatytas pareigas, gerbti Konstituciją ir įstatymus.¹⁰³

¹⁰² „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2010 m. spalio 27 d. išvada byloje Nr. 32/2010-33/2010,“ <http://lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta183/content>

¹⁰³ „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2014 m. birželio 3 d. išvada byloje Nr. KT20-II/2014,“ <http://lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta32/content>

Be jau minėtų Konstitucinio Teismo nutarimo ir išvados, Konstitucinis Teismas su priesaika susijusius klausimus nagrinėjo ir kitose bylose,¹⁰⁴ kuriose Konstitucinis Teismas pasisakė priesaikos ir/arba jos sulaužymo klausimais.

Apibendrinant konstatuotina, kad Konstitucinis Teismas savo nutarimais teikia svarbią reikšmę priesaikos institutui ir išskyrė priesaikoje du esminius elementus: pirma – asmenys įsipareigoja veikti taip, kaip įpareigoja duota priesaika, antra – jokiais aplinkybėmis priesaikos, kurioje atsispindi konstitucinės vertybės, sietinos su konkrečiomis užimamomis pareigomis, nesulaužyti.

¹⁰⁴ 1993 m. spalio 1 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo 1993 m. birželio 10 d. nutarimo neįrašyti į sesijos darbų programą nutarimo „Dėl Seimo nario K. Bobelio įgaliojimų“; 1998 m. sausio 10 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo 1996 m. gruodžio 10 d. nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“ atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“; 1998 m. lapkričio 11 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo rinkimų įstatymo 38 straipsnio 4 dalies ir Lietuvos Respublikos savivaldybių tarybų rinkimų įstatymo 36 straipsnio 4 dalies atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“; 1999 m. gegužės 11 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo statuto 259 straipsnio atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“; 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos prezidento 2003 m. balandžio 11 d. Dekreto nr. 40 „dėl Lietuvos Respublikos pilietybės suteikimo išimties tvarka“ ta apimtimi, kuria nustatyta, kad Lietuvos Respublikos pilietybė išimties tvarka suteikiama Jurij Borisov, atitikties Lietuvos Respublikos konstitucijai ir Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo 16 straipsnio 1 daliai“; 2004 m. kovo 31 d. Išvada „Dėl Lietuvos Respublikos Prezidento Rolando Pakso, kuriam pradėta apkaltos byla, veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“; 2004 m. balandžio 15 d. nutarimas byloje Nr. 24/04 „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo Statuto 230 straipsnio 1 dalies ir Lietuvos Respublikos Prezidento 2004 m. Kovo 12 d. Dekreto nr. 397 „dėl siūlymo pradėti apkaltos procesą Lietuvos Respublikos Seimo nariui Artūrai Paulauskui“ atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“; 2004 m. gegužės 25 d. nutarimas byloje Nr. 24/04 „Dėl Lietuvos Respublikos Prezidento rinkimų įstatymo 1¹ straipsnio (2004 m. Gegužės 4 d. Redakcija) ir 2 straipsnio 2 dalies (2004 m. Gegužės 4 d. Redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“; 2010 m. spalio 27 d. išvada „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo nario Lino Karaliaus, kuriam pradėta apkaltos byla, ir Lietuvos Respublikos Seimo nario Aleksandro Sacharuko, kuriam pradėta apkaltos byla, veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“; 2012 m. rugsėjo 5 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo rinkimų įstatymo 2 straipsnio 5 dalies (2012 m. Kovo 22 d. Redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“; 2014 m. kovo 20 d. Nr. KT12-S8/2014 sprendimas „dėl pareiškėjo – Lietuvos Respublikos Seimo prašymo ištirti, ar Lietuvos Respublikos prezidento rinkimų įstatymo (2013 m. lapkričio 7 d. Redakcija) 2 straipsnio 2 dalis neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai“; 2014 m. birželio 3 d. Nr. KT20-I1/2014 išvada „dėl Lietuvos Respublikos seimo narės Neringos Venckienės, kuriai pradėta apkaltos byla, veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“; 2016 m. gegužės 10 d. Nr. KT13-S6/2016 sprendimas „Dėl atsisakymo nagrinėti pareiškėjo Lietuvos Respublikos Seimo 2016 m. Balandžio 7 d. nutarimo Nr. XII-2289 „Dėl apkaltos Lietuvos Respublikos Seimo nariui Vytautui Gapšiui pradžios ir kreipimosi į Lietuvos Respublikos Konstitucinį Teismą“ 2 straipsnyje išdėstytą paklausimą“.

2.2 Priesaika ir jos reguliavimas kituose Lietuvos Respublikos teisės aktuose

Išanalizavus Lietuvos Respublikos teisės aktus nustatyta, kad 33-uose teisės aktuose yra įtvirtinta 41-iena šiuo metu galiojanti priesaika.¹⁰⁵ Šias priesaikas būtų galima suskirstyti į keletą rūšių:

Konstitucines – Respublikos Prezidento, Seimo nario, Ministro Pirmininko ir ministrų, Konstitucinio Teismo teisėjo, Teisėjo, Valstybės kontrolieriaus, t. y. tos priesaikos, kurios tiesiogiai įtvirtintos Konstitucijoje;

Statutines – kariuomenės vado, kario, karininko priesaikos, vidaus tarnybos, policijos, Specialiųjų tyrimų tarnybos, Žvalgybos pareigūnų, Kalėjų departamento bei jam pavaldžių įstaigų ir valstybės žmonių, muitinės pareigūnų priesaikos, civilinės krašto apsaugos tarnybos civilio statutinio valstybės tarnautojo, šaulio, t. y. priesaikos, kurias duoda statutiniai pareigūnai;

Procesines – liudytojo (BPK), liudytojo (CPK), nukentėjusiojo, eksperto (BPK), eksperto (CPK), asmens, kuriam pavesta atlikti ekspertizę, specialisto, vertėjo (BPK), vertėjo (CPK), šalių ir trečiųjų asmenų (pasižadėjimas), t. y. priesaikos, kurios susijusios su nagrinėjama byla teismuose;

Pareigines – Vyriausybės atstovo, Seimo kontrolieriaus, savivaldybės tarybos nario, prokuroro, diplomato, notaro, Vyriausiosios rinkimų komisijos nario priesaika, lygių galimybių kontrolieriaus, Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos nario, vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus, auditoriaus, antstolio, advokato, t. y. atitinkamų pareigūnų ar asmenų, atitinkama apimtimi vykdančių su teisingumu susijusias funkcijas;

Natūralizacijos – asmenų, kuriems suteikiama Lietuvos Respublikos pilietybė natūralizacijos arba optavimo būdu priesaika Lietuvos Respublikai, t. y. būsimų Lietuvos Respublikos piliečių priesaika;

Konstitucinės priesaikos yra įtvirtintos Konstitucijoje ir taikomos aukščiausiems valstybės pareigūnams. Priesaikų tekstai ir priesaikos davimo procedūros yra įtvirtintos paprastai įstatymuose, pvz. Lietuvos Respublikos Prezidento įstatyme, Seimo statute, Konstitucinio Teismo įstatyme ir kituose. Seimo nario priesaikos tekstas – vienintelis priesaikos tekstas, kuris

¹⁰⁵ Respublikos Prezidento, Seimo nario, Ministro Pirmininko ir ministrų, Vyriausybės atstovo, Seimo kontrolieriaus, Savivaldybės tarybos nario, Konstitucinio Teismo teisėjo, teisėjo, valstybės kontrolieriaus, prokuroro, diplomato, kariuomenės vado, kario, karininko priesaikos, vidaus tarnybos, policijos, Specialiųjų tyrimų tarnybos, Žvalgybos pareigūnų, Kalėjų departamento bei jam pavaldžių įstaigų ir valstybės žmonių, muitinės pareigūnų priesaikos, civilinės krašto apsaugos tarnybos civilio statutinio valstybės tarnautojo, notaro, asmenų, kuriems suteikiama Lietuvos Respublikos pilietybė natūralizacijos arba optavimo būdu priesaika Lietuvos Respublikai, Vyriausiosios rinkimų komisijos nario priesaika, lygių galimybių kontrolieriaus, vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos nario, vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus, auditoriaus, antstolio, advokato, šaulio, liudytojo (Baudžiamojo proceso kodeksas, toliau - BPK), liudytojo (Civilinio proceso kodeksas, toliau - CPK), nukentėjusiojo, eksperto (BPK), eksperto (CPK), asmens, kuriam pavesta atlikti ekspertizę, specialisto, vertėjo (BPK), vertėjo (CPK), šalių ir trečiųjų asmenų (pasižadėjimas).

įtvirtintas Lietuvos Respublikos įstatyme dėl Konstitucijos įsigaliojimo tvarkos, kuris yra sudėtinė Konstitucijos dalis. Pažymėtina, kad Seimo nario priesaikos tekstas yra įtvirtintas šiuo metu galiojančiuose teisės aktuose, kurie plačiau bus nagrinėjami vėliau.

Asmenų, kurių priesaika yra numatyta Konstitucijoje, priesaikos turinys atskiruose įstatymuose nėra visiškai vienodas, pavyzdžiui:

- Konstitucinio Teismo teisėjo priesaikos pagrindinės vertybės yra ištikimybė Lietuvos Respublikai, garbingas ir sąžiningas Konstitucinio Teismo teisėjo pareigų ėjimas, nepriklausomos Lietuvos valstybės konstitucinės santvarkos gynimas ir Konstitucijos viršenybės saugojimas, paklusimas tik Konstitucijai;¹⁰⁶

- LAT ir Apeliacinio teismo teisėjų pagrindinės vertybės yra ištikimybė Lietuvos Respublikai, garbingas pareigų atlikimas, teisingumo vykdymas pagal Konstituciją ir įstatymus, žmogaus teisių, laisvių ir teisėtų interesų gynimas, nešališkumas, sąžiningumas, humaniškumas, įsipareigojimas saugoti valstybės paslaptis ir elgtis kaip dera teisėjui;¹⁰⁷

- Seimo nario pagrindinės vertybės – ištikimybė Lietuvos Respublikai, įsipareigojimas gerbti ir vykdyti Konstituciją ir įstatymus, saugoti Lietuvos žemių vientisumą, Lietuvos nepriklausomybės stiprinimas, sąžininga tarnystė Tėvynei, demokratijai ir Lietuvos žmonių gerovei;¹⁰⁸

- Respublikos Prezidento pagrindinės vertybės yra ištikimybė Lietuvos Respublikai ir Konstitucijai, įstatymų gerbimas ir vykdymas, Lietuvos žemių vientisumo saugojimas, įsipareigojimas sąžiningai eiti savo pareigas ir būti visiems lygiai teisingas, Lietuvos nepriklausomybės stiprinimas, tarnystė Tėvynei, demokratijai ir Lietuvos žmonių gerovei.¹⁰⁹

Priesaikos tekstų skirtumai priklauso nuo skirtingų prisiekiančiųjų statusų ir yra pritaikyti prie atliekamų pareigų specifikos. Konstitucija Respublikos Prezidento priesaikai suteikia ypatingą, nuo visų kitų konstitucinių subjektų duodamų priesaikų besiskiriančią konstitucinę vertę ir reikšmę, nes Respublikos Prezidentas prisiekia tautai. Visose išvardintose priesaikose yra įtvirtinta viena esminė vertybė – ištikimybė Lietuvos Respublikai. Įvairių minėtų priesaikų tekstuose yra pabrėžiamos būtent tos vertybės, kurios siejamos su atitinkamomis pareigomis, su asmenų, užimančių šias pareigas, veikla.¹¹⁰

Statutines priesaikas duoda asmenys, kurie priskiriami statutiniais valstybės tarnautojams (pareigūnams), kurių darbas yra reglamentuotas statutu. Tokie pareigūnai dažniausiai yra atsakingi už šalies saugumą, viešąją tvarką, sienų apsaugą ir pan. Priesaikų

¹⁰⁶ „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymas“, *Valstybės žinios* 6, 120 (1993).

¹⁰⁷ Teismų įstatymas, *supra* note 42.

¹⁰⁸ Seimo statutas, *supra* note 44.

¹⁰⁹ Prezidento įstatymas, *supra* note 43.

¹¹⁰ Konstitucinio Teismo 2004 m. gegužės 25 d. nutarimas, *supra* note 100.

tekstai yra apibrėžti ne tik įstatymuose, bet ir statutuose. Kaip pavyzdžius galima paminėti Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statutą, Tarnybos Lietuvos Respublikos muitinėje statutą, Lietuvos Respublikos Krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymą ir kt.

Procesinės priesaikos, priešingai nei pirmos dvi priesaikų grupės, yra susijusios tik su vienkartinio savo valios deklaravimu, kuriuo prisiekama atlikti pareigą ar sakyti tiesą esamuoju laiku. Tokią priesaiką būtų galima vadinti vienkartine, nes ji neturi tęstinumo, yra susijusi tik su esamuoju laiku atliekamu veiksmu, išskyrus liudytojo priesaiką. BPK 277 straipsnio 3 dalyje numatyta, kad jeigu davęs priesaiką liudytojas antrą kartą apklausiamas nagrinėjant tą pačią bylą, jam prisiekti nebereikia. Teismo posėdžio pirmininkas jam primena apie anksčiau duotą priesaiką. Tokios priesaikos yra įtvirtintos CPK.

Pareiginėms priesaikoms priskirtinos valstybės pareigūnų ir asmenų, kurie nėra valstybės pareigūnai, tačiau turi išskirtinių teisių ir pareigų vykdant teisingumą, duodamos priesaikos. Šioms priesaikoms priskiriamos tokios priesaikos kaip advokato, notaro, antstolių ir kt.

Natūralizacijos priesaikai priskirtina priesaika Lietuvos Respublikai. Ji yra išskirtinė, nes duodama norint tapti Lietuvos Respublikos piliečiu.

Analizuojant įvairius įstatymuose įtvirtintus priesaikos tekstus matyti, kad nepriklausomos Lietuvos teisės aktuose priesaikų tekstai arba jų turinys kito labai mažai (žiūrėti atliktą palyginimą priede Nr.1). Nors buvo pakeisti beveik visuose teisės aktuose esantys straipsniai, kuriuose yra išdėstyti priesaikų tekstai, tačiau šiais pakeitimais buvo pakeista tik priesaikos tekstų forma, o ne turinys.

Advokato, Kariuomenės vado, karininko, notaro, Specialiųjų tyrimų tarnybos pareigūno, teisėjo, šaulio, Lygių galimybių kontrolierius, Vyriausios tarnybinės etikos komisijos nario, Seimo kontrolierius priesaikos tekstai prasideda paminint būsimas pareigas, pavyzdžiui: „Aš, advokatas (-ė) (vardas, pavardė)“¹¹¹, „Aš, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius (-ė) (vardas, pavardė)“.¹¹² Tokia pat priesaikos forma buvo įtvirtinta ir 2000 m. balandžio 18 d. Tarnybos Kalėjų departamente prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos statute: „Aš, Kalėjų departamento pareigūnas (-ė) (vardas, pavardė)“.¹¹³ Tačiau nuo 2010 m. sausio 1 d. priesaikos teksto forma buvo pakeista, galima sakyti, priesaika tapo daugiau asmenine, be nuorodos į asmens pareiginę priklausomybę, joje nebeliko žodžių „Kalėjų departamento pareigūnas“.

¹¹¹ „Lietuvos Respublikos advokatūros įstatymas“, *Valstybės žinios* 50, 1632 (2004).

¹¹² „Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymas“, *Valstybės žinios* 110, 3024 (1998).

¹¹³ „Lietuvos Respublikos tarnybos kalėjų departamente prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos statuto patvirtinimo įstatymas“, *Valstybės žinios* 39, 1088 (2000).

Iki 2003 m. lapkričio 19 d. visuose galiojusiuose teisės aktuose buvo pateikiamas vienas priesaikos tekstas, kurį buvo galima perskaityti be paskutinio sakinio. Pavyzdžiui, 1993 m. vasario 3 d. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 7 straipsnyje „Konstitucinio Teismo teisėjo priesaika“, buvo toks priesaikos tekstas:

„Aš, (vardas, pavardė),

PRISIEKIU būti ištikimas Lietuvos Respublikai;

PRISIEKIU garbingai ir sąžiningai eiti Konstitucinio Teismo teisėjo pareigas;

PRISIEKIU ginti nepriklausomos Lietuvos valstybės konstitucinę santvarką ir saugoti Konstitucijos viršenybę, paklusdamas tik Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

Tepadedą man Dievas!

Prisiekti leidžiama ir be paskutiniojo sakinio.¹¹⁴

2003 m. spalio 28 d. įstatymu Nr. IX-1797 pakeitus Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 7 straipsnį,¹¹⁵ buvo įtvirtinti du priesaikos tekstai, kurių vienas baigiasi sakiniu „Tepadedą man Dievas!“, o kitas be šio sakinio.

1) „Aš, (vardas, pavardė), prisiekiu būti ištikimas Lietuvos Respublikai;

prisiekiu garbingai ir sąžiningai eiti Konstitucinio Teismo teisėjo pareigas;

prisiekiu ginti nepriklausomos Lietuvos valstybės konstitucinę santvarką ir saugoti Konstitucijos viršenybę, paklusdamas tik Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

Tepadedą man Dievas!“

2) „Aš, (vardas, pavardė),

prisiekiu būti ištikimas Lietuvos Respublikai;

prisiekiu garbingai ir sąžiningai eiti Konstitucinio Teismo teisėjo pareigas;

prisiekiu ginti nepriklausomos Lietuvos valstybės konstitucinę santvarką ir saugoti Konstitucijos viršenybę, paklusdamas tik Lietuvos Respublikos Konstitucijai.“

Toks pakeitimas neatrodo labai reikšmingas ar keičiantis priesaikos esmę, tačiau priesaikos davėjui suteikia galimybę pasirinkti priesaikos tekstą ir perskaityti jį visą nesirenkant skaityti tekstą be paskutinio sakinio. Galima manyti, kad taip nenorėta pasirašytame priesaikos tekste palikti žinią apie religinius įsitikinimus.

Tokiu būdu buvo pakeisti beveik visų įstatymų straipsniai, išskyrus policijos pareigūnų ir Seimo nario priesaikas. Policijos pareigūno priesaikos tekstas yra patvirtintas generalinio komisaro 2003 m. liepos 25 d. įsakymu Nr. V-429 „Dėl vidaus tarnybos sistemos (policijos)

¹¹⁴ Konstitucinio Teismo įstatymas, *supra* note 106.

¹¹⁵ „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 7, 13, 17, 18, 19, 26, 77, 78, 84 ir 86 straipsnių pakeitimo įstatymas,“ Valstybės žinios 108, 4815 (2003).

pareigūno priesaikos formos ir jos aprašymo patvirtinimo“, ¹¹⁶ o Seimo nario priesaikos tekstas įtvirtintas trijuose teisės aktuose: 1992 m. lapkričio 6 d. Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos įsigaliojimo tvarkos“, kuris yra Konstitucijos sudedamoji dalis, 5 straipsnyje, ¹¹⁷ 1992 m. spalio 29 d. Lietuvos Respublikos Seimo nario priesaikos įstatymo 2 straipsnyje ¹¹⁸ ir 1994 m. vasario 17 d. Lietuvos Respublikos Seimo statuto 3 straipsnyje. ¹¹⁹ Nurodytas priesaikas duodantys asmenys iki šiol pagal nustatyta teisinį reguliavimą įstatymuose turi pasirinkti, skaityti visą priesaikos tekstą ar be paskutinio sakinio.

Magistranto nuomone, atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad policijos pareigūno priesaikos tekstas yra įtvirtintas tik konkretaus pareigūno (generalinio komisaro) įsakymu. Tai nėra toleruotina, priesaikos tekstas, atsižvelgiant į jos svarbą, turėtų būti įtvirtintas įstatymu.

Aptariant Seimo nario priesaiką pažymėtina, jog Konstitucijos 59 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad Seimo narys visas Tautos atstovo teises įgyja tik po to, kai Seime prisiekia būti ištikimas Lietuvos Respublikai. ¹²⁰ Tai reiškia, kad vien Seimo nario išrinkimas jam nesuteikia visų Tautos atstovo teisių. Neprisiekęs Seimo narys nelaikomas Tautos atstovu ir neįgyja Seimo nario įgaliojimų. Vadinas, Tautos atstovo statuso įsigaliojimas siejamas su priesaikos davimu. Taigi, tuo pabrėžiama, kaip tiksliai nurodė Konstitucinis Teismas, kad Seimo nario priesaika nėra vien formalus ar simbolinis aktas. Ji nėra vien iškilmingas priesaikos žodžių ištartimas ir priesaikos akto pasirašymas. ¹²¹

Kaip jau buvo minėta, Seimo nario priesaikos tekstas yra įtvirtintas ne viename, o trijuose teisės aktuose. Toks priesaikos teksto įtvirtinimas net trijuose teisės aktuose akivaizdžiai yra perteklinis. Konstitucija yra pagrindinis įstatymas, todėl jame ar jo prieduose įtvirtintų nuostatų netikslinga kartoti papildant kitus teisės aktus ar priimant naujus. (Kartu paminėtinas 1993 m. sausio 5 d. Lietuvos Respublikos valstybės kontrolieriaus įstatymas. Kaip ir Lietuvos Respublikos Seimo nario priesaikos įstatymo, šio įstatymo paskirtis buvo tik valstybės kontrolieriaus priesaikos reguliavimas. 1995 m. birželio 21 dieną įsigaliojus Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės įstatymui ir šiame įstatyme įtvirtinus priesaikos institutą, minėtas Valstybės kontrolieriaus priesaikos įstatymas buvo panaikintas).

Atsižvelgiant į tai, kad Seimo nario priesaikos teksto įtvirtinimas teisės aktuose yra perteklinis, būtų tikslinga Seimo nario priesaikos tekstą palikti pagrindiniame šalies įstatyme – Konstitucijoje (Lietuvos Respublikos įstatyme "Dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos

¹¹⁶ „Lietuvos policijos generalinio komisaro įsakymas „Dėl vidaus tarnybos sistemos (policijos) pareigūno priesaikos formos ir jos aprašymo patvirtinimo“, *Valstybės žinios* 77, 3559 (2003).

¹¹⁷ „Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos įsigaliojimo tvarkos“, *Valstybės žinios* 33, 1015 (1992).

¹¹⁸ „Lietuvos Respublikos Seimo nario priesaikos įstatymas“, *Valstybės žinios* 32, 978 (1992).

¹¹⁹ Seimo statutas, *supra* note 44.

¹²⁰ Konstitucija, *supra* note 83.

¹²¹ Konstitucinio Teismo 2004 m. gegužės 25 d. nutarimas, *supra* note 100.

įsigaliojimo tvarkos"). Kitas Seimo nario priesaikos įstatyme esančias ir būtinas nuostatas siūlytina perkelti į Seimo statutą ir šį įstatymą panaikinti. Taip pat būtų tikslinga Seimo statute esantį Seimo nario priesaikos tekstą panaikinti, paliekant nuorodą į Lietuvos Respublikos įstatymą dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos įsigaliojimo tvarkos.

Taip pat aktualu kelti klausimą dėl Seimo nario priesaikos formos keitimo. Seimo nario priesaikos tekstas ir policijos pareigūno priesaikos tekstas šiuo metu yra vieninteliai Lietuvos Respublikos teisės aktuose, kuriuose yra formuluotė „Prisiekti galima ir be paskutiniojo sakinio“. Siekiant suvienodinti priesaikos tekstų formas Lietuvos Respublikos teisės aktuose, būtų tikslinga išrinktam ir prisiekiančiam Seimo nariui bei policijos pareigūnui suteikti galimybę pasirinkti vieną iš dviejų galimų priesaikos tekstų, t. y. vienas tekstas baigtųsi žodžiais „Tepadeda man Dievas“, o kitas tekstas be šių žodžių. Taip būtų išlaikytas priesaikos tekstų formos vientisumas Lietuvos Respublikos teisės aktuose.

Išanalizavus teisės aktuose nurodytus priesaikų tekstus formos aspektu, galima būtų teigti, kad skirtingų grupių tekstų esminiai akcentai yra pritaikyti kiekvienai grupei, akcentuojant tai grupei būdingus bruožus. Konstitucinės priesaikos tekstuose yra akcentuojamos bendrosios pamatinės vertybės, tokios kaip ištikimybė Lietuvos Respublikai, įstatymų vykdymas, nepriklausomybės stiprinimas. Statutinių priesaikų tekstuose akcentuojama ištikimybė Lietuvos Respublikai ir jos gynyba, paslapčių saugojimas, kova su nusikalstamumu. Procesinių priesaikų tekstai yra labai trumpi ir skirti užtikrinti, kad konkretūs veiksmai būtų atlikti sąžiningai: sąžiningai vykdyti vertėjo pareigas, sąžiningai vykdyti eksperto pareigas, pasižadėjimas sakyti tiesą ir kt. Pareiginėse priesaikose akcentuojamos bendrosios pamatinės vertybės ir pabrėžiamas pasižadėjimas savo atliekamam darbui, pavyzdžiui „<...> dorai vykdyti notaro (-ės) pareigas“ (Lietuvos Respublikos notariato įstatymas, 1992)¹²², „<...> dorai vykdyti antstolio (-ės) pareigas“ (Lietuvos Respublikos antstolių įstatymas, 2002)¹²³. Natūralizacijos priesaika yra priesaika Lietuvos Respublikai, kurios davimas sietinas su Lietuvos Respublikos piliečio teisių ir pareigų atsiradimu. Ši priesaika išsiskiria tuo, kad ją duoda asmuo, nesantis Lietuvos Respublikos pilietis, ir būtent šios priesaikos davimas yra vienas iš veiksmų, susijusių su Lietuvos Respublikos pilietybės įgijimu. „Pilietybės suteikimas yra procesas, kurį apima keli etapai – Lietuvos Respublikos Prezidento dekreto priėmimas ir įsigaliojimas bei priesaika Lietuvos Respublikai, tačiau tai yra vientisas procesas.“¹²⁴ Priesaikos tekste pasižadama gerbti ne tik įstatymus, Konstituciją, bet ir Lietuvos valstybinę kalbą, kultūrą ir papročius, stiprinti Lietuvos

¹²² „Lietuvos Respublikos notariato įstatymas“, *Valstybės žinios* 28, 810 (1992).

¹²³ „Lietuvos Respublikos antstolių įstatymas“, *Valstybės žinios* 53, 2042 (2002).

¹²⁴ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. kovo 26 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-1424-602/2015“, TAR, <https://e-tar.lt/portal/lt/legalAct/LITEKO.A85051F2827F>

demokratijos ir teisinės valstybės pagrindus. Tokio turinio priesaika kartu reiškia prisiekiančiojo pažadą integruotis į Lietuvos visuomenę.

1992 m. lapkričio 25 d. pirmojo naujai išrinkto Seimo pirmajame posėdyje vienas Seimo narys atsisakė prisiekti. A. P. atsižvelgdamas į tai, kad LAT atmetė Rinkimų komisijos nutarimą ištirti būsimųjų Seimo narių santykius su KGB, pareiškė, kad negali dalyvauti ceremonijoje, kurioje galimas priesaikos išniekinimas, ir paprašė suteikti galimybę duoti priesaiką atskirai įstatymo numatyta tvarka.¹²⁵ Priesaikos priėmimo metu posėdžiui pirmininkavęs LAT pirmininkas M. Lošys nurodė, kad prieš skelbiant pertrauką Seimo narys A. P. pasiprašė leisti jam prisiekti. Kadangi, anot M. Lošio, įstatymas kategoriškai nenustato, kad „priesaika turi būti duota visų Seimo narių akivaizdoje, todėl buvo nuspręsta leisti A. P. prisiekti. Jis tokią priesaiką davė ir aš tai patvirtinu.“¹²⁶

Konstitucijos 59 straipsnio nuostatoje numatyta, kad išrinktas Seimo narys visas Tautos atstovo teises įgyja tik po to, kai Seime jis prisiekia būti ištikimas Lietuvos Respublikai.¹²⁷ Svarstyтина, ar Seimo nario atsisakymas prisiekti Seimo posėdžių salėje ir priesaikos davimas ne Seimo narių akivaizdoje, neturėjo būti traktuojamas kaip prisiekimas lygtinai, tokiu būdu Seimo narys turėjo netekti Seimo nario mandato.

Analizuojant Lietuvos Respublikos teisės aktus, kuriuose yra reglamentuojama priesaika, matyti, kad daugelyje yra numatyti atitinkami apribojimai, susiję su priesaika, dėl kurių asmuo negali prisiekti, priesaika gali būti nepripažinta arba sulaužyta. Visus apribojimus būtų galima suskirstyti į kelias grupes:

- draudimas užimti pareigas, jei anksčiau asmuo yra sulaužęs priesaiką;
- draudimas užimti pareigas nepasirašius po priesaiką arba pasirašius su išlyga;

Įstatymai numato pašalinimą iš užimamų pareigų sulaužius priesaiką. Pastebėtina, kad visuose priesaikos tekstuose yra akcentuojama ir prisiekiamą dėl pamatinių vertybių, todėl, magistranto nuomone, vienodai turėtų būti vertinamas ir faktas, jog priesaika buvo sulaužyta. Tačiau šiuo metu tik Žvalgybos įstatyme, Specialiųjų tyrimų tarnybos statute, Vyriausios rinkimų komisijos įstatyme ir Krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatyme yra numatyti draudimai užimti pareigas, jei anksčiau asmuo yra sulaužęs priesaiką. Magistranto nuomone, visuose teisės aktuose, kuriuose yra reglamentuota priesaika, turėtų būti nustatytas draudimas priesaiką sulaužiusiems asmenims tam tikrą laiką užimti pareigas, kurias užimant yra nustatytas reikalavimas prisiekti. Tokiu būdu būtų užtikrinama, jog tam tikras pareigas

¹²⁵ Lietuvos Respublikos seimas, Rytinio posėdžio scenograma, 1992 m. lapkričio 25 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/TAIS.235315>

¹²⁶ *Ibid.*

¹²⁷ Konstitucija, *supra* note 83.

užimsiantis asmuo būtų ne tik aukščiausios profesinės, bet ir tinkamos, nepriekaištingos reputacijos.

Neatsiejama priesaikos davimo dalis nurodyta teisės aktuose yra pasirašymas po duota priesaika. Visuose teisės aktuose, reglamentuojančiuose priesaiką, yra nurodyta, kad asmuo davęs priesaiką pasirašo po priesaikos tekstu. Išanalizavus teisės aktus matyti, kad reikalavimas pasirašyti po duota priesaika ne visuose teisės aktuose yra lygiavertis. Antai paanalizavus Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos (toliau - VTEK) nario ir Vyriausiosios rinkimų komisijos (toliau - VRK) nario priesaikos pasirašymo teisinį reguliavimą, matyti, kad VTEK įstatyme nurodyta, kad prisiekęs VTEK narys pasirašo vardinį priesaikos lapą, atsisakymas pasirašyti vardinį priesaikos lapą arba pasirašymas su išlyga reiškia, kad VTEK narys neprisiekė ir negali eiti pareigų.¹²⁸ VRK įstatyme nurodyta, kad „prisiekęs asmuo po priesaikos tekstu pasirašo.“¹²⁹ Taigi akivaizdu, kad VTEK nariui nepasirašius, ar pasirašius su išlyga po priesaika gresia tam tikros sankcijos, o VRK narys tarsi gali pasirinkti pasirašyti ar nepasirašyti, nes nėra tiesiogiai numatyta jokių sankcijų, atsisakius pasirašyti po priesaikos tekstu. Nurodant vien pasirašymo veiksmą ir nenurodant pasekmių atsisakius pasirašyti, susidaro dviprasmiška situacija, nes yra neaišku, ar pasirašyti yra privaloma, ar nepasirašius duota priesaika bus galiojanti, ar bus leidžiama užimti tam tikras pareigas, dėl kurių priesaika buvo duota. Iš visų su priesaikos reglamentavimu susijusių teisės aktų tik šešiuose¹³⁰ yra nurodytos priesaikos nepasirašymo pasekmės. Todėl, magistranto nuomone, būtų tikslinga nustatyti vieningą priesaikos pasirašymo procesą su numatytomis sankcijomis atsisakius pasirašyti ar pasirašius su išlyga. A. Skaistys teigia, kad jei „tam tikras asmuo neprisiekė arba prisiekė lygtinai, arba nepasirašė priesaikos lapo – priesaikos instituto pažeidimas yra akivaizdus ir nereikalaujantis išsamesnio tyrimo.“¹³¹ Su tokia išvada, magistranto nuomone, būtų galima nesutikti, nes tam, kad pažeidimas būtų akivaizdus, teisės aktuose turi būti nurodyta, kas yra laikoma pažeidimu ir toks pažeidimas nustatytas. Magistranto nuomone, tinkamiausias sprendimas būtų teisės akto keitimas, aiškiai nustatant priesaikos nesilaikymo pasekmes, siekiant ateityje išvengti neaiškumo.

Priesaika kaip svarbus institutas yra randamas ir Europos Sąjungos teisės aktuose. Antai Europos Sąjungos Teisingumo teismo procedūrų Reglamente įtvirtintos Teisėjų ir generalinių advokatų priesaikos turi kelių, magistranto anksčiau paminėtų, rūšių priesaikų bruožų. Teisingumo teismo procedūrų Reglamento pirmojo skyriaus „Teisėjai ir generaliniai advokatai“

¹²⁸ „Lietuvos Respublikos Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos įstatymas“, *Valstybės žinios* 81, 3176 (2008).

¹²⁹ „Lietuvos Respublikos Vyriausiosios rinkimų komisijos įstatymas“, *Valstybės žinios* 68, 2774 (2002).

¹³⁰ Vyriausios tarnybinės etikos komisijos įstatyme, Vietos savivaldos įstatyme, Pilietybės įstatyme, Valstybės kontrolės įstatyme, Vyriausybės įstatyme ir Prezidento įstatyme.

¹³¹ Audrius Skaistys, „Priesaikos instituto ištakos, paskirtis, etiniai ir teisiniai aspektai bei veiksmingumas“, žiūrėta 2016 gegužės 6 d., www.socforumas.lt/files/articles/referatas-priesaika.doc.

4 straipsnyje yra numatyta, kad prieš pradėdami eiti savo pareigas per pirmąjį viešą Teismo posėdį, kuriame dalyvauja po paskyrimo, teisėjai ir generaliniai advokatai prisiekia savo pareigas atlikti nešališkai ir sąžiningai ir saugoti Teismo pasitarimų slaptumą¹³². Teisėjų ir generalinių advokatų priesaikos tekstas yra labai trumpas: „Aš prisiekiu nešališkai ir sąžiningai eiti savo pareigas; prisiekiu saugoti teismo pasitarimų slaptumą“.¹³³ Šioje priesaikoje yra išskirtos trys vertybės: nešališkumas, sąžiningumas, taip pat pasižadėjimas saugoti slaptumą. Toks priesaikos tekstas galėtų būti priskirtas prie kelių priesaikų grupių išvardintų anksčiau, t. y. statutinių ir procesinių. Šią priesaiką būtų galima priskirti prie procesinių, nes labai trumpa, konkreiti ir joje įtvirtintas sąžiningumas, tačiau pasižadėjimu saugoti teismo pasitarimų slaptumą – panaši į statutinės priesaikas.

¹³² Teisingumo Teismo Procedūros reglamentas, Europos Sąjungos oficialusis leidinys, 2012 m. rugsėjo 29 d., [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012Q0929\(01\)&from=LT](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012Q0929(01)&from=LT)

¹³³ Protokolas (Nr.3) Dėl Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto, Europos Sąjungos oficialusis leidinys, 2010 m. kovo 30 d., http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2008-09/statut_2008-09-26_09-34-13_864.pdf

3. PRIEŠAIKOS SOCIALINIS VEIKSMINGUMAS ŠIUOLAIKINĖJE VISUOMENĖJE

3.1 Pasaulietinės priesaikos reikšmė šiandieninėje visuomenėje

1992 m. Konstitucija apibrėžia teisinius reikalavimus valstybės valdžios, savivaldybių įstaigų pareigūnams, kas sudaro prielaidas reikalauti iš išrinktų atstovų sąžiningo darbo, tarnavimo žmonėms, iškelia aukštus kvalifikacijos ir reputacijos reikalavimus. Nedaug yra pasaulyje konstitucijų, kuriose būtų nustatytas parlamento nario priesaikos tekstas. Be to, apžvelgus Prancūzijos, Vokietijos, Suomijos, Lenkijos, Latvijos, Estijos, JAV ir Rusijos valstybių konstitucijas,¹³⁴ tik Lenkijos ir JAV Konstitucijoje priesaikos sulaužymas įvardijamas kaip pagrindas apkaltos procesui inicijuoti. Tai liudija priesaikos institutui suteiktą ypatingą reikšmę. Priesaikos institutas padeda vykdyti visuomenės interesų ir vertybių apsaugą, remiantis ne tik įstatymais, bet taip pat ir moraliniais–etiniais principais.

Išanalizavus Lietuvos Respublikos pareigines ir valstybines priesaikas pastebima, kad jų tekstuose pažadas vykdyti Konstituciją, pareigas yra paremtas sąžine ("sąžiningai tarnauti Tėvynei", "sąžiningai eiti savo pareigas", "sąžiningai vykdyti Lietuvos Respublikos Konstituciją" ir pan.), o kai kuriuose sustiprinama ir garbe ("garbingai ir sąžiningai", "savo pareigas atlikti garbingai", "savo elgesiu nepakenkti muitinės pareigūno garbei ir orumui") (žiūrėti priedą Nr.1). Šios dvi vertybės - sąžinė ir garbė - yra susijusios su etiniais-moraliniais priesaikos aspektais.

Socialinis pasitikėjimas yra reikalingas demokratijos veiksmingumui¹³⁵ ir ekonomikos augimui¹³⁶. Taigi, galima teigti, kad socialinio pasitikėjimo lygis lemia demokratijos ir ekonomikos augimą arba mažėjimą Lietuvoje. Priesaiką galima laikyti kaip visuomenės ir demokratinės valdžios tarpusavio ryšio užtikrinimo priemonę. Prisiekiant "sąžiningai tarnauti Tėvynei, demokratijai, Lietuvos žmonių gerovei", yra pasižadama naudojantis Tautos atstovams suteiktomis galiomis užtikrinti asmeniškai priimtų pasižadėjimų įgyvendinimą, bei prižiūrėti, kaip kiti asmenys, prisiekę Lietuvai sąžiningai vykdyti savo pareigas, laikosi duotos priesaikos. 2015 m. rugsėjo 9-23 dienomis rinkos tyrimų kompanijos UAB „Rait“ atliko tyrimo duomenimis, visuomenė mažiausiai pasitiki Seimu - bendras pasitikėjimas siekia 27 proc. (žr. 1 lentelę). Apžvelgus 2016 m. Vilnius atlikto pasitikėjimo Lietuvos institucijomis tyrimo

¹³⁴ Egidijus Jarašiūnas ir Gediminas Mesonis, *supra* note 21 p. 7-228.

¹³⁵ Charles Boix and Daniel N. Posner, „Making Social Capital Work: A Review of Robert Putnam's Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy,“ *Harvard University* 96, 4 (1996): 10 <http://wcfia.harvard.edu/files/wcfia/files/96-04.pdf>

¹³⁶ Francis Fukuyama, „Social Capital and Civil Society,“ Žiūrėta 2016 liepos 19 d., <https://www.imf.org/external/pubs/ft/seminar/1999/reforms/fukuyama.htm>

rezultatus, tendencija išlieka labai ryški - labiausiai nepasitikima partijomis, Seimu, Vyriausybe. Tik gyventojų pasitikėjimas 2016 m. vėl krito, pasitikėjimą Seimui išreikšė tik 8,3 proc. respondentų, Vyriausybe - 18,6 proc.¹³⁷ Nepasitikėjimo priežastys, kurias gyventojai minėjo dažniausiai, - institucijose daug korupcijos, mažai ką daro dėl paprasto žmogaus, žiūri savo interesų, nesąžiningai dirba.¹³⁸ Kitaip tariant, piliečių manymu, prisiekę asmenys (Seimo nariai, Vyriausybės nariai, kiti valstybės pareigūnai, kurie prieš pradedami eiti pareigas turi prisiekti) nepajėgia pasiekti priesaikos tikslų - priesaikoje įtvirtintų vertybių, įskaitant reikalavimą sąžiningai vykdyti savo pareigas.

Socialinis pasitikėjimas yra pagrįstas visuomenės ir valdžios tarpusavio priklausomybę simbolizuojančiu grįžtamojo pobūdžio ryšiu¹³⁹, o priesaika veiksmingai užtikrina šį ryšį. Visuomenės pasitikėjimas išrinktais Tautos atstovais padidėtų, jeigu būtų aiškiai suprantamas priesaikos "svoris", jos reikšmė, priesaikos sulaužymo pasekmės konkrečiu atveju būtų aiškiai apibrėžtos teisės aktais.

1 lentelė. Pasitikėjimas Seimu, proc.¹⁴⁰

	2015 m.	2014 m.	2013 m.	2012 m.	2011 m.	2010 m.	2009 m.
Seimas	27	21	18	13	8	9	8

Lietuvos gyventojų pasitikėjimo tyrimo rezultatai bei žiniasklaidoje paviešinami dviprasmiški poelgiai (pavyzdžiui, abejotinas kanceliariinių lėšų panaudojimas, girtavimas darbo metu, korupciniai skandalai ir pan.) parodo, pasak istoriko E. Aleksandravičiaus, kad šiais laikais priesaikos institutas yra nuvertėjęs, "priesaika tampa tuščiu žodžiu, ji padaryta ritualiniu, protokoliniu, teatriniu formalumu".¹⁴¹

3.2 Bažnytinės (kanoninės) priesaikos reikšmė šeimos institutui

Pastaruosius šešerius metus Lietuvoje santuokų skaičius didėja, skyrybų skaičius nuo 2012 m. neženkiai mažėja (žr. 2 lentelę), ir 2015 m. buvo lygus 2010 metais fiksuotam ištuokų skaičiui. Pažymėtina, kad skyrybų skaičiumi Lietuva pirmauja Europoje (žr. 2 priedą). Skyrybos – dažnas reiškinyss ir tarp katalikų, kurių sudaryta santuoka, grindžiama priesaika, – neišardoma.

¹³⁷ „Naujienos. Pasitikėjimas Lietuvos institucijomis“, Vilmorius, žiūrėta 2016 rugsėjo 18 d.,

http://www.vilmorus.lt/index.php?mact=News,cntnt01,detail_0&cntnt01articleid=2&cntnt01returnid=20

¹³⁸ „Tyrimo „Pasitikėjimo valstybės ir savivaldybių institucijomis ir įstaigomis ir aptarnavimo kokybės vertinimas“ ataskaita 20,“ Vidaus reikalų ministerija, 2015 lapkričio 13 d., <http://vakokybe.vrm.lt/index.php?id=307>

¹³⁹ Audrius Skaistys, *supra* note 38, p. 17.

¹⁴⁰ Sudaryta pagal: „Tyrimo „Pasitikėjimo valstybės ir savivaldybių institucijomis ir įstaigomis ir aptarnavimo kokybės vertinimas“ ataskaita 20,“ Vidaus reikalų ministerija, 2015 lapkričio 13 d., <http://vakokybe.vrm.lt/index.php?id=307>

¹⁴¹ „Ar priesaika dar turi vertę?“ *Lietuvos žinios*, lapkričio 18, 2008, <http://lzinios.lt/lzinios/Lietuva/ar-priesaika-dar-turi-verte/125355>

2 lentelė. Santuokos ir ištuokos Lietuvoje 2010-2015 m.¹⁴²

	Santuokos	Ištuokos	Bendras santuokų rodiklis (1 tūkst. gyventojų)	Bendras ištuokų rodiklis (1 tūkst. gyventojų)
2010	18 688	10 006	6,0	3,2
2011	19 221	10 341	6,3	3,4
2012	20 660	10 399	6,9	3,5
2013	20 469	9 974	6,9	3,4
2014	22 142	9 806	7,6	3,3
2015	21 987	9 371	7,6	3,2

2013 m. katalikų bažnytinę santuoką sudarė 8 152 poros, 2014 m. - 9 317 porų (žr. 3 lentelę). Iš viso santuokų 2013 m. buvo sudaryta 20 469, 2014 m. - 22 142 (žr. 2 lentelę). Vadinasi, ištikimybę vienas kitam prieš Dievą kasmet prisiekia beveik pusė besituokiančiųjų.

3 lentelė. Katalikų bažnytinės apeigos Lietuvoje 2010-2014 m.¹⁴³

Santuokų skaičius				
2010	2011	2012	2013	2014
8 487	8 419	8 767	8 152	9 317

Skyrybos visada yra nesėkmė ir asmenims, ir visuomenei. Jos yra priežastis daugelio neigiamų socialinių reiškinių: vaikų ir paauglių nusikalstamumo ir skurdo didėjimo, kohabitacijos plitimo, suaugusių bei vaikų sveikatos rodiklių blogėjimo, gimstamumo mažėjimo ir t. t. Tėvų skyrybos, konfliktai šeimoje taip pat lemia neigiamą vaikų požiūrį į santuoką ir šeimą,¹⁴⁴ taigi susidaro uždaras neigiamų pasekmių ratas visuomenėje. Oficialios statistikos, kiek iš bažnyčioje sudarytų santuokų nutrūksta, nėra, nes skyrybos pagal Kodeksą nėra pripažįstamos. Kun. prof. dr. (hp) Andrius Narbekovas, Doc. dr. Birutė Obelenienė, Kun. dr. Žydrūnas Kulpys 2009 m. atliko reikšmingą ir reprezentatyvų socialinį tyrimą siekiant atskleisti kokia yra katalikų sužadėtinių santuokos samprata.¹⁴⁵ Tyrimo metu paaiškėjo, kad dabartiniu metu katalikai neretai sudaro santuoką, nesuprasdami esminės santuokos prasmės ir jos metu duodamos priesaikos. Išanalizavus tyrimo duomenis paaiškėjo, jog beveik pusė sutuoktinių pritarė, kad bažnytinei

¹⁴² Sudaryta pagal: „Gyventojai ir socialinė statistika“, *Lietuvos statistikos departamentas*, žiūrėta 2016 rugpjūčio 22 d., <http://osp.stat.gov.lt/temines-lenteles19>

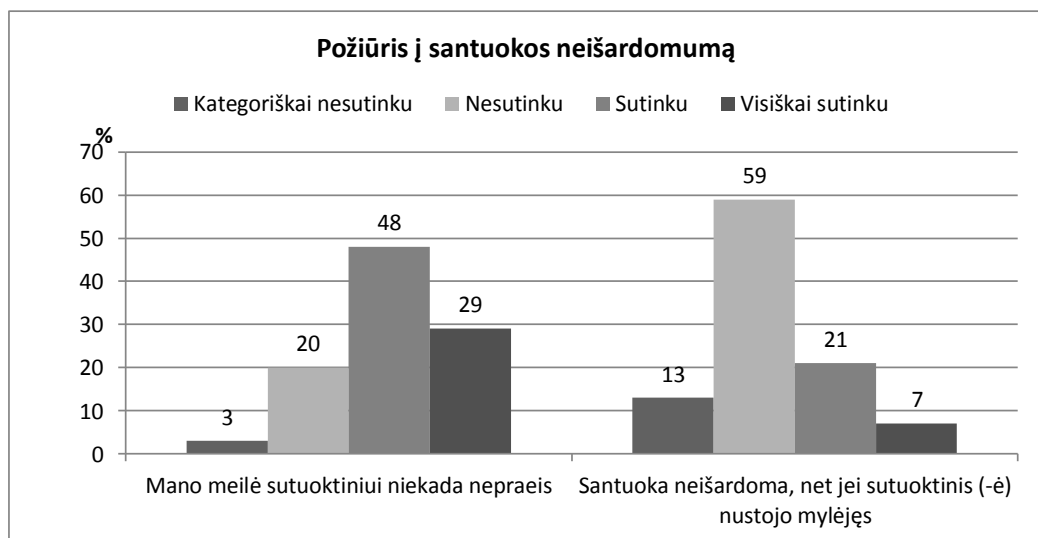
¹⁴³ Šaltinis: *Lietuvos statistikos metraštis 2015*. (Vilnius: Lietuvos Statistikos Departamentas, 2015), 251.

¹⁴⁴ Kazimieras Meilius, Jonas Juškevičius, Agnė Širinskienė, „Konkubinato iššūkiai šeimai“, Mykolo Romerio Universitetas, žiūrėta 2016 lapkričio 22 d., <http://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2006~1367155598395/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content>

¹⁴⁵ Narbekovas Andrius, Birutė Obelenienė, Žydrūnas Kulpys, „Katalikų sužadėtinių santuokos samprata“, *Socialinis darbas* 10, 1 (2011): 94. https://www.mruni.eu/upload/iblock/5fe/13_narbekovas_obeleniene.pdf

santuokai apskritai nebūtina priesaika (!).¹⁴⁶ 91 proc. apklaustųjų sutiko, kad santuoką sukuria neatšaukiamas vienas kito pasirinkimas. Požiūriui, jog santuoką sukuria santuokos priesaika, pritarė 88 proc. apklaustųjų. Buvo palyginti sužadėtinių atsakymai į du teiginius – „santuoką sukuria jausmai“ ir „santuoką sukuria priesaika“. Pastebėtina, kad didžioji dauguma (85 proc.) sužadėtinių, kurie visiškai sutiko, jog santuoką sukuria priesaika, pripažino ir tai, jog santuoką sukuria jausmai. O iš tų, kurie visiškai pritarė, kad santuoką sukuria jausmai (73 proc. visų apklaustųjų), daugiau kaip pusė (51 proc.) visiškai sutiko, jog santuoką sukuria priesaika. Vadinasi, jų požiūris į priesaiką, kaip į santuoką kuriančią priežastį, nėra nuoseklus ir tvirtas.

Didžioji dalis (77 proc.) apklaustų sužadėtinių pritarė teiginiui, jog „santuokine priesaika aš prisieksiu, kad mano meilė sutuoktiniui niekada nepraeis“, tačiau daugiau nei du trečdaliai (72 proc.) sužadėtinių nepritarė teiginiui, kad „santuoka yra neišardoma, net jei sutuoktinis(-ė) nustojo mylėti“¹⁴⁷ (žr. 1 paveikslą). Taigi tai, kad priesaika negali sutuoktinių valia pagal Kanonų kodeksą būti kaip nors eliminuojama, beveik trys ketvirtadaliai sutuoktinių nesutinka.



1 paveikslas. Požiūris į santuokos tarp sužadėtinių neišardomumą¹⁴⁸

Taigi, šis santuokos sampratos tyrimas atskleidė, kad sužadėtinių santuokos samprata yra nenuosekli, tyrime dalyvavę sužadėtiniai pasisako ir už krikščioniškus, ir už nekrikščioniškus santuokos sampratos elementus. Kaip svarbiausias santuoką sudarantis veiksnys yra jausmai, o priesaika nelaikoma reikšmingu elementu. Nematant priesaikos išskirtinės reikšmės ir jos svarbos, žmonės sunkiau atranda priežastį, kodėl turėtų likti susituokę. "Vakarų kultūros vystymasis per pastaruosius 50 metų susilpnino santuokos normas, ir visuomenė nebežino, ką jos

¹⁴⁶ Narbekovas Andrius, Birutė Obelenienė, Žydrūnas Kulpys, „Katalikų sužadėtinių santuokos samprata.“ *Socialinis darbas* 10, 1 (2011): 94. https://www.mruni.eu/upload/iblock/5fe/13_narbekovas_obeleniene.pdf

¹⁴⁷ *Ibid.*, p. 100.

¹⁴⁸ *Ibid.*, p. 95.

reiškia"¹⁴⁹, todėl reikia kurti tokią kultūrą, kuri stiprintų priesaikos institutą, nes jis toli gražu nėra neveiksmingas ar atgyvenęs. Sužadėtinius reikia edukuoti apie tikrąją Santuokos sakramento prasmę - kaip jį traktuoja Katalikų Bažnyčia, įtvirtinant priesaikos instituto reikšmę. Magistranto nuomone, santuokos priesaika dabartiniu metu yra praradusi reikšmę, tapusi apeigų formalumu. Priesaika laikytis savo įsipareigojimų bet kokiomis aplinkybėmis – tai yra visa ko ašis, meilės rėmas.

Apibendrinant teigtina, kad nors teisinis reglamentavimas Kodekse yra aiškus, tačiau dėl menko sutuoktinių domėjimosi bažnytinės santuokos institutu ir jos pagrindiniu elementu – priesaikos turiniu – to nepakanka, kad sutuoktiniai teiktų deramą reikšmę minėtai priesaikai.

Magistranto nuomone, tokią situaciją galėjo lemti tai, kad Kodeksas į lietuvių kalbą yra išverstas tik 2012 m. ir jo didelė apimtis, ir pats Kodeksas ne visada yra prieinamas. Tikėtina, kad situacija galėtų pagerėti, jeigu būtų išleistas komentaras dėl bažnytinės santuokos nuostatų, įtvirtintų Kanonų kodekse, kuriame deramai būtų išaiškinta ir priesaikos esmė, jos reikšmė.

¹⁴⁹ Austen Ivereigh, Toma Bružaitė, Vygantas Malinauskas, *Katalikų balsas. Kaip aiškiai pristatyti bažnyčios poziciją*: Versta iš Austen Ivereigh. (Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2013), 220.

4. PRIESAIKOS PAŽEIDIMO FORMŲ REGLAMENTAVIMAS

4.1 Priesaika konstitucinės doktrinos apkaltos kontekste

Priesaikos sulaužymo pasekmė yra apkalta. Konstitucijos 74 straipsnis numato tris pagrindus apkaltai pradėti:

- 1) šiurkščiai pažeidus Konstituciją;
- 2) sulaužius duotą priesaiką;
- 3) paaiškėjus, kad padarytas nusikaltimas.

Pastebėtina, kad toks Konstitucijoje nurodytas eiliškumas pažymi, kad priesaikos sulaužymas pagal savo svarbą yra po šiurkštaus Konstitucijos pažeidimo, bet prieš nusikaltimo padarymą. Magistranto nuomone, pritartina A. Skaisčio pozicijai, kad tokiu būdu nurodoma, kad vertybių apsaugos požiūriu priesaikos sulaužymas yra mažiau reikšmingas už šiurkštų Konstitucijos pažeidimą, bet reikšmingesnis už nusikaltimo padarymą.¹⁵⁰

Konstitucijoje, kaip minėta, įtvirtinta aukščiausias pareigas valstybėje užimančių asmenų priesaika. Aukščiausių pareigūnų priesaika turi ypatingą reikšmę, nes joje akcentuojamas Konstitucijos laikymosi būtinumas. Tam, „kad piliečiai – valstybinė bendruomenė galėtų pagrįstai pasitikėti valstybės pareigūnais, kad būtų galima įsitikinti, jog visos valstybės institucijos, visi valstybės pareigūnai vadovaujasi Konstitucija, teise ir joms paklūsta, o Konstitucijai, teisei nepaklūstantys asmenys neitų tokių pareigų, kurioms būtinas piliečių – valstybinės bendruomenės pasitikėjimas, yra reikalinga vieša demokratinė valstybės pareigūnų veiklos kontrolė ir atsakomybė visuomenei, apimanti *inter alia* galimybę pašalinti iš užimamų pareigų tuos valstybės pareigūnus, kurie pažeidžia Konstituciją, teisę, asmeninius ar grupinius interesus iškelia virš visuomenės interesų, savo veiksmais diskredituoja valstybės valdžią. Viena iš šios viešos demokratinės kontrolės formų yra konstitucinis apkaltos institutas: už šiurkštų Konstitucijos pažeidimą, priesaikos sulaužymą arba paaiškėjus, kad padarytas nusikaltimas, tam tikri aukščiausios valstybės valdžios pareigūnai – Respublikos Prezidentas, Konstitucinio Teismo pirmininkas ir teisėjai, Aukščiausiojo Teismo pirmininkas ir teisėjai, Apeliacinio teismo pirmininkas ir teisėjai – apkaltos proceso tvarka gali būti pašalinti iš užimamų pareigų, apkaltos proceso tvarka taip pat gali būti panaikintas Seimo nario mandatas“.¹⁵¹

¹⁵⁰ Audrius Skaistys, *supra* note 38, p. 103. (Audrius Skaistys, „Teisinis priesaikos institutas ir jo socialinis vaidmuo“ (daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2011), 103, <http://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:2024114/datastreams/MAIN/content>)

¹⁵¹ „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2012 m. rugsėjo 05 d. nutarimas byloje Nr. 8/2012,“ LRKT.LT, <http://lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta125/content>

Kaip teigia teisininkas V. Bacevičius, konstituciniu teisės pažeidimu laikytina konstitucinių teisinių santykių dalyvio veika, kuri neatitinka elgesio modelio, įtvirtinto konstitucinėje teisės normoje, ir kuri užtraukia nustatytų konstitucinių sankcijų taikymą.¹⁵²

Lietuvoje apkaltos procesą turi teisę inicijuoti Seimas. Tai pirmoji apkaltos proceso stadija. Konstitucijos 74 straipsnyje nustatyta, jog apkaltos proceso tvarką nustato Seimo statutas. Pagal Konstituciją Seimas, sprendžiantis, ar apkaltos proceso tvarka pašalinti asmenį iš užimamų pareigų, panaikinti jo Seimo nario mandatą, kai yra pagrįstų abejonių, jog buvo sulaužyta priesaika, kreipiasi į Konstitucinį Teismą su paklausimu dėl asmens, kuriam pradėta apkaltos byla, konkrečių veiksmų atitikties Konstitucijai.

Apkaltos procesui inicijuoti turi būti svarus pagrindas. Be to, kaip nurodė Konstitucinis Teismas, apkaltos metu laikomasi griežtų teisinių procedūrų bei bendrų teisės principų: kaltinamas asmuo turi teisę į gynybą, turi teisę būti išklausytas (turi būti laikomasi „*audiatur et altera pars*“ principo), tiriami fakto klausimai ir įrodinėjama asmens kaltė, gynyba, įrodymai – visa tai teisinio proceso privalomi elementai.¹⁵³

Konstitucinės apkaltos metu sprendžiamas asmenų, davusių priesaiką, konstitucinės atsakomybės klausimas. Apkaltos proceso padarinys yra specifinė konstitucinė sankcija – asmens pašalinimas iš pareigų arba jo mandato panaikinimas. Todėl yra būtina nustatyti pažeidimo faktą. Tai atlieka Konstitucinis Teismas.

Priesaikos turinyje išdėstytas vertybės: ištikimybę, teisingumą, sąžiningumą, galima priskirti moralinei kategorijai, kurių nepaisymas sukelia politinę arba, kitaip tariant, konstitucinę atsakomybę. Priesaika turi ne tik teisinį, bet ir moralinį matmenį. Kai kurie autoriai vertindami apkaltą akcentuoja priesaikos sulaužymo moralinį aspektą. Antai V. Vaičaitis yra nurodęs, kad paprastai prisiekama yra Dievui arba savo sąžinei, todėl ir priesaikos pažeidimas visų pirma yra pačio asmens sąžinės reikalas.¹⁵⁴

Išanalizavus Konstitucijoje numatytus apkaltos pagrindus – „šiurkščiai pažeidus Konstituciją“, „sulaužius priesaiką“ ir „paaiškėjus, jog padarytas nusikaltimas“,¹⁵⁵ gali kilti pagrįstas klausimas, ar šiurkščiai pažeidžiant Konstituciją arba padarant nusikaltimą, nėra sulaužoma priesaika. Atsakymą į šį klausimą Konstitucinis Teismas pateikė 2003 m. gruodžio 30 d. nutarime, kuriame nurodė, kad Respublikos Prezidento priesaikos sulaužymas kartu yra ir šiurkštus Konstitucijos pažeidimas, o šiurkštus Konstitucijos pažeidimas kartu yra ir priesaikos

¹⁵² Vaidotas Bacevičius, „Apkaltos institutas ir konstitucinė atsakomybė: probleminiai aspektai“, *Jurisprudencija* 9, 111 (2008): 96.

¹⁵³ „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1999 m. gegužės 11 d. nutarimas byloje Nr. 3/99-5/99“, *Irkt.lt*, <http://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta357/content>

¹⁵⁴ Vaidotas Antanas Vaičaitis, *Respublikos Prezidento apkalta ir Lietuvos teisinė sistema. Prezidento apkalta, 2003-2004 m.: dokumentų rinkinys* (Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2005), 19.

¹⁵⁵ Konstitucija, *supra* note 83.

sulaužymas.¹⁵⁶ Tokia išvada Konstitucinis Teismas tarsi išplėtė priesaikos turinį, kartu tokia išvada rodo, kad Konstitucinis Teismas priesaikai ir jos institutui teikia itin svarbią reikšmę.

Manytina, kad toks Konstitucinio Teismo šiurkštaus Konstitucijos pažeidimo ir priesaikos sulaužymo sutapatinimas turėtų būti taikomas ne tik Prezidento priesaikos institutui, bet ir kitoms, tiek Konstitucijoje, tiek kituose teisės aktuose įtvirtintoms, priesaikoms. Kartu pažymėtina, kad ne visais atvejais nusikaltimo padarymas yra ir priesaikos sulaužymas. Konstitucinis Teismas, 2004 m. gegužės 25 d. nutarime nurodė, kad kai kurie nusikaltimai gali būti ir tokio pobūdžio, kad tiesiogiai nesisieja su Konstitucijoje numatytos priesaikos sulaužymu, šiurkščiu Konstitucijos pažeidimu“.¹⁵⁷

Konstitucinio Teismo išvados dėl priesaikos sulaužymo ir šiurkštaus Konstitucijos pažeidimo Seimui nesukelia pareigos atitinkamai taikyti konstitucinės sankcijos. Teisinį faktą – konstitucinių santykių pažeidimą (apkaltos pagrindą) gali konstatuoti tik teisminės valdžios institucija – Konstitucinis Teismas, tuo tarpu sankcijos taikymas yra išimtinė parlamento teisė.¹⁵⁸ Konstituciniam Teismui pateikus išvadas, visais atvejais galutinį sprendimą priima Seimas. Seimo kvalifikuota dauguma (3/5 visų narių balsų) turi sprendžiamąją galią apkaltos byloje. Išvada yra galutinė ir neskundžiama, tačiau Seimui paliekama laisvė, įvertinus Konstitucinio Teismo išvadą, priimti savo sprendimą“.¹⁵⁹

Kitaip tariant, Seimas sprendamas ar asmenį pašalinti iš užimamų Seimo nario pareigų priima politinį sprendimą. Jo priimtas sprendimas, pašalinti ar nepašalinti asmenį iš pareigų, nepakeičia Konstitucinio Teismo priimtą išvados, kuria buvo pripažinta, kad Seimo narys pažeidė priesaiką. Apkaltos tvarka pritaikyta konstitucinė sankcija yra negrįžtamojo pobūdžio“.¹⁶⁰

Išnagrinėjus su priesaikos institutu susijusią Konstitucinio Teismo praktiką, matyti, kad apkaltos bylų skaičius yra nemažas. Pirmasis apkaltos procesas dėl priesaikos sulaužymo buvo Seimo nario Audriaus Butkevičiaus apkalta 1999 metais. Seime buvo svarstomas Seimo nario Audriaus Butkevičiaus konstitucinės atsakomybės klausimas. Šis procesas buvo išskirtinis ir tuo, kad pirmą ir iki šiol vienintelį kartą apkaltos pagrindu tapo nustatyto (įrodyto) nusikaltimo padarymas. A. Butkevičiaus apkaltos procese Seimas priėmė sprendimą netaikyti konstitucinės sankcijos – pašalinimo iš užimamų pareigų apkaltos proceso tvarka. Seimo nariai, nepalaikę A. Butkevičiaus mandato panaikinimo, savo poziciją grindė tuo, kad teismo sprendimas pripažinti

¹⁵⁶ „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimas byloje Nr. 40/03,“ LRKT.LT, <http://lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta292/content>

¹⁵⁷ Konstitucinio Teismo 2004 m. gegužės 25 d. nutarimas, *supra* note 100.

¹⁵⁸ Konstitucinio Teismo 2004 m. kovo 31 d. išvada, *supra* note 98.

¹⁵⁹ Juozas Žilys, *Teisės aktų konstitucingumo problema rengiant Lietuvos Respublikos Konstituciją. Mokomasis leidinys*, (Vilnius: Lietuvos teisės akademijos Leidybos centras, 2000), 26.

¹⁶⁰ „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1999 m. gegužės 11 d. nutarimas byloje Nr. 3/99-5/99, LRKT.LT, <http://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta357/content>

A. Butkevičių kaltu yra apskųstas EŽTT, todėl reikia sulaukti EŽTT sprendimo.¹⁶¹ Šiuo atveju minėtas Seimo narys, davęs priesaiką ir padaręs nusikaltimą, už kurį buvo nubaustas penkerių metų laisvės atėmimu, nebuvo pašalintas iš pareigų.

Magistranto nuomone, labai teisinga yra Europos Teisingumo Teismo teisėjo prof. E. Jarašiūno nuomonė, kuris teigia, kad „priimdami sprendimą Seimo nariai vadovavosi ne teisinės valstybės imperatyvu.“¹⁶² Ne tik teisiniu, bet ir moraliniu požiūriu, sulaužiusį priesaiką asmenį Seimas privalėjo pašalinti iš einamų Seimo nario pareigų. Tačiau Seimas pasielgė priešingai - A. Butkevičius, sulaužęs duotą Seimo nario priesaiką ir šiurkščiai pažeidęs Konstituciją, liko Seimo nariu.

Už priesaikos sulaužymą gali būti panaikintas Seimo nario mandatas, be to, Konstitucinis Teismas pažymėjo, jog pagal Konstituciją išrinktam Seimo nariui prisiekus ir įgijus visas Tautos atstovo teises, atsiranda konstitucinė pareiga besąlygiškai būti ištikimam Lietuvos Respublikai, gerbti ir vykdyti Konstituciją ir įstatymus; Seimo nariai taip pat privalo veikti Tautos ir Lietuvos valstybės, o ne savo asmeniniais ar grupiniais interesais, nesinaudoti savo statusu savo ar sau artimų asmenų arba kitų asmenų asmeninei naudai gauti. Yra ne vienas Seimo narys, kuris sulaužė Seimo priesaiką, taip pat pripažinta, kad priesaiką sulaužė ir Respublikos Prezidentas.

„Valstybės vadovo – Respublikos Prezidento nušalinimas nuo pareigų apkaltos proceso tvarka yra pirmasis toks įvykis pasaulyje, kai tiesiogiai rinkėjų demokratiškai išrinktas suverenios valstybės vadovas pašalinamas iš pareigų kitos demokratiškai išrinktos institucijos – Parlamento“.¹⁶³ Šio apkaltos proceso metu Konstitucinis Teismas plačiai atskleidė ir apkaltos, ir priesaikos institutą.

Konstitucinis Teismas 2004 m. kovo 31 d. išvadoje¹⁶⁴ pažymėjo, kad Respublikos Prezidentas, pradėdamas eiti savo pareigas, prisiekia Tautai būti ištikimas Lietuvos Respublikai ir Konstitucijai, sąžiningai eiti savo pareigas ir būti visiems lygiai teisingas. Išrinkto Respublikos Prezidento priesaikoje atsispindi Konstitucijoje įtvirtintos pagrindinės vertybės, kurias Tauta sieja su Respublikos Prezidento pareigybe; šios vertybės yra neatskiriamos viena nuo kitos, Respublikos Prezidentas, eidamas savo pareigas, negali nukrypti nuo Respublikos Prezidento priesaikoje įtvirtintų Tautai pačių svarbiausių, universalių konstitucinių vertybių. Dar 2003 m.

¹⁶¹ EŽTT byloje Butkevičius prieš Lietuvą (Nr. 48297/99) 2002 kovo 26 d. priimtame sprendime nustatė, kad A. Butkevičiaus atžvilgiu buvo pažeisti Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 5 str. 1 ir 4 dalys bei 6 str. 2 dalis, todėl iš atsakovės (Lietuvos valstybės) buvo priteista 5 700 Eur neturtinei žalai atlyginti ir 2 900 Eur bylinėjimosi kaštams ir išlaidoms padengti.

¹⁶² Egidijus Jarašiūnas, „Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas ir aukštųjų valstybės pareigūnų apkalta: kelios aktualios problemos“, *Jurisprudencija* 2, 80 (2006): 41.

¹⁶³ Vaidotas Antanas Vaičaitis, *supra* note 148, p. 11-34. (Vaidotas Antanas Vaičaitis, *Respublikos Prezidento apkalta ir Lietuvos teisinė sistema. Prezidento apkalta, 2003-2004 m.: dokumentų rinkinys* (Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2005), 11-34.)

¹⁶⁴ Konstitucinio Teismo 2004 m. kovo 31 d. išvada, *supra* note 98.

gruodžio 30 d. nutarime¹⁶⁵ Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad nuo priesaikos davimo Respublikos Prezidentui atsiranda pareiga veikti tik taip, kaip įpareigoja Tautai duota priesaika, kad priesaikos sulaužymas yra vienas iš Konstitucijoje nustatytų pagrindų, kuriam esant Respublikos Prezidentas gali būti pašalintas iš pareigų apkaltos proceso tvarka. Nurodytame nutarime Konstitucinis Teismas yra konstatavęs ir tai, kad priesaikos sulaužymas kartu yra šiurkštus Konstitucijos pažeidimas, o šiurkštus Konstitucijos pažeidimas kartu yra ir priesaikos sulaužymas.

Konstitucinis Teismas, plėtodamas savo ankstesnę doktriną dėl priesaikos sulaužymo fakto nustatymo, 2004 m. kovo 31 d. išvadoje pabrėžė, kad „Konstitucijoje įtvirtinta galimybė apkaltos proceso tvarka pašalinti Respublikos Prezidentą iš užimamų pareigų yra Respublikos Prezidento veiklos viešos demokratinės kontrolės forma, Respublikos Prezidento konstitucinės atsakomybės Tautai būdas, viena iš demokratinės pilietinės visuomenės savisaugos nuo Respublikos Prezidento piktnaudžiavimo jam nustatytais įgaliojimais priemonių.“¹⁶⁶ Konstitucinis Teismas pažymėjo, kad sprendžiant, ar Respublikos Prezidento veiksmai šiurkščiai pažeidė Konstituciją, kiekvienu atveju turi būti įvertintas konkrečių Respublikos Prezidento veiksmų turinys ir jų atlikimo aplinkybės, tik Konstitucinis Teismas turi įgaliojimus spręsti (teikti išvadą), ar Respublikos Prezidento konkretūs veiksmai prieštarauja Konstitucijai. „Respublikos Prezidento veiksmais Konstitucija būtų šiurkščiai pažeista tais atvejais, kai Respublikos Prezidentas nesąžiningai eitų savo pareigas, veiktų vadovaudamasis ne Tautos ir valstybės interesais, bet savo privačiais interesais, atskirų asmenų ar jų grupių interesais, veiktų turėdamas tokių tikslų ir interesų, kurie nesuderinami su Konstitucija ir įstatymais, su viešaisiais interesais, sąmoningai nevykdytų Respublikos Prezidentui Konstitucijoje ir įstatymuose nustatytų pareigų.“¹⁶⁷

Konstitucinis Teismas išnagrinėjęs Seimo prašymą¹⁶⁸ pateikti išvadą, ar Respublikos Prezidento Rolando Pakso konkretūs veiksmai, nurodyti suformuluotuose kaltinimuose, prieštarauja Konstitucijai, konstatavo:

„- Respublikos Prezidentas Rolandas Paksas, 2003 m. balandžio 11 d. dekretu Nr. 40 suteikdamas Lietuvos Respublikos pilietybę išimties tvarka Jurijui Borisovui už šio suteiktą finansinę ir kitokią svarią paramą, sulaužė Tautai duotą priesaiką ir šiurkščiai pažeidė Konstituciją.

¹⁶⁵ „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimas byloje Nr. 40/03,“ LRKT.LT, <http://lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta292/content>

¹⁶⁶ Konstitucinio Teismo 2004 m. kovo 31 d. išvada, *supra* note 98.

¹⁶⁷ *Ibid.*

¹⁶⁸ „Lietuvos Respublikos Seimo 2004 vasario 19 d. nutarimas „Dėl kreipimosi į Lietuvos Respublikos Konstitucinį Teismą“ Nr. IX-2039,“ TAR, <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.396AFF24BC68>

- Lietuvos Respublikos Prezidento Rolando Pakso veiksmai, kuriais Respublikos Prezidentas Rolandas Paksas per 2003 m. kovo 17 d. susitikimą su Jurijumi Borisovu atskleidė jam informaciją, sudarančią valstybės paslaptį, neužtikrino valstybės paslapties apsaugos, prieštarauja Valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymo 3 straipsnio 7 dalies, 9 straipsnio 2 dalies, 14 straipsnio 1 dalies nuostatomis, kartu konstatuotina ir tai, kad Lietuvos Respublikos Prezidento Rolando Pakso veiksmai, kuriais jis sąmoningai leido Jurijui Borisovui suprasti, kad dėl jo teisėsaugos institucijos atlieka tyrimą ir vykdo jo pokalbių telefonu kontrolę, prieštarauja Konstitucijos 77 straipsnio 2 dalies nuostatai, kad Respublikos Prezidentas daro visa, kas jam pavesta Konstitucijos ir įstatymų, ir Konstitucijos 82 straipsnio 1 dalies nuostatai, kad Respublikos Prezidentas prisiekia Tautai būti ištikimas Lietuvos Respublikai ir Konstitucijai, sąžiningai eiti savo pareigas. Šiais veiksmais Lietuvos Respublikos Prezidentas Rolandas Paksas šiurkščiai pažeidė Konstituciją ir sulaužė priesaiką.

- Lietuvos Respublikos Prezidento Rolando Pakso veiksmai, kuriais jis, siekdamas įgyvendinti jam artimų privačių asmenų turtinius interesus, naudodamasis savo statusu, davė nurodymus savo patarėjui Visvaldui Račkauskui pasinaudojant tarnybine padėtimi siekti per teisėsaugos institucijas paveikti UAB „Žemaitijos keliai“ vadovų ir akcininkų sprendimus dėl akcijų perleidimo Rolandui Paksui artimiems asmenims, taip pat Lietuvos Respublikos Prezidento Rolando Pakso veiksmai, kuriais jis 2003 m., siekdamas įgyvendinti jam artimų privačių asmenų turtinius interesus ir naudodamasis savo statusu, darė įtaką UAB „Žemaitijos keliai“ vadovų ir akcininkų sprendimams dėl akcijų perleidimo Rolandui Paksui artimiems asmenims, prieštarauja Konstitucijai. Šiais veiksmais Respublikos Prezidentas Rolandas Paksas sulaužė Tautai duotą priesaiką ir šiurkščiai pažeidė Lietuvos Respublikos Konstituciją.¹⁶⁹

Atsižvelgdamas į Konstitucinio Teismo išvadą, Seimas 2004 m. balandžio 6 d. balsavimu nusprendė, kad „nuo šios dienos, t. y. 2004 m. balandžio 6 d., Rolandas Paksas Seimo sprendimu yra pašalintas iš Respublikos Prezidento pareigų“.¹⁷⁰

Labai panaši situacija susiklostė praėjus daugiau nei dešimčiai metų nuo A. Butkevičiaus apkaltos proceso, kai Linas Karalius ir Aleksandras Sacharukas Konstitucinio Teismo 2010 m. spalio 27 d. išvadoje „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo nario Lino Karaliaus, kuriam pradėta apkaltos byla, ir Lietuvos Respublikos Seimo nario Aleksandro Sacharuko, kuriam pradėta apkaltos byla, veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“¹⁷¹ buvo pripažinti šiurkščiai pažeidusiais Konstituciją ir sulaužiusiais priesaiką. Minėtoje išvadoje pažymėta, kad Konstitucija iš Seimo nario besąlygiškai reikalauja ištikimybės priesaikos vien

¹⁶⁹ Konstitucinio Teismo 2004 m. kovo 31 d. išvada, *supra* note 98.

¹⁷⁰ „Lietuvos Respublikos Seimo 2004 m. balandžio 6 d. įrašas posėdžių protokole“, TAR, <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.490E9B618334>

¹⁷¹ Konstitucinio Teismo 2010 m. spalio 27 d. išvada, *supra* note 102.

Lietuvos valstybei, pasižadėjimo gerbti ir vykdyti jos Konstituciją ir įstatymus. Konstitucija iš Seimo nario taip pat besąlygiškai reikalauja pasižadėjimo sąžiningai tarnauti Tėvynei, demokratijai, Lietuvos žmonių gerovei. Konstitucinis Teismas konstatavo, kad Lietuvos Respublikos Seimo nario Aleksandro Sacharuko veiksmai – naudojimasis Lietuvos Respublikos Seimo nario L. Karaliaus Seimo nario pažymėjimu Lietuvos Respublikos Seimo plenariniuose posėdžiuose ir sąmoningas balsavimas už jį 8 kartus - prieštarauja Konstitucijai. Šiais veiksmais Lietuvos Respublikos Seimo narys Aleksandras Sacharukas šiurkščiai pažeidė Konstituciją ir sulaužė priesaiką. Lietuvos Respublikos Seimo nario Lino Karaliaus veiksmai – išvykimas į užsienio kelionę ir dėl to nedalyvavimas be pateisinamos priežasties 2010 m. sausio 13, 14, 19, 20, 21 d. vykusiuose Lietuvos Respublikos Seimo plenariniuose posėdžiuose, 2010 m. sausio 15, 20 d. vykusiuose Lietuvos Respublikos Seimo Sveikatos reikalų komiteto posėdžiuose prieštarauja Konstitucijai. Šiais veiksmais Lietuvos Respublikos Seimo narys Linas Karalius sulaužė priesaiką ir šiurkščiai pažeidė Konstituciją.

Nors Konstitucinis Teismas abu Seimo narius pripažino šiurkščiai pažeidus Konstituciją ir sulaužius duotą priesaiką, Seimas sprenddamas klausimą dėl konstitucinių sankcijų taikymo, magistranto nuomone, priėmė sunkiai paaiškinamą sprendimą, kadangi Seimo nario mandatą panaikino tik L. Karaliui, o A. Sacharukas galėjo toliau eiti Seimo nario pareigas. Neaišku kokiais argumentais remiantis A. Sacharukas nebuvo pašalintas iš Seimo nario pareigų. Nors aišku yra tai, kad nebuvo jokių abejonių, kad A. Sacharukas galėjo nepadaryti minėto pažeidimo. A. Sacharukas ir pats neneigė, kad pažeidimas buvo padarytas. Galėtume rasti tam tikrą abejonę nebent dėl L. Karaliaus padaryto pažeidimo. Kaip teigiama Konstitucinio Teismo teisėjos R. Ruškytės 2010 m. lapkričio 2 d. pateiktoje atskiरोjoje nuomonėje, nebuvo nustatyta, kad yra neginčijami įrodymai, jog L. Karalius turėjo galimybę grįžti iš atostogų į Lietuvą (Seimo posėdį).¹⁷² Tačiau dėl L. Karaliui pateikto kaltinimo Seimas nesuabejojo, o tuo tarpu A. Sacharuką dėl neįvardintų priežasčių paliko eiti Seimo nario pareigas. Taigi, šis A. Sacharuko pavyzdys bei A. Butkevičiaus pavyzdys akivaizdžiai parodė, kad apkaltos procesas yra pakankamai politizuotas. Be to, magistranto manymu, tokiu būdu priesaikos reikšmė, jos vaidmuo yra sumenkinamas, o tai kartu mažina pasitikėjimą ne tik Seimu kaip institucija ir Seimo nariais, bet ir visa teisine sistema. Teisinėje ir demokratinėje valstybėje asmuo, sulaužęs priesaiką, neturėtų išvengti konstitucinės atsakomybės.

¹⁷² „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo teisėjos Ramutės Ruškytės 2010 m. lapkričio 2 d. atskiरोji nuomonė „Dėl Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2010 m. spalio 27 d. išvados „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo nario Lino Karaliaus, kuriam pradėta apkaltos byla, ir Lietuvos Respublikos Seimo nario Aleksandro Sacharuko, kuriam pradėta apkaltos byla, veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ konstitucinės justicijos byloje Nr. 32/2010-33/2010,“ lrkt.lt, http://lrkt.lt/data/public/uploads/2015/02/2010-10-27_i_atask_nuomone22.pdf

Kitas atvejis, kai Konstitucinis Teismas teikė išvadą, jog buvo sulaužyta Seimo nario priesaika, yra 2014 m. birželio 3 d. Konstitucinio Teismo pateikta išvada, kad Neringa Venckienė sulaužė priesaiką ir šiurkščiai pažeidė Konstituciją. Tokią išvadą Konstitucinis Teismas padarė dėl to, kad N. Venckienė be pateisinamos priežasties nedalyvavusi 2013 m. balandžio–lapkričio mėn. vykusiuose 64-iose Seimo plenariniuose posėdžiuose ir 25-iose Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto posėdžiuose, savo pareigas ėjo nesąžiningai, veikė savo asmeninius interesus iškelddama aukščiau už Tautos ir valstybės interesus, sąmoningai nevykdė Seimo nariui Konstitucijoje ir įstatymuose nustatytų pareigų, taip parodė nepagarbą Konstitucijai ir įstatymams. Kitaip tariant, ji neveikė taip, kaip įpareigoja duota Seimo nario priesaika. Šiais veiksmais ji diskreditavo Seimo, kaip Tautos atstovybės, autoritetą. Šiuo atveju Seimas 2014 m. birželio 19 d. nutarimu¹⁷³ dėl N. Venckienės Lietuvos Respublikos Seimo nario mandato panaikinimo, atsižvelgdamas į minėtą Konstitucinio Teismo išvadą, nutarė panaikinti N. Venckienės Lietuvos Respublikos Seimo nario mandatą.

Taigi, apibendrinant, darytina išvada, kad Lietuvoje priesaika buvo sulaužyta ir Seimo narių ir Respublikos Prezidento, ir kaip konstatavo Konstitucinis Teismas, asmenys tai padarę naudodamiesi savo statusu siekė įgyvendinti *inter alia* privačių asmenų turtinius interesus, nevykdė Konstitucijoje ir įstatymuose nustatytų pareigų, taip parodė nepagarbą Konstitucijai ir įstatymams, taigi neveikė taip, kaip įpareigoja duota priesaika.

4.2 Kiti priesaikos sulaužymo reglamentavimo atvejai Lietuvoje

Nagrinėjant priesaikos instituto pažeidimus, susijusius su priesaikos sulaužymu, galima akivaizdžiai matyti, kad daugelyje teisės aktų vengiama įvardinti priesaikos sulaužymo pagrindus ir pasekmes. Vos keliuose teisės aktuose (Vietos savivaldos įstatymas,¹⁷⁴ Civilinio proceso kodeksas,¹⁷⁵ Lietuvos šaulių sąjungos statutas,¹⁷⁶ Specialiųjų tyrimų tarnybos įstatymas,¹⁷⁷ Žvalgybos įstatymas,¹⁷⁸ Krašto apsaugos sistemos organizavimo ir Karo tarnybos įstatymas,¹⁷⁹ Prokuratūros įstatymas¹⁸⁰) yra numatytos sankcijos – atleidimas iš užimamų pareigų

¹⁷³ „Lietuvos Respublikos Seimo 2014 m. birželio 19 d. nutarimas „Dėl Neringos Venckienės Lietuvos Respublikos Seimo nario mandato panaikinimo“ Nr. XII-962,“ TAR, <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/04c9b490f7a111e39cfacd978b6fd9bb>

¹⁷⁴ Vietos savivaldos įstatymas, *supra* note 44.

¹⁷⁵ „Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas,“ *Valstybės žinios* 36, 1340 (2002).

¹⁷⁶ „Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2009 gruodžio 15 d. įsakymas „Dėl Lietuvos šaulių sąjungos statuto patvirtinimo“ Nr. V-1177,“ *Valstybės žinios* 6, 246 (2010).

¹⁷⁷ „Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos statuto patvirtinimo įstatymas,“ *Valstybės žinios* 38, 1656 (2003).

¹⁷⁸ „Lietuvos Respublikos žvalgybos įstatymas,“ *Valstybės žinios* 64, 1931 (2000).

¹⁷⁹ „Lietuvos Respublikos krašto apsaugos sistemos organizavimo ir Karo tarnybos įstatymas,“ *Valstybės žinios* 49, 1325 (1998).

¹⁸⁰ „Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymas,“ *Valstybės žinios* 81, 1514 (1994).

– už priesaikos sulaužymą. Toks priesaikos pažeidimų reguliavimas yra akivaizdžiai nepakankamas, todėl mažina pačią priesaikos instituto reikšmę ir šio instituto taikymo veiksmingumą.

Priesaikos sulaužymas, jo pasekmės ir apkaltos procesas plačiausiai, lyginant su kitais teisės aktais be Konstitucijos, yra išdėstytas Vietos savivaldos įstatyme. Vietos savivaldos įstatymo 22 straipsnio 2 dalyje yra apibrėžtas savivaldybės nario – mero priesaikos tekstas, kurio pagrindiniai turinio elementai yra Konstitucijos ir įstatymų pagarba bei jų vykdymas, sąžiningas Savivaldybės tarybos nario pareigų atlikimas ir susilaikymas nuo veiksmų, pažeidžiančių gyventojų teises ir viešuosius interesus.¹⁸¹ Aiškindamas valstybės politikų apkaltos procesą, Konstitucinis Teismas yra nurodęs, kad siektina, jog visi valstybės pareigūnai vadovautųsi Konstitucija, teise ir jai paklustų, o Konstitucijai, teisei nepaklūstantys asmenys neitų tokių pareigų, kurioms būtinas piliečių – valstybinės bendruomenės pasitikėjimas. Tai užtikrinant yra reikalinga vieša demokratinė valstybės pareigūnų veiklos kontrolė ir atsakomybė visuomenei.¹⁸² Lietuvos Vyriausiasis administracinis teismas (toliau - LVAT) 2016 m. birželio 17 d. išvadoje pažymėjo, kad Vietos savivaldos įstatyme mero statusas sietinas su tiesiogiai rinkėjų pareikšta valia ir pasitikėjimu.¹⁸³

Savivaldybės tarybos nario ar mero apkaltos procedūros pradžia yra panaši į Seimo nario apkaltos pradžia. Vietos savivaldos įstatymo 25¹ straipsnyje¹⁸⁴ numatyta, kad vienas iš pagrindų pradėti Savivaldybės tarybos nario ar Savivaldybės tarybos nario – mero įgaliojimų netekimo procedūrą yra priesaikos sulaužymas. Apkaltos procedūrą gali inicijuoti ne mažiau kaip 1/3 Savivaldybės tarybos narių grupė pateikdama teikimą Savivaldybės tarybai, kuriame siūloma pradėti apkaltos procedūrą. Savivaldybės taryba priima sprendimą sudaryti komisiją pateiktiems faktams ištirti. Apsvarsčiusi komisijos pateiktą išvadą, Savivaldybės taryba priima sprendimą: (a) kreiptis į LVAT su prašymu pateikti išvadą, ar Savivaldybės tarybos narys – meras sulaužė priesaiką arba (b) nepradėti apkaltos procedūros nesant tam pagrindo. LVAT išvadoje konstatavus, kad Savivaldybės tarybos narys ar Savivaldybės tarybos narys – meras sulaužė priesaiką ir (arba) nevykdė jam šiame ir kituose įstatymuose nustatytų įgaliojimų, Savivaldybės taryba 3/5 visų Savivaldybės tarybos narių balsų dauguma priima sprendimą, kad Savivaldybės tarybos narys ar Savivaldybės tarybos narys – meras neteko savo įgaliojimų. Tačiau, jei Savivaldybės taryba nustatyta tvarka nepriima sprendimo, kad Savivaldybės tarybos

¹⁸¹ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. birželio 17 d. išvada administracinėje byloje Nr. I-17-438/2016,“ LVAT, www.lvat.lt/download/2256/i-17-438-2016.pdf

¹⁸² Konstitucinio Teismo 2004 m. gegužės 25 d. nutarimas, *supra* note 100.

¹⁸³ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. birželio 17 d. išvada, *op. cit.* („Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. birželio 17 d. išvada administracinėje byloje Nr. I-17-438/2016,“ LVAT, www.lvat.lt/download/2256/i-17-438-2016.pdf)

¹⁸⁴ Vietos savivaldos įstatymas, *supra* note 44.

narys ar Savivaldybės tarybos narys – meras neteko savo įgaliojimų, laikoma, kad Savivaldybės taryba nepritarė Savivaldybės tarybos nario ar Savivaldybės tarybos nario – mero įgaliojimų netekimui ir Savivaldybės tarybos narys ar Savivaldybės tarybos narys – meras gali toliau vykdyti savo įgaliojimus. Ši situacija yra analogiška konstituciniam apkaltos procesui, kur Seimas turi diskreciją spręsti, ar asmuo pripažintas sulaužiusiu priesaiką gali toliau eiti pareigas.

Kadangi Vietos savivaldos įstatymo redakcija¹⁸⁵, kurioje buvo įtvirtintas Tarybos nario ir Tarybos nario – mero priesaikos institutas, įsigaliojo tik 2015 metais naujai išrinktoms Savivaldybių taryboms susirinkus į pirmąjį posėdį, šiame magistro darbe galima paminėti vos kelis atvejus, kai Savivaldybių tarybos pasinaudojo savo teise ir kreipėsi į LVAT prašydamos pateikti išvadas, ar Tarybos narys-meras nesulaužė priesaikos. Tokie atvejai buvo du ir abiem atvejais apkaltos procesas buvo bandomas inicijuoti Raseinių rajono tarybos nariui – merui.

Pirmu atveju LVAT 2016 m. birželio 17 d. išvadoje¹⁸⁶ buvo nagrinėjamas pareiškėjo Raseinių rajono savivaldybės tarybos prašymas pateikti išvadą, ar Raseinių rajono savivaldybės tarybos narys – meras Algirdas Gricius nevykdė jam įstatymuose nustatytų mero įgaliojimų atstovauti savivaldybei (savivaldybės tarybai) teisme, ginti (atstovauti) atstovaujamųjų interesus ir sulaužė priesaiką. Teismas išvadoje konstatavo, kad „mero A. Griciaus veiksmai atitiko įstatymuose jam nustatytus įgaliojimus ir mero priesaikos reikalavimus. Mero A. Griciaus veiksmai buvo teisėti, sąžiningi, atitinkantys gyventojų teises ir viešuosius interesus, todėl jais meras A. Gricius vykdė jam įstatymuose nustatytus įgaliojimus ir nesulaužė priesaikos.“

Antru atveju LVAT 2016 m. liepos 7 d. išvadoje¹⁸⁷ buvo nagrinėjamas pareiškėjo Raseinių rajono savivaldybės tarybos 2016 m. gegužės 26 d. prašymas pateikti išvadą¹⁸⁸, ar Raseinių rajono savivaldybės tarybos narys – meras Algirdas Gricius 2015 m. gruodžio 15 d. vykusio Tarybos posėdžio metu, neteikdamas Tarybai svarstyti klausimo dėl Tarybos sprendimo projekto „Dėl A. M. atleidimo iš Raseinių rajono savivaldybės administracijos direktoriaus pareigų“ įtraukimo į papildomą Tarybos posėdžio darbotvarkę bei, nedelsiant nepasirašydamas 2015 m. gruodžio 29 d. Tarybos posėdyje priimtų Tarybos sprendimų, sulaužė priesaiką ir nevykdė jam Vietos savivaldos įstatyme nustatytų įgaliojimų. Teismas išvadoje konstatavo, kad Raseinių rajono savivaldybės tarybos narys – meras Algirdas Gricius, neteikdamas Raseinių

¹⁸⁵ „Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo Nr. I-533 3, 5, 10, 11, 13, 14, 16, 17, 19, 20, 22, 25, 27, 29, 40, 42, 45, 46 straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo 25-1 straipsniu įstatymas“, TAR, <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/b3b1225008e911e4adf3c8c5d7681e73>

¹⁸⁶ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. birželio 17 d. išvada, *op. cit.* („Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. birželio 17 d. išvada administracinėje byloje Nr. I-17-438/2016“, LVAT, www.lvai.lt/download/2256/i-17-438-2016.pdf)

¹⁸⁷ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. liepos 7 d. išvada administracinėje byloje Nr. I-19-143/2016“, TAR, https://www.e-tar.lt/rs/legalact/3259af7049dc11e6b5d09300a16a686c/.../ISO_PDF/

¹⁸⁸ „Raseinių rajono Savivaldybės tarybos 2016 gegužės 26 d. sprendimas „Dėl kreipimosi į Lietuvos vyriausiąjį administracinį teismą dėl išvados, ar tarybos narys – meras Algirdas Gricius sulaužė priesaiką ir nevykdė jam vietos savivaldos įstatyme ir kituose įstatymuose nustatytų įgaliojimų“ Nr. TP-252“, Raseiniai.lt, žiūrėta 2016-09-30, <http://www.raseiniai.lt/index.php?3680723513>

rajono savivaldybės tarybai 2015 m. gruodžio 15 d. vykusio posėdžio metu klausimo dėl Raseinių rajono savivaldybės tarybos sprendimo projekto „Dėl A. M. atleidimo iš Raseinių rajono savivaldybės administracijos direktoriaus pareigų“ įtraukimo į papildomą Raseinių rajono savivaldybės tarybos darbotvarkę, nesulaužė priesaikos ir vykdė jam įstatymuose numatytus įgaliojimus. LVAT taip pat konstatavo, kad Raseinių rajono savivaldybės tarybos narys – meras Algirdas Gričius, 2015 m. gruodžio 29 d. Raseinių rajono savivaldybės tarybos posėdyje priimtus sprendimus pasirašydamas tik 2016 m. sausio 6 d. ir 2016 m. sausio 11 d., nesulaužė priesaikos ir vykdė jam įstatymuose numatytus įgaliojimus.

LVAT 2016 m. liepos 7 d. išvadoje, atskleisdamas Savivaldybės tarybos nario – mero įgaliojimo netekimo procedūros prasmę, išaiškino, jog ne bet kokie mero veiksmai, galbūt neatitinkantys atskirų Savivaldybės mero priesaikos ar įstatymų keliamų elgesio standartų, gali būti pripažįstami Vietos savivaldos įstatymo 25¹ straipsnyje nurodytu priesaikos sulaužymu ar jam įstatymuose nustatytų įgaliojimų nevykdymu; tik šiurkštūs nusižengimai iš mero priesaikos ir įstatymų kylantiems elgesio standartams gali būti pripažinti mero priesaikos sulaužymu ir įstatymuose nustatytų įgaliojimų nevykdymu.¹⁸⁹ Nėra aišku, ar LVAT vertino veiksmų pobūdį, jų turinį, atlikimo aplinkybes, veiksmų sistemingumą ir kitas reikšmingas aplinkybes. Būtent to reikalauja Konstitucinis Teismas savo doktrina, nagrinėjant Seimo nario apkaltą, jog kiekvienu atveju būtina įvertinti kitas reikšmingas aplinkybes.¹⁹⁰

LVAT išplėstinės teisėjų kolegijos įsitikinimu, įstatymuose numatytus įgaliojimus ar priesaiką mero įgaliojimų netekimo plotmėje galima pažeisti tik nevykdant arba netinkamai vykdant vienareikšmiškai teisės aktuose merui įtvirtintų pareigų arba merui veikiant *ultra vires*, t. y. įgaliojimų veikti apskritai nesant. Toks vienareikšmiškumo kriterijus politinės atsakomybės taikymo kontekste suponuoja teisinio reguliavimo buvimą, kuris yra aiškus ir nepalieka abejonių ar dviprasmybių dėl mero pareigos elgtis vienokiu ar kitokiu būdu ar susilaikyti nuo tam tikrų veiksmų atlikimo.

Taikydamas šią doktriną LVAT, kaip minėta, pripažino, jog tai, kad meras pasirašė Raseinių rajono savivaldybės tarybos 2015 m. gruodžio 29 d. posėdyje priimtus sprendimus tik 2016 m. sausio 6 d. ir net 2016 m. sausio 11 d., nelaikoma priesaikos sulaužymu. Toks mero delsimas, magistranto nuomone, tokį ilgą laiką negali būti laikomas protingu terminu, kuris skiriamas priimtiems teisės aktams pasirašyti, ypač atsižvelgiant į tai, kad nebuvo nustatyta rimtų priežasčių, kodėl jis taip ilgai vėlavo pasirašyti priimtus sprendimus. Magistranto nuomone, tokia LVAT pozicija yra svarstyтина, atsižvelgiant į tai, kad meras sistemingai (t. y. ne vieną kartą) nepasirašė Tarybos sprendimų.

¹⁸⁹ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. liepos 7 d. išvada administracinėje byloje Nr. I-19-143/2016“, TAR, https://www.e-tar.lt/rs/legalact/3259af7049dc11e6b5d09300a16a686c/.../ISO_PDF/

¹⁹⁰ Konstitucinio Teismo 2010 m. spalio 27 d. išvada, *supra* note 102.

Atskirai aptartina priesaika ir jos sulaužymas, kuri taikoma statutiniam valstybės tarnautojams (pareigūnams). Pareigūnai priskirti prie tų valstybės tarnautojų, kurie gali pradėti tarnybą tik tuo atveju, jei prisiekia Lietuvos Respublikai. Atsisakęs prisiekti asmuo į pareigas nepriimamas. LVAT pabrėžė, kad „pareigūno priesaika nėra formalus aktas. Priesaika yra ją priėmusio pareigūno valinis aktas.“¹⁹¹ LVAT 2016 m. spalio 11 d. nutartyje pažymėjo, kad „Policijos pareigūnas, kurio viena iš funkcijų, pagal kompetenciją reikalauti, kad kiti asmenys laikytųsi įstatymų, pats jų nesilaikydamas pažeidžia valstybei duotą priesaiką gerbti ir vykdyti įstatymus ir visada saugoti gerą vidaus tarnybos sistemos pareigūno vardą, taip pat pažeidžia sąžiningumo, atsakomybės, pavyzdingumo principus, akivaizdžiai žemina policijos padalinį, kuriame tarnauja, bei sąžiningai tarnaujančius pareigūnus, griauna visuomenės pasitikėjimą visa policijos sistema ir jos pareigūnais“.¹⁹² LVAT vertinimu, netinkami pareigūno, davusio priesaiką ir esančio atsakingu už įstatymais nustatytos tvarkos apsaugą, veiksmai akivaizdžiai žemina vidaus tarnybos sistemos autoritetą, griauna pasitikėjimą vidaus reikalų įstaiga ir ją kompromituoja, o A. S. juos atlikęs pažemino pareigūno vardą.¹⁹³ Teismų praktikoje priesaika reiškia, jog statutinės tarnybos pareigūnams keliama padidinti reikalavimai, nustatomi aukšti nepriekaištingo elgesio standartai, kurių laikytis pareigūnai ir prisiekia.¹⁹⁴

Apibendrinant teismų doktriną dėl priesaikos sulaužymo, galima teigti, jog vyrauja tendencija, išskyrus minėtą bylą dėl mero A. Griciaus, kad priesaikai skiriamas itin svarbus vaidmuo, ji laikoma reikšminga.

Kartu pažymėtina ir priesaikos moralinė reikšmė. Priesaikos sulaužymas atspindi ne tik Konstitucijoje ir įstatymuose, bet ir Etikos kodeksuose. Etikos arba elgesio kodeksas yra principų ir vertybių rinkinys, kuriuo nustatomi organizacijų, valstybės įstaigų, įmonių ir individų elgesio lūkesčiai ir standartai. Notarų etikos kodekse numatyta, kad „notaras vadovaujasi principu, kad garbės negalima atimti, ją galima tik prarasti. Notaras, sulaužęs priesaiką, atsistatydina.“¹⁹⁵ Lietuvos karių etikos kodekse¹⁹⁶ nurodyta, kad Karys, atlikdamas savo pareigas, privalo besąlygiškai laikytis duotos kario priesaikos. Advokatų etikos kodekse yra nuostata, kad advokatas visada privalo saugoti profesinę garbę ir orumą ir nediskredituoti

¹⁹¹ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. vasario 23 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-333-146/2015“, TAR, <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/LITEKO.8938387C57C2>

¹⁹² „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. spalio 11 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-4472-261/2016“, ETEISMAI, <http://eteismai.lt/byla/211241109606281/A-4472-261/2016?word=uab%20av%20impex>

¹⁹³ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. gruodžio 1 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-3924-575/2015“, ETEISMAI, <http://eteismai.lt/byla/5486693695530/eA-3924-575/2015>

¹⁹⁴ „Panevėžio apygardos administracinio teismo 2015 m. gegužės 12 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-980-283/2015“, ETEISMAI, <http://eteismai.lt/byla/152732023301108/I-980-283/2015>

¹⁹⁵ „Lietuvos Respublikos notarų etikos kodeksas“, Notarų rūmai, žiūrėta 2016 rugpjūčio 9 d., <http://www.notarurumai.lt/index.php/lt/notar%C5%B3-r%C5%ABmai/teis%C4%97s-aktai/notar%C5%B3-etikos-kodeksas>

¹⁹⁶ „Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro įsakymas „Dėl Lietuvos karių etikos kodekso patvirtinimo“, *Valstybės žinios* 63, 2248 (2005).

advokato vardo, duotos priesaikos ir teisingumo idėjos.¹⁹⁷ Iš pateiktų etikos kodeksų nuostatų matyti, kad priesaika taip pat yra ir moralinis veiksmas, kurio pažeidimas gali sukelti ne tik moralines, bet ir teisines pasekmes.

4.3 Priesaikos ar pasižadėjimo užsienio valstybei atsisakymo įgyvendinimo problemos

Teisę duoti priesaiką turi Konstitucijoje įvardinti asmenys. Be to, įstatymuose yra įtvirtintos ir tam tikros sąlygos atitinkamiems asmenims, tam, kad jie galėtų duoti priesaiką. Antai, Konstitucijos 56 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtintas reikalavimas, kad „Seimo nariu gali būti renkamas Lietuvos Respublikos pilietis, kuris nesusijęs priesaika ar pasižadėjimu užsienio valstybei“.¹⁹⁸ Konstitucijos 12 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad, išskyrus įstatymo numatytus atvejus, niekas negali būti kartu Lietuvos Respublikos ir kitos valstybės pilietis. Šio reikalavimo paskirtis yra garantuoti, kad Tautai atstovautų tik Lietuvos Respublikos piliečiai, nesusiję pilietybės santykiais su kita valstybe ir būtų ištikimi tik Lietuvos valstybei ir Tautai. Ši Konstitucijos nuostata reiškia, kad prisiekiantis asmuo negali turėti ne tik dvigubos pilietybės, bet ir kitų sąsajų su kita valstybe, kurios galėtų būti traktuojamas kaip priesaika kitai valstybei. Konstitucinis Teismas konstatavo, kad „bet kokie politinio pobūdžio įsipareigojimai užsienio valstybei – tiek kylantys iš formaliai duotos priesaikos ar pasižadėjimo, tiek atsirandantys kaip politinė pareiga ar politinio lojalumo reikalavimas, susijęs su kitos valstybės pilietybės turėjimu, turėtų būti traktuojami kaip pasižadėjimas užsienio valstybei“.¹⁹⁹ Nepriklausomai nuo to, kaip asmuo įgijo kitos valstybės pilietybę (gimdamas, natūralizacijos ar kt.), pats kitos valstybės pilietybės turėjimo faktas laikomas pasižadėjimu ir lojalumu kitai valstybei ir priesaiką Lietuvos valstybei galima duoti tik atsisakius kitos valstybės pilietybės. Asmuo yra kitos valstybės pilietis iki tol, kol jis atsisako kitos valstybės pilietybės ir faktiškai jos netenka .

Seimo rinkimų įstatymo 38 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad Kandidato į Seimo narius anketoje pilietis, išsikėlęs pats arba keliamas kandidatu į Seimo narius, pats turi įrašyti šiuos duomenis: pavardę, vardą, paso numerį, asmens kodą, gimimo datą, nuolatinės gyvenamosios vietos adresą, ar neturi nebaigtos atlikti teismo nuosprendžiu paskirtos bausmės, ar jis nėra asmuo, atliekantis tikrąją karo arba alternatyviąją tarnybą, neišėjęs į atsargą krašto apsaugos sistemos, policijos ir vidaus tarnybos karininkas, puskarininkis ar liktinis, kitos sukarintos ar

¹⁹⁷ „Lietuvos Respublikos teisingumo ministro įsakymas „Dėl Lietuvos advokatų etikos kodekso skelbimo“,“ *Valstybės žinios* 130, 4681 (2005).

¹⁹⁸ Konstitucija, *supra* note 83.

¹⁹⁹ Konstitucinio Teismo 1998 m. lapkričio 11 d. nutarimas, *supra* note 1.

saugumo tarnybos apmokamas pareigūnas, ar jis turi kitos valstybės pilietybę – ir pasirašyti.²⁰⁰ Asmenys, kurie yra davę kitų valstybių piliečio priesaiką, turi raštu jos atsisakyti ir nurodyti anketoje, kaip ir kada jie tai padarė. Ši įstatymo nuostata yra susijusi su Konstitucijos 56 straipsnio 1 dalimi, kurią įstatymas sukonkretina.

Aiškūs reikalavimas nebūti susaistytam priesaika ar pasižadėjimu kitai valstybei taikomas ne tik Seimo nariams, bet ir kitiems Konstitucijoje nurodytiems asmenims, kuriuos Konstitucija įpareigoja prisiekti prieš pradėdami eiti pareigas. Pasak profesoriaus V. Sinkevičiaus²⁰¹, Konstitucijoje nėra *expressis verbis* nustatyta, kad Lietuvos Respublikos pilietis, turintis ir kitos valstybės pilietybę, negali būti skiriamas Ministrų Pirmininku ar ministru, bet tai nereiškia, kad tokio draudimo Konstitucijoje nėra. Konstitucijoje yra įtvirtintas ne tik eksplisitinis, bet ir implicitinis (vidinis) teisinis reguliavimas. Konstitucijos 93 straipsnyje nustatyta, kad, pradėdami eiti savo pareigas, Ministras Pirmininkas ir ministrai Seime prisiekia būti ištikimi Lietuvos Respublikai, laikytis Konstitucijos ir įstatymų. Būtent iš priesaikos konstitucinės prasmės ir reikšmės kyla ir tai, kad Vyriausybės nariu negali būti skiriamas toks asmuo, kuris yra davęs priesaiką kitai valstybei (taigi ir jos piliečio priesaiką) ar yra su ja susijęs kokiais nors pasižadėjimais, ištikimybės ar lojalumo reikalavimais. Jeigu toks asmuo galėtų duoti ištikimybės priesaiką ir Lietuvos valstybei, kiltų abejonų dėl šios priesaikos tikrumo.

Konstitucinė sąvoka „priesaika ar pasižadėjimas užsienio valstybei“ rinkimus reglamentuojančiame įstatyme nėra pakankamai aiškiai ir tiksliai apibrėžta, dėl to yra sukuriamos prielaidos ją skirtingai interpretuoti ir taikyti.

Minėtą nepakankamai aiškų reglamentavimą patvirtina išskylantis lenko kortos klausimas. Lenko korta yra lenkų kilmę patvirtinantis dokumentas. Lenko korta suteikiama asmenims, raštu pareiškusiems savo valią priklausyti lenkų tautai, galintiems įrodyti, kad bent vienas iš tėvų, senelių, prosenelių buvo lenkų tautybės arba turėjo Lenkijos pilietybę, pateikusiems raštišką užsienio lenkų arba „Polonijos“ organizacijos liudijimą, patvirtinantį aktyvią veiklą lenkų kultūros ir kalbos ar tautinių mažumų labai mažiausiai tris mėnesius. 2008 m. balandžio mėnesį Lenkijoje įsigaliojusiame Lenko kortos įstatyme²⁰² nurodyta, kad Lenko korta pilietybės nesuteikia. Tačiau daug teisių, kurios suteikiamos Lenko kortą turintiems asmenims, prilygsta pilietybei. Asmuo, turintis Lenko kortą, gali nemokamai gauti ilgalaikę vizą, suteikiančią teisę į daugkartinį įvažiavimą į Lenkijos Respubliką, gali Lenkijos Respublikoje vykdyti ūkinę veiklą tokiomis pačiomis sąlygomis kaip ir Lenkijos piliečiai, turi teisę į

²⁰⁰ „Lietuvos Respublikos Seimo rinkimų įstatymas“, *Valstybės žinios* 22, 635 (1992).

²⁰¹ Sinkevičius, Vytautas, „Seimui neaišku, kas svarbiau: A. Guoga ar Konstitucija“, Delfi, 2016 m. sausio 11 d., <http://www.delfi.lt/news/ringas/lit/v-sinkevicius-seimui-neaisku-kas-svarbiau-a-guoga-ar-konstitucija.d?id=70041396>

²⁰² „Ustawa z dnia 7 wrzesnia 2007 r. o Karcie Plaka“, Newsby, žiūrėta 2016 rugpjūčio 12 d. http://newsby.org/karta_polaka/ustawa_o_karcie_polaka.htm

nemokamą švietimą pradinėse septynmetėse, vidurinėse ir aukštesiose švietimo įstaigose kaip ir Lenkijos piliečiai, ūmios ligos atveju gali gauti būtiną medicinos pagalbą kaip ir Lenkijos piliečiai, turi teisę gauti 37 procentų nuolaidą geležinkelio transporto bilietams keliaudami Lenkijos teritorijoje; gali nemokamai lankytis valstybiniuose Lenkijos muziejuose, turi pirmumo teisę prašydami finansinės paramos iš Lenkijos valstybės ar savivaldybės biudžeto, skirto užsienyje gyvenantiems lenkams paremti. Lenko kortos suteikimas siejamas *inter alia* su Lenkijos Respublikos gynyba, saugumu. Nors lenko korta ir nesuteikia Lenkijos pilietybės, toks dokumentas tiek teisine, tiek politine prasme įneša sumaištį į šalių santykius.²⁰³ Vadinasi, lenko korta reikalauja lojalumo Lenkijai, o tai gali būti laikoma įsipareigojimu kitai valstybei, kuris savo turiniu labai panašus į priesaiką.

Konstitucinis Teismas 1998 m. lapkričio 11 d. nutarime²⁰⁴ kalbėdamas apie sąvoką „priesaika ar pasižadėjimas užsienio valstybei“ nurodė, kad „visų pirma reikėtų pabrėžti, kad ši sąvoka yra abstraktaus pobūdžio, t. y. ją reikėtų suprasti kaip bet kurią priesaiką ar pasižadėjimą užsienio valstybei. Aiškinant šią sąvoką būtina prisiminti ir svarbiausius tikslus, dėl kurių ji (kartu su kitomis sąlygomis) Konstitucijoje buvo suformuluota. Tai iš esmės politiniai tikslai: užtikrinti aukščiausios politinės valstybinės institucijos, įkūnijančios valstybėje teisinės tautos atstovavimo idėją, tinkamą suformavimą. <...>. Taigi bet kokie politinio pobūdžio įsipareigojimai užsienio valstybei – tiek kylantys iš formaliai duotos priesaikos ar pasižadėjimo, tiek atsirandantys kaip politinė pareiga ar politinio lojalumo reikalavimas, susijęs su kitos valstybės pilietybės turėjimu, turėtų būti traktuojami kaip pasižadėjimas užsienio valstybei.“

Atsižvelgiant į šį Konstitucinio Teismo išaiškinimą, galima daryti išvadą, kad lenko korta gali būti laikoma pasižadėjimu ar įsipareigojimu kitai valstybei, todėl ir asmenų, norinčių užimti pareigas, kurioms Konstitucijoje nurodyta pareiga prisiekti, galima, magistranto nuomone, reikalauti atsisakyti lenko kortos. Siekiant išvengti, kad asmenys turintys bet kokių įsipareigojimų kitai valstybei, negalėtų užimti Konstitucijoje numatytų pareigų, kurios užimamos tik prisiekus, reikėtų tiksliai apibrėžti formuluotę „priesaika ar pasižadėjimas užsienio valstybei“, numatant, kad ne tik kitos valstybės pilietybės turėjimas užkerta kelią užimti pareigas, tačiau ir tokių pilietybės nesuteikiančių dokumentų (anksčiau minėtos lenko kortos turėjimas) būtų priskiriamas ir prilyginamas pasižadėjimui kitai valstybei.

Nepriklausomos Lietuvos istorijoje yra buvę keli atvejai, kai VRK atsisakė išduoti rinkėjų parašų rinkimo lapus motyvuodama tuo, kad asmenys turi kitos valstybės pilietybę. VRK 1997 m. spalio 5 d. priėmė du sprendimus: Nr. 230 „Dėl atsisakymo išduoti rinkėjų parašų

²⁰³ Gediminas Kazėnas, „Lenko korta – tai ne išimtinai politinė, bet ir teisinė problema“, Delfi, 2012 balandžio 18 d., <http://www.delfi.lt/news/daily/law/gkazenai-lenko-korta-tai-ne-isimtinai-politine-bet-ir-teisine-problema.d?id=58166754>

²⁰⁴ Konstitucinio Teismo 1998 m. lapkričio 11 d. nutarimas, *supra* note 1.

rinkimo lapus Liucijai Baškauskaitei²⁰⁵ ir Nr. 231 „Dėl atsisakymo išduoti rinkėjų parašų rinkimo lapus Valdui Adamkui“.²⁰⁶ Sprendime dėl atsisakymo išduoti rinkėjų parašų rinkimo lapus Liucijai Baškauskaitei VRK nustatė, kad „Pretendentė būti kandidatu į Respublikos Prezidentus Liucija Baškauskaitė, gaudama JAV pilietybę, yra davusi priesaiką šiai valstybei, nėra priesaikos atsisakiusi ir neketina to daryti. Tai reiškia, kad Liucija Baškauskaitė yra susijusi priesaika užsienio valstybei ir todėl pagal Konstitucijos 56 straipsnį negali būti renkama Seimo nariu, o tuo pačiu pagal Konstitucijos 78 straipsnį - Lietuvos Respublikos Prezidentu.“ Šis sprendimas buvo apskųstas teismui, tačiau teismas skundą atmetė ir prašymo įpareigoti VRK išduoti jai parašų rinkimo lapus netenkino, savo poziciją motyvuodamas tuo, kad nebuvo įvykdytas Konstitucijos 56 straipsnio 1 dalies reikalavimas „būti nesusijusiam priesaika ar pasižadėjimu užsienio valstybei“.

Kitame sprendime dėl atsisakymo išduoti rinkėjų parašų rinkimo lapus Valdui Adamkui VRK konstatavo, kad „1997 m. spalio 2 d. pareiškime Vyriausiajai rinkimų komisijai Valdas Adamkus pareiškė, kad nuo šios dienos jis nelaiko savęs susijusiu priesaika Jungtinėms Amerikos Valstijoms ar pasižadėjimu bet kuriai kitai užsienio valstybei. Kadangi šiuo metu galiojantys įstatymai nenustato tvarkos, pagal kurią turėtų būti atsisakyta nuo užsienio valstybei duotos priesaikos, Vyriausioji rinkimų komisija pripažįsta paminėtą Valdo Adamkaus atsisakymą nuo JAV duotos piliečio priesaikos pakankamu“.²⁰⁷ Vertėtų kelti klausimą, kodėl VRK vadovavosi vien asmens pareiškimu apie atsisakymą nuo užsienio valstybei duotos priesaikos, tačiau tokio pilietybės atsisakymo fakto pasekmių nevertino, įskaitant ir tai, ar tokį priesaikos atsisakymą leidžia JAV įstatymai.

Išanalizavus Lietuvos Respublikos Seimo rinkimų įstatymo nuostatas susijusias su priesaikos kitai valstybei atsisakymu, galima daryti išvadą, kad teisinis reguliavimas kinta. 1992 m. liepos 9 d. Seimo rinkimų įstatymo 31 straipsnyje buvo įtvirtinta nuostata, kad „Kandidatai, kurie yra davę kitų valstybių piliečio priesaiką, turi raštu jos atsisakyti“.²⁰⁸ Toks reguliavimas nelaikytinas pakankamu, nes nenurodyta, kam asmuo turi pateikti raštišką atsisakymą dėl piliečio priesaikos ir kada pateikti šį atsisakymą. 1996 m. liepos 2 d. ši įstatymo norma buvo pakeista ją papildant ir išdėstyta 38 straipsnio 4 dalį taip: „Asmenys, kurie yra davę kitų valstybių piliečio priesaiką, turi raštu jos atsisakyti ir nurodyti anketoje, kaip ir kada jie tai padarė“.²⁰⁹ Esminis ir, magistranto nuomone, tinkamas minėtos nuostatos pakeitimas buvo padarytas 2015 m. lapkričio

²⁰⁵ „Vyriausiosios rinkimų komisijos 1997 m. spalio 5 d. sprendimas Nr. 230,“ ESEIMAS, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.44161>

²⁰⁶ „Vyriausiosios rinkimų komisijos 1997 m. spalio 5 d. sprendimas Nr. 231,“ ESEIMAS, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.44160>

²⁰⁷ „Vyriausiosios rinkimų komisijos 1997 m. spalio 5 d. sprendimas Nr. 231.“ ESEIMAS. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.44160>

²⁰⁸ „Lietuvos Respublikos Seimo rinkimų įstatymas,“ *Valstybės žinios* 22, 635 (1992).

²⁰⁹ „Lietuvos Respublikos Seimo rinkimų įstatymo pakeitimo įstatymas,“ *Valstybės žinios* 62, 1467 (1996).

19 d.,²¹⁰ kai 38 straipsnio 3 dalyje numatyta: „kandidatas į Seimo narius taip pat privalo raštu pranešti Vyriausiajai rinkimų komisijai, ar jis yra, ar buvo ir kada buvo kitos valstybės (kitų valstybių) pilietis, ir, jeigu tokių aplinkybių yra, pateikti kitos valstybės (kitų valstybių) pilietybę patvirtinantį dokumentą, o Vyriausiosios rinkimų komisijos reikalavimu – Lietuvos Respublikos, kitos valstybės (kitų valstybių) kompetentingų institucijų išduotą dokumentą apie kitos valstybės (kitų valstybių) pilietybės atsisakymą ar jos netekimą, taip pat atitinkamos formos ir turinio rašytinį sutikimą, kad Vyriausioji rinkimų komisija galėtų gauti duomenis iš Lietuvos Respublikos, kitos valstybės (kitų valstybių) kompetentingų institucijų apie kandidato į Seimo narius turimą ar turėtą kitos valstybės (kitų valstybių) pilietybę, jos atsisakymą ar netekimą“. Šioje redakcijoje įtvirtinta aiški nuostata, kaip turi būti atsisakyta kitos valstybės pilietybės ir kaip turi būti renkami įrodymai apie tokį atsisakymą.

Vertinant konstitucinį reikalavimą „būti nesusijusiam priesaika ar pasižadėjimu užsienio valstybei“ ir to reikalavimo teisinio reglamentavimo reikšmę įstatyme, galima daryti išvadą, kad tikslinant įstatyminių reguliavimų atsirado daugiau aiškumo. Tačiau siekiant užtikrinti, kad Tautos atstovai būtų Lietuvos Respublikos piliečiai, kurie tikrai gali prisiekti duodami Seimo nario priesaiką, vertėtų aiškiai ir tiksliai įstatyme apibrėžti sąvoką „pasižadėjimas užsienio valstybei“, nes šiuo metu yra sukuriamos prielaidos ją skirtingai interpretuoti, ypač lenko kortos atžvilgiu.

4.4 Bažnytinės santuokos, kurioje duota priesaika, pripažinimas negaliojančia

Arkivyskupas Sigitas Tamkevičius SJ taikliai pabrėžė santuokos, kaip šeimos sukūrimo formos, svarbą, lygindamas ją su kitomis priesaikomis: „Jei santuokinis įsipareigojimas yra toks nereikšmingas ir jį galima pakeisti emocijomis bei laisvu įsipareigojimu prisiimti tam tikras pareigas, tuomet kodėl prezidentui, teisėjams ir Seimo nariams neužtenka emocijų ar laisvo įsipareigojimo sąžiningai atlikti pareigas, bet reikia dar ir prisiekti? Kodėl tos priesaikos sulaužymas yra smerkiamas ir net griežčiausiai baudžiamas? Šeima tik tuomet gali tapti visuomenės pamatu, jei ji kuriama atsakingai. O atsakomybė niekuomet negali būti grindžiama tik emocijomis ar neapibrėžtu įsipareigojimu“.²¹¹ Santuoka vyras ir moteris visuomenei pareiškia, kad prisiima tam tikras pareigas ir dėl šio aiškaus ir patvirtinto įsipareigojimo visuomenė suteikia šiai sąjungai tam tikras privilegijas. Iš žmogiško veiksmo, kuriuo sutuoktiniai atiduoda save vienas kitam ir vienas kitą priima - santuokos priesaikos - Dievo potvarkiu

²¹⁰ „Lietuvos Respublikos Seimo rinkimų įstatymo Nr. I-2721 5-1, 9, 10, 11, 15, 17, 18, 25, 26, 35, 37, 38, 39, 41, 43, 51, 55, 56, 61, 67-1, 89, 91, 92, 97 straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo 93-1 straipsniu įstatymas“, TAR, <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/d1af4e2094d511e5a6f4e928c954d72b>

²¹¹ Austen Ivereigh, Toma Bružaitė, Vygantas Malinauskas, *supra* note 149, p. 220.

visuomenės akivaizdoje kyla tvirtas institutas - šeima. Vyras ir žmona santuokos priesaikos dėka "yra jau nebe du, o vienas kūnas" (Mt 19,6).²¹²

Santuokinio ryšio pasibaigimo (t. y. priesaikos, "kol mirtis mus išskirs" sulaužymo) bei naujos santuokos sudarymo klausimai Katalikų Bažnyčios kanonuose yra sprendžiami skirtingai nei pasaulietinėje teisėje. Retais bei specifiniais atvejais Bažnyčia leidžia sutuoktiniams fiziškai atsiskirti ir negyventi drauge, t. y. Kanonų kodeksas numato *separatio* su ryšio nutraukimu²¹³ ir *separatio*, nenutraukiant santuokinio ryšio.²¹⁴ Tačiau sutuoktiniai prieš Dievą ir toliau lieka vyras ir žmona, jie negali sudaryti naujos santuokos, t. y. kanonų teisėje *divortio* iš viso nėra²¹⁵. Nemažai katalikų pagal civilinius įstatymus išsituokia ir sudaro naują civilinę santuoką, tačiau Bažnyčia yra ištikima Jėzaus Kristaus žodžiams: „Kas atleidžia savo žmoną ir veda kitą, tas nusikalsta pirmajai svetimavimu. Ir jei moteris palieka savo vyrą ir išteka už kito, ji svetimauja“ (Mk 10, 11-12),²¹⁶ todėl naujos sąjungos negali pripažinti galiojančia, jeigu pirmoji santuoka buvo galiojanti. Natūraliai kyla klausimas, galbūt, priesaikos instituto nebuvimas pasaulietinėje santuokoje susilpnina patį santuokinį ryšį, skyrybas daro "lengviau prieinamas" ne tik moraliniu, bet ir teisinių pasekmių aspektu, o priesaika "Dievo ir žmonių akivaizdoje" "apsunkina" skyrybų procesą, neišardomumas ne tik įpareigoja nesituokti antrą kartą, bet padaro antrą santuoką neįmanomą? Pagal Kanonų kodeksą, santuoka atsiranda vyrui ir moteriai prisiekus vienas kitam atiduoti save, ji gyvuoja tol, kol gyvi yra sutuoktiniai. Bažnyčia negali nepritarti šv. apaštalo Pauliaus žodžiams: „Susituokusiems įsakau ne aš, bet Viešpats, kad žmona nesiskirtų nuo vyro, o jei atsiskirtų, kad liktų netekėjusi arba susitaikintų su vyru; taip pat ir vyras tegul nepalieka žmonos“ (1 Kor 7, 10–11).²¹⁷ Darytina išvada, kad sudaryta nauja sąjunga pagal civilinius įstatymus, jei prieš tai buvo kanoninė santuoka ir ji nebuvo pripažinta negaliojančia, nėra teisėta pagal Kanonų kodeksą.

Sulaužius priesaiką ir sutuoktiniams nusprendus nutraukti bažnytinę santuoką ar pripažinti ją negaliojančia gali būti taikoma dvejopa jurisdikcija²¹⁸:

1. Pasaulietinė, kai nutraukiamas tik civilinis teisinis ryšys su iš to sekančiomis teisinėmis pasekmėmis. Valstybė santuokos neišardomumo nepripažįsta, civilinės teisminės institucijos pagal civilinės teisės normas nutraukia santuoką ar pripažįsta ją negaliojančia, išsprendžia turtinius, vaikų išlaikymo ir kitus klausimus ir pan. Nors civilinės teisės požiūriu skyrybos įvyksta, vis dėlto jas galima būtų laikyti tik "formaliu įrašo apie bažnytinės santuokos

²¹² Šventasis Raštas, (Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2011).

²¹³ Kanonų teisės kodeksas, *supra* note 50, 1141-1150 kan.

²¹⁴ Kanonų teisės kodeksas, *supra* note 50, 1151-1155 kan.

²¹⁵ Kazimieras Meilius ir Gediminas Sagatys, „Bažnyčios (konfesijų) nustatyta tvarka sudarytų santuokų kelias į pripažinimą“, *Jurisprudencija* 28, 20 (2002): 134.

²¹⁶ Šventasis Raštas, *op. cit.*.

²¹⁷ *Ibid.*

²¹⁸ Kazimieras Meilius ir Gediminas Sagatys, *op. cit.*, 215, p. 135.

įtraukimą į apskaitą civilinės metrikacijos įstaigoje panaikinimu ar pripažinimu negaliojančiu, nes santuokos akto įrašas atitinkamame bažnyčios registre, kurio pagrindu išduotas santuokos liudijimas, lieka galioti, jeigu santuoka nėra pripažinta negaliojančia bažnytinio teismo"²¹⁹. Bažnyčia taiko tam tikras "sankcijas" už priesaikos sulaužymą ir santuokos nutraukimą tokiu būdu - draudžiama antrą kartą tuoktis bažnyčioje, nes pirmoji santuoka pagal Kodeksą lieka galioti²²⁰, sudarius antrą civilinę santuoką ar gyvenant intymų gyvenimą su kitu žmogumi - neleidžiama eiti prie šv. Komunijos, Atgailos sakramentas (nuodėmių išrišimas) gali būti teikiamas tik tiems, kurie gailisi pažeidę santuokos ryšį ir pasižada gyventi visiškai susilaikydami nuo intymaus gyvenimo²²¹.

2. Bažnytinė, kai remiantis vidaus (kanonų) teisės normomis nutraukiami ne tik civiliniai teisiniai santykiai, bet ir kanonų teisės normomis reguliuojami santuokiniai ryšiai. Katalikų Bažnyčioje sutuoktinių skyrybos yra neįmanomos, tad ir skyrybų termino bažnytinėje teisėje nėra - egzistuoja tik galimybė, kad bažnytinis tribunolas, atlikęs tyrimą, santuoką paskelbs negaliojančia nuo pat jos sudarymo momento, t. y. duota priesaika pripažįstama niekine. Daugeliu atvejų santuokos pripažinimas negaliojančia susijęs su sutikimo pažeidimais (1095–1099, 1101–1103 kan.). Šie pažeidimai gali būti susiję su nepajėgumu duoti sutikimą, sąmoningu priešingu nusistatymu ar asmens laisvės duoti tokį sutikimą suvaržymu. Santuoka gali būti pripažinta negaliojančia tik jei šios sąlygos egzistavo (buvo pasireiškusios ar nuslėptos) santuokinio sutikimo apsikeitimo momentu, t. y. santuokos celebravimo metu. Taip pat Kodekse yra 12 santuokinių kliūčių, dėl kurių negali būti sudaroma santuoka. Kliūtys gali būti susijusios su asmens negalėjimu arba galėjimu sudaryti santuoką, su nusikalstamu elgesiu arba su giminystės ryšiais (1083-1094 kan.). Dėl šių kliūčių santuokinė priesaika negalėjo būti duota, ji pripažįstama bažnytinio tribunolo niekine nuo jos sudarymo momento.

Kodekse nurodoma, kad pirmoji instancija bylą dėl prašymo santuoką pripažinti negaliojančia (niekine) turi išnagrinėti per metus, antroji – per pusmetį.

Apibendrinant darytina išvada, jog kanoninės santuokos metu duota priesaika gali išnykti tik pripažinus kanoninę santuoką negaliojančia tiksliai Kodekse įvardintais pagrindais. Kitais atvejais galima teigti, jog Kodeksas, saugodamas kanoninę santuoką, kartu saugo ir sutuoktinių santuokos metu duotą priesaiką.

²¹⁹ Kazimieras Meilius ir Gediminas Sagatys, *op. cit.*, 215, p. 135.

²²⁰ Kanonų teisės kodeksas, *supra* note 50, 1085 kan.

²²¹ Kanonų teisės kodeksas, *supra* note 50, 915 kan.

IŠVADOS

1. Priesaika pirmuose valstybių teisynuose gyvavo kaip sakralinis elementas, buvo pagrįsta tradicijomis, papročiais. Krikščionybei paveikus teisės raidą, priesaika įgijo krikščioniškas formas ir buvo grindžiama Bažnyčios sankcijomis. Atsiradus rašytinei priesaikos formai, ji tapo ne tik religiniu-teisiniu institutu, bet ir politiniu instrumentu. Dar vėliau priesaika evoliucionavo ir į valstybės teisinį institutą.

2. Palyginus archajinės ir šiandieninės priesaikos struktūrą pastebima, kad nors priesaikos struktūriniai elementai evoliucionavo, tačiau pagrindinės procesinės dalys iš esmės liko tos pačios (prisiekiančios pusės, liudytojai, šventi daiktai arba tam tikros svarbios daiktų savybės, ritualas-procesiniai veiksmai, priesaikos davimo vieta).

3. Priesaika lietuvių tautoje buvo įgavusi didelę reikšmę ir visuotinį paplitimą, tik jos paskirtis istoriškai kito. Nuo seniausiųjų laikų priesaikos institutas buvo naudojamas kaip laisva valia įsipareigojimų prisiėmimas, kartu patvirtinant sankcijas už jų neįvykdymą. Lietuvoje priesaikos instituto vaidmens rašytinis įtvirtinimas prasidėjo 1529 m. priėmus Pirmąjį Lietuvos Statutą bei vėlesnes statutų redakcijas. Priesaika buvo efektyvi įrodymų forma, taip pat svarbesni liudytojų parodymai buvo duodami jiems prisiekus. XVI a. LDK išskiriamos šios priesaikų rūšys: išsiteisinamoji, kaltinamoji, įvertinamoji ir atidėtoji.

4. Konstitucinis Teismas savo nutarimais teikia svarbią reikšmę priesaikos institutui ir išskyrė priesaikoje du esminius elementus: pirma – asmenys įsipareigoja veikti taip, kaip įpareigoja duota priesaika, antra – jokiais aplinkybėmis priesaikos, kurioje atsispindi konstitucinės vertybės, sietinos su konkrečiomis užimamomis pareigomis, nesulaužyti.

5. Lietuvoje šiuo metu 33-iose teisės aktuose yra įtvirtinta 41-iena šiuo metu galiojanti priesaika. Išskirtos tokios priesaikų rūšys: konstitucinės, statutinės, procesinės, pareiginės, natūralizacijos. Priesaikos tekstų skirtumai priklauso nuo skirtingų prisiekiančiųjų statusų ir yra pritaikyti prie atliekamų pareigų specifikos, akcentuojant tai grupei saugotinas vertybes. Pagrindinės priesaikos funkcijos – priesaikoje esančių vertybių įgyvendinimas ir priesaika ginamų vertybių apsauga.

6. Kodekse apibrėžiama, kas yra priesaika, jos esmė, nusakoma, kaip ji turi būti duodama, apibrėžiama, kada priesaika negalioja, apibūdinamos priesaikos rūšys, įtvirtinama priesaikos aiškinimo taisyklė, priesaikos fiksavimas.

7. Santuokos priesaika neturi valstybės sankcionuoto teisinio pavidalo, tačiau per krikščioniškąją kanonų teisę ir per Konstitucijos 38 straipsnio 4 dalį, kad valstybė pripažįsta bažnytinę santuoką, ji yra pripažįstama valstybiniu lygiu. Atsižvelgiant į tai, kad Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, jog ne santuokos perregistravimas, o jos sudarymas bažnyčioje yra

juridinis faktas. Vadinasi, ji turi būti valstybės pripažįstama nuo to momento, kai sudaryta bažnyčioje, todėl nereikalinga atlikti papildomų sąlygų tam, kad bažnytinė santuoka, o kartu ir jos metu duota priesaika, valstybės būtų pripažinta.

8. Kodeksas skiria net 13 kanonų (1095-1107) sutuoktinio sutikimo sampratai, trūkumams ir pareiškimo būdams aiškinti. Šis sutikimas (tapatus priesaikai) yra svarbiausias santuokos sudarymo elementas, kurio pagrindu vyras ir moteris neatšaukiamu susitarimu vienas kitam save duoda ir priima. Bažnytinės santuokos priesaika struktūriškai turi tuos pačius elementus kaip ir priesaika pasaulietinėje teisėje.

9. Priesaikos turinio vertybės – ištikimybę, teisingumą, sąžiningumą – galima priskirti moralinei kategorijai, kurių nepaisymas sukelia politinę-konstitucinę atsakomybę. Priesaikos sulaužymo pasekmė – apkalta. Tai, kad Seimas gali nepašalinti Seimo nario ar Prezidento iš pareigų jiems sulaužius priesaiką, neprideda prie priesaikos vaidmens didinimo.

10. Kai kuriuose įstatymuose nėra nustatyti priesaikos sulaužymo pagrindai, o tai mažina priesaikos instituto taikymo veiksmingumą.

11. Konstitucinė sąvoka "priesaika ar pasižadėjimas užsienio valstybei" nėra pakankamai aiškiai ir tiksliai apibrėžta, dėl to yra sukuriama prielaidos ją skirtingai interpretuoti ir taikyti.

12. Kanoninė santuoka, pagal Konstituciją, sukelia teisinės pasekmės valstybėje nuo jos sudarymo bažnyčioje dienos, o pagal CK - jei religinės organizacijos įgaliotas asmuo per dešimt dienų po santuokos sudarymo pateikia atitinkamus dokumentus CM įstaigai; kitu atveju tik nuo jos įregistravimo dienos CM įstaigoje, kai atitinkami dokumentai CM įstaigai pateikiami vėliau nei po dešimties dienų. Antru atveju, CK 3.304 straipsnyje nustatytas reguliavimas neatitinka Konstitucijos ir kartu paneigia bažnytinės santuokos metu duotą priesaiką.

13. Darbe vertintas sužadėtinių santuokos sampratos tyrimas (analizuojant santuokos priesaikos reikšmę) patvirtino, kad santuokos priesaika dabartiniu metu yra praradusi reikšmę, tapusi apeigų formalumu.

PASIŪLYMAI

1. Valstybė nėra nustačiusi per kiek laiko turi būti bažnytinė santuoka apskaitoma, todėl vertėtų CK įtvirtinti konkretų protingą terminą santuokai įregistruoti CM įstaigoje. Būtina pakeisti CK 3.304 str. ir nustatyti, kad nepriklausomai nuo to, kada bažnytinė santuoka bus apskaitoma CM įstaigoje, santuokos sudarymo data laikytinas bažnytinės santuokos sudarymo momentas.

2. Siūlytina Seimo nario priesaikos tekstą palikti Lietuvos Respublikos įstatyme „Dėl Konstitucijos įsigaliojimo tvarkos“, kitas Lietuvos Respublikos Seimo nario priesaikos įstatyme esančias ir būtiną nuostatas perkelti į Seimo statutą ir šį įstatymą panaikinti. Lietuvos Respublikos Seimo statute esantį Seimo nario priesaikos tekstą panaikinti, paliekant nuorodą į Lietuvos Respublikos įstatymą dėl Konstitucijos įsigaliojimo tvarkos.

3. Siekiant suvienodinti priesaikos tekstų formas Lietuvos Respublikos teisės aktuose, būtų tikslinga išrinktam ir prisiekiančiam Seimo nariui bei policijos pareigūnui suteikti galimybę pasirinkti vieną iš dviejų galimų priesaikos tekstų, t. y. vienas tekstas baigtųsi žodžiais „Tepadeda man Dievas“, o kitas tekstas be šių žodžių.

4. Kai bus parengtas Konstitucijos pakeitimas, nustatantis terminą, per kurį asmeniui draudžiama užimti atitinkamas pareigas, jei jis sulaužė priesaiką, įstatymuose, kuriuose yra reglamentuojama priesaika, būtina tam tikrą laiką apriboti galimybę priesaiką sulaužiusiems asmenims užimti pareigas, kurias užimant yra nustatytas reikalavimas prisiekti.

5. Siūlytina visuose įstatymuose, kuriuose reglamentuojama priesaika, aiškiai įvardinti priesaikos nepasirašymo ar pasirašymo su išlyga pasekmes.

6. Siekiant užtikrinti, kad Tautos atstovai be užsienio valstybės įtakos galėtų laisvai ir nevaržomai atstovauti Tautai, vertėtų aiškiai ir tiksliai įstatymuose apibrėžti sąvoką „pasižadėjimas užsienio valstybei“, nes šiuo metu yra sukuriamos prielaidos ją skirtingai interpretuoti ir taikyti.

7. Lietuvoje tiek bažnytinė, tiek civilinė santuokos yra lygiavertės sukurtų teisinių pasekmių požiūriu, tačiau egzistuoja santuokų nelygiavertiškumo elementas pripažįstant bažnytinę santuoką su priesaika, o CM atliekant be priesaikos.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Lietuvos Respublikos teisės aktai

1. „Lietuvos policijos generalinio komisaro 2006 liepos 13 d. įsakymas „Dėl vidaus tarnybos sistemos (policijos) pareigūno priesaikos formos ir jos aprašymo patvirtinimo“ Nr. 5-V-434.“ *Valstybės žinios* 77, 3559 (2003).
2. „Lietuvos policijos pareigūnų etikos kodeksas.“ *Valstybės žinios* 113, 4257 (2004).
3. „Lietuvos Respublikos advokatūros įstatymas.“ *Valstybės žinios* 50, 1632 (2004).
4. „Lietuvos Respublikos antstolių įstatymas.“ *Valstybės žinios* 53, 2042 (2002).
5. „Lietuvos Respublikos audito įstatymas.“ *Valstybės žinios* 59, 1916 (1999).
6. „Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas.“ *Valstybės žinios* 89, 2741 (2000).
7. „Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas.“ *Valstybės žinios* 37, 1341 (2002).
8. „Lietuvos Respublikos civilinės krašto apsaugos tarnybos statuto patvirtinimo ir įgyvendinimo įstatymas.“ *Valstybės žinios* 73, 3348 (2003).
9. „Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas.“ *Valstybės žinios* 36, 1340 (2002).
10. „Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas.“ *Valstybės žinios* 74, 2262 (2000).
11. „Lietuvos Respublikos diplomatinės tarnybos įstatymas.“ *Valstybės žinios* 7, 140 (1998).
12. „Lietuvos Respublikos ir Šventojo Sosto sutartis dėl santykių tarp Katalikų bažnyčios ir valstybės teisinių aspektų.“ *Valstybės žinios* 67, 2022 (2000).
13. Lietuvos Respublikos įstatymas dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos įsigaliojimo tvarkos.“ *Valstybės žinios* 33, 1015 (1992).
14. *Lietuvos Respublikos Konstitucija*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2014.
15. „Lietuvos Valstybės Konstitucija.“ *Vyriausybės žinios* 100, 799 (1922).
16. „Lietuvos Valstybės Konstitucija.“ *Vyriausybės žinios* 25, 275(1928).
17. „Lietuvos Konstitucija.“ *Vyriausybės žinios* 608, 4271 (1938).
18. „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymas.“ *Valstybės žinios* 6, 120 (1993).
19. „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 7, 13, 17, 18, 19, 26, 77, 78, 84 ir 86 straipsnių pakeitimo įstatymas.“ *Valstybės žinios* 108, 4815 (2003).
20. „Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2005 gegužės 9 d. įsakymas „Dėl Lietuvos karių etikos kodekso patvirtinimo“ Nr. V-561.“ *Valstybės žinios* 63, 2248 (2005).
21. „Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2009 gruodžio 15 d. įsakymas „Dėl Lietuvos šaulių sąjungos statuto patvirtinimo“ Nr. V-1177.“ *Valstybės žinios* 6, 246 (2010).
22. „Lietuvos Respublikos krašto apsaugos sistemos organizavimo ir Karo tarnybos įstatymas.“ *Valstybės žinios* 49, 1325 (1998).

23. „Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymas.“ *Valstybės žinios* 112, 3100 (1998).
24. „Lietuvos Respublikos notariato įstatymas.“ *Valstybės žinios* 28, 810 (1992).
25. „Lietuvos Respublikos notarų etikos kodeksas.“ Notarų rūmai. Žiūrėta 2016 rugpjūčio 9 d.
<http://www.notarurumai.lt/index.php/lt/notar%C5%B3-r%C5%ABmai/teis%C4%97s-aktai/notar%C5%B3-etikos-kodeksas>
26. „Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymas.“ *Valstybės žinios* 144, 7361 (2010).
27. „Lietuvos Respublikos Prezidento įstatymas.“ *Valstybės žinios* 5, 89 (1993).
28. „Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymas.“ *Valstybės žinios* 81, 1514 (1994).
29. „Lietuvos Respublikos religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymas.“ *Valstybės žinios* 89, 1985 (1995).
30. „Lietuvos Respublikos savivaldybių administracinės priežiūros įstatymas.“ *Valstybės žinios* 51, 1392 (1998).
31. „Lietuvos Respublikos Seimo 2004 vasario 19 d. nutarimas „Dėl kreipimosi į Lietuvos Respublikos Konstitucinį Teismą“ Nr. IX-203.“ *Valstybės žinios* 28, 883 (2004).
32. „Lietuvos Respublikos Seimo 2004 balandžio 6 d. įrašas posėdžių protokole.“ *Valstybės žinios* 51, 1698 (2004).
33. „Lietuvos Respublikos Seimas 2013 m. gruodžio 12 d. nutarimas „Dėl apkaltos Lietuvos Respublikos Seimo narei Neringai Venckienei pradžios ir kreipimosi į Lietuvos Respublikos Konstitucinį Teismą“ Nr. XII-665.“ *Valstybės žinios* 130, 6638 (2013).
34. „Lietuvos Respublikos Seimo 2014 m. birželio 19 d. nutarimas „Dėl Neringos Venckienės Lietuvos Respublikos Seimo nario mandato panaikinimo“ Nr. XII-962.“ TAR.
<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/04c9b490f7a111e39cfacd978b6fd9bb>
35. „Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymas.“ *Valstybės žinios* 110, 3024 (1998).
36. „Lietuvos Respublikos Seimo nario priesaikos įstatymas.“ *Valstybės žinios* 32, 978 (1992).
37. „Lietuvos Respublikos Seimo rinkimų įstatymas.“ *Valstybės žinios* 22, 635 (1992).
38. „Lietuvos Respublikos Seimo rinkimų įstatymo pakeitimo įstatymas.“ *Valstybės žinios* 62, 1467 (1996).
39. „Lietuvos Respublikos Seimo rinkimų įstatymo Nr. I-2721 5-1, 9, 10, 11, 15, 17, 18, 25, 26, 35, 37, 38, 39, 41, 43, 51, 55, 56, 61, 67-1, 89, 91, 92, 97 straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo 93-1 straipsniu įstatymas.“ TAR. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/d1af4e2094d511e5a6f4e928c954d72b>
40. „Lietuvos Respublikos Seimo statutas.“ *Valstybės žinios* 5, 97 (1999).
41. „Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos statuto patvirtinimo įstatymas.“ *Valstybės žinios* 38, 1656 (2003).

42. „Lietuvos Respublikos tarnybos kalėjimų departamente prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos statuto patvirtinimo įstatymas.“ *Valstybės žinios* 39, 1088 (2000).
43. „Lietuvos Respublikos tarnybos Lietuvos Respublikos muitinėje statuto patvirtinimo ir įgyvendinimo įstatymas.“ *Valstybės žinios* 94, 2917 (2000).
44. „Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 1999 m. kovo 26 d. įsakymas Nr. 65 „Dėl civilinės būklės aktų registravimo laikinųjų taisyklių patvirtinimo.“ *Valstybės žinios* 29, 840 (1999).
45. „Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2001 birželio 29 d. įsakymas „Dėl civilinės metrikacijos taisyklių patvirtinimo“ Nr. 129.“ *Valstybės žinios* 60, 2156 (2001).
46. „Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2006 gegužės 19 d. įsakymas „Dėl civilinės metrikacijos taisyklių patvirtinimo“ Nr. 1r-160.“ *Valstybės žinios* 65, 2415 (2006).
47. „Lietuvos Respublikos teisingumo ministro įsakymas „Dėl Lietuvos advokatų etikos kodekso skelbimo.“ *Valstybės žinios* 130, 4681 (2005).
48. „Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2012 m. kovo 26 d. įsakymas „Dėl teisingumo ministro 2006 m. gegužės 19 d. įsakymo nr. 1r-160 „Dėl civilinės metrikacijos taisyklių patvirtinimo,, pakeitimo“ Nr. 1R-92.“ *Valstybės žinios* 37, 1837 (2012).
49. „Lietuvos Respublikos teismų įstatymas.“ *Valstybės žinios* 46, 851 (1994).
50. „Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstatymas.“ *Valstybės žinios* 50, 1432 (2000).
51. „Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės įstatymas.“ *Valstybės žinios* 51, 1243 (1995).
52. „Lietuvos Respublikos valstybės kontrolieriaus priesaikos įstatymas.“ *Valstybės žinios* 3, 53 (1993).
53. „Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statuto patvirtinimo įstatymas.“ *Valstybės žinios* 42, 1927 (2003).
54. „Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas.“ *Valstybės žinios* 55, 1049 (1994).
55. „Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo Nr. I-533 3, 5, 10, 11, 13, 14, 16, 17, 19, 20, 22, 25, 27, 29, 40, 42, 45, 46 straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo 25-1 straipsniu įstatymas.“ TAR. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/b3b1225008e911e4adf3c8c5d7681e73>
56. „Lietuvos Respublikos vyriausiosios rinkimų komisijos įstatymas.“ *Valstybės žinios* 68, 2774 (2002).
57. „Lietuvos Respublikos Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos įstatymas.“ *Valstybės žinios* 81, 3176 (2008).
58. „Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Lietuvos Vyskupų Konferencijos 2012 m. kovo 23 d. susitarimas dėl 2001 m. liepos 11 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Lietuvos

Vyskupų Konferencijos laikino susitarimo dėl katalikų bažnyčios nustatyta tvarka sudarytų santuokų įtraukimo į valstybinę apskaitą pakeitimo Nr. 4R-2/1-111.“ TAR. <https://www.e-tar.lt/rs/legalact/TAR.F84CB4D0B502/>

59. „Lietuvos Respublikos vyriausybės įstatymas.“ *Valstybės žinios* 43, 772 (1994).
60. „Lietuvos Respublikos žvalgybos įstatymas.“ *Valstybės žinios* 64, 1931 (2000).
61. „Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2006 m. gruodžio 27 d. įsakymas „Dėl Lietuvos Respublikos muitinės pareigūnų etikos kodekso patvirtinimo“ Nr. 1B-888.“ *Valstybės žinios* 1, 45 (2007).
62. „Raseinių rajono Savivaldybės tarybos 2016 gegužės 26 d. sprendimas „Dėl kreipimosi į Lietuvos vyriausiąją administracinę teisimą dėl išvados, ar tarybos narys – meras Algirdas Gričius sulaužė priesaiką ir nevykdė jam vietos savivaldos įstatyme ir kituose įstatymuose nustatytų įgaliojimų“ Nr. TP-252.“ Raseiniai.lt. Žiūrėta 2016-09-30, <http://www.raseiniai.lt/index.php?3680723513>
63. „Vyriausiosios rinkimų komisijos 1997 m. spalio 5 d. sprendimas Nr. 230.“ ESEIMAS. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.44161>
64. „Vyriausiosios rinkimų komisijos 1997 m. spalio 5 d. sprendimas Nr. 231.“ ESEIMAS. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.44160>
65. „Vyriausiosios rinkimų komisijos 1997 m. spalio 5 d. sprendimas Nr. 229.“ ESEIMAS. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.44162>

Teismų jurisprudencija:

66. Case 34932/04, Paksas v. Lithuania, 2011 Eur. Ct. H. R. 32, 33, 37.
67. Case 48297/99, Butkevičius v. Lithuania, 2002 Eur. Ct. H. R. 11-12.
68. „Konkordatas Šv. Sosto ir Lietuvos Respublikos.“ *Vyriausybės žinios* 264, 1708 (1927).
69. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 1999 gegužės 11 d. nutartis Kasacinėje byloje Nr. 2K–200/1999.“ LAT. http://www2.lat.lt/lat_web_test/4_tpbiuleteniai/senos/nutartis.aspx?id=25901
70. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2000 balandžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-462.“ LAT. http://www2.lat.lt/lat_web_test/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=18491
71. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2001 birželio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-430.“ LAT. http://www2.lat.lt/lat_web_test/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=12031

72. „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo teisėjos Ramutės Ruškytės 2010 lapkričio 2 d. atskiroji nuomonė „Dėl Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2010 m. spalio 27 d. išvados „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo nario Lino Karaliaus, kuriam pradėta apkaltos byla, ir Lietuvos Respublikos Seimo nario Aleksandro Sacharuko, kuriam pradėta apkaltos byla, veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai" konstitucinės justicijos byloje Nr. 32/2010-33/2010.“ Irkt.lt. http://lrkt.lt/data/public/uploads/2015/02/2010-10-27_i_atask_nuomone22.pdf
73. „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1994 balandžio 21 d. nutarimas byloje Nr. 6/94.“ Irkt.lt. <http://lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta444/content>
74. „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1998 lapkričio 11 d. nutarimas byloje Nr. 17/9.“ Irkt.lt. <http://lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta384/content>
75. „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1999 gegužės 11 d. nutarimas byloje Nr. 3/99-5/99.“ Irkt.lt. <http://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta357/content>
76. „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2003 gruodžio 30 d. nutarimas byloje Nr. 40/03.“ Irkt.lt. <http://lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta292/content>
77. „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 gegužės 25 d. nutarimas byloje Nr. 24/04.“ Irkt.lt. <http://lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta265/content>
78. „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 kovo 31 d. išvada byloje Nr. 14/04.“ Irkt.lt. <http://lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta259/content>
79. „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2010 spalio 27 d. išvada byloje Nr. 32/2010-33/2010.“ Irkt.lt. <http://lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta183/content>
80. „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2012 rugsėjo 05 d. nutarimas byloje Nr. 8/2012.“ Irkt.lt. <http://lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta125/content>
81. „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2014 birželio 3 d. išvada byloje Nr. KT20-II/2014.“ Irkt.lt. <http://lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta32/content>
82. „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2016 gegužės 10 d. sprendimas Nr. KT13-S6/2016.“ Irkt.lt. <http://lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta1605/content>
83. „Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos 1969 liepos 16 d. įstatymas dėl Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos santuokos ir šeimos kodekso patvirtinimo.“ *Vyriausybės žinios* 21, 186 (1969)
84. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 gruodžio 1 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-3924-575/2015.“ ETEISMAI. <http://eteismai.lt/byla/5486693695530/eA-3924-575/2015>

85. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 kovo 26 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-1424-602/2015.“ TAR. <https://e-tar.lt/portal/lt/legalAct/LITEKO.A85051F2827F>
86. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 vasario 23 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-333-146/2015.“ TAR. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/LITEKO.8938387C57C2>
87. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 birželio 17 d. išvada administracinėje byloje Nr. I-17-438/2016.“ LVAT. www.lvat.lt/download/2256/i-17-438-2016.pdf
88. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 liepos 7 d. išvada administracinėje byloje Nr. I-19-143/2016.“ TAR. https://www.e-tar.lt/rs/legalact/3259af7049dc11e6b5d09300a16a686c/.../ISO_PDF/
89. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 spalio 11 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-4472-261/2016.“ ETEISMAI. <http://eteismai.lt/byla/211241109606281/A-4472-261/2016?word=uab%20av%20impex>
90. „Panevėžio apygardos administracinio teismo 2015 gegužės 12 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-980-283/2015.“ ETEISMAI. <http://eteismai.lt/byla/152732023301108/I-980-283/2015>
91. „Santuokos įstatymas.“ *Vyriausybės žinios* 725, 619 (1940).

Specialioji literatūra

92. Avižonis, Konstantinas. *Rinktiniai raštas II*. Roma: Lietuvių Katalikų Mokslo akademija, 1978.
93. Bacevičius, Vaidotas. „Apkaltos institutas ir konstitucinė atsakomybė: probleminiai aspektai.“ *Jurisprudencija* 9, 111 (2008): 94–104.
94. Balsys, Rimantas. „Maldos į senuosius lietuvių ir prūsų dievus XIV–XVII a. rašytiniuose šaltiniuose.“ *Tautosakos darbai*, XXXV, (2008): 249–268.
95. „Kęstutis: krikšto priešininkas ar šalininkas?“ *Lrytas*, rugpjūčio 4, 2007. <http://kultura.lrytas.lt/-11862123601184218732-k%C4%99stutis-krik%C5%A1to-prie%C5%A1ininkas-ar-%C5%A1alininkas.htm>
96. Boix, Carles, and Daniel N. Posner. „Making Social Capital Work: A Review of Robert Putnam's *Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy*.“ *Harvard University* 96, 4 (1996): 1-22. <http://wcfia.harvard.edu/files/wcfia/files/96-04.pdf>
97. Burba, Domininkas. „Lietuviškos priesaikos LDK teismuose ir dvaruose.“ *Žiūrėta* 2016 rugpjūčio 28 d., <http://m.ldkistorija.lt/index.php/istoriniai-faktai/lietuviskos-priesaikos-ldk-teismuose-ir-dvaruose/418>

98. Burba, Domininkas. „Penkios neskelbtos XVII-XVIII amžiaus lietuviškos LDK priesaikos.“ *Archivum Lithuanicum* 6, (2004): 289-298.
99. Doe, Norman. *Law and Religion in Europe. A comparative Introduction*. New York: Oxford University Press, 2011.
100. Fukuyama, Francis. „Social Capital and Civil Society.“ Žiūrėta 2016 liepos 19 d. <https://www.imf.org/external/pubs/ft/seminar/1999/reforms/fukuyama.htm>
101. Gelumauskienė, Regina. „Paveldėjimo institutas baltų paprotinės teisės šaltiniuose (XII-XIV a.).“ *Jurisprudencija*, 11, 89 (2006): 78-82.
<https://www3.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/view/2803/2607>
102. Giedraitytė, Vidmantė, ir Antanas Šenavičius, „Vytautas Raudeliūnas – Lietuvos teisės istorikas,“ *Jurisprudencija*, 3, 117 (2009): 129-144.
103. Ivereigh, Austen, Toma Bružaitė, Vygantas Malinauskas, *Katalikų balsas: Kaip aiškiai pristatyti bažnyčios poziciją*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2013.
104. Jarašiūnas, Egidijus. „Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas ir aukštųjų valstybės pareigūnų apkalta: kelios aktualios problemos.“ *Jurisprudencija* 2, 80 (2006): 34–49.
105. Jarašiūnas, Egidijus, ir Gediminas Mesonis, *Užsienio šalių konstitucijos: Mokomasis leidinys*. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2004.
106. Juozapaitienė, Rusnė. „Materialinės santuokos sudarymo sąlygos Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje iki XVI a.“ *Teisė* 95 (2012): 71-83.
<http://www.zurnalai.vu.lt/teise/article/view/7473/0>
107. *Kanonų teisės kodeksas*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2012.
108. *New Commentary on the Code of Canon Law*. New York/Mahwah: Paulist Press, 2000.
109. Kazėnas, Gediminas. „Lenko korta – tai ne išimtinai politinė, bet ir teisinė problema.“ Delfi. 2012 balandžio 18 d. <http://www.delfi.lt/news/daily/law/gkazenas-lenko-korta-tai-ne-isimtinai-politine-bet-ir-teisine-problema.d?id=58166754>
110. Keskel, Kenneth. „The Oath of Office: A historical guide to moral leadership.“ *Aerospace Power Journal*, XVI, 4 (2014): 47-57. <https://books.google.lt/books?id=aWj-0Hsglz4C&pg=PA122&lpg=PA122&dq=Keskel+the+oath+of+office++Aerospace+Power+Journal&source=bl&ots=G3JxLiIpOS&sig=Psg4W-801V3vt32WZRucHuomXq0&hl=lt&sa=X&ved=0ahUKEwiXwqSG5pHQAHVJFCwKHfEBDWcQ6AEIKTAD#v=onepage&q=Keskel&f=false>.
111. „Valdas Kilpys. Apie priesaiką ir kitus dalykus.“ *Bernardinai*, gruodžio 27, 2012.
<http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2012-12-27-valdas-kilpys-apie-priesaika-ir-kitus-dalykus/92822>

112. Lahayne, Holger. „Kad demokratija stiprėtų.“ *Žiūrėta* 2016 rugsėjo 24 d. <http://www.lksb.lt/straipsniai/straipsnis-322.htm>
113. Lietuvos Respublikos Seimas. Rytinio posėdžio stenograma. 1992 lapkričio 25 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/TAIS.235315>
114. *Lietuvos Valstybės teisės aktai: 1918.II.16 – 1940.VI.15*. Vilnius: Teisės institutas, 1996.
115. Machovenko, Jevgenij. „Liudytojai ir priesaikos pagalbininkai Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje.“ *Teisė* 51 (2004): 48-57.
116. Machovenko, Jevgenij. „Įrodymai Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės teisėje,“ *Teisė* 55 (2005): 55-69.
117. Machovenko, Jevgenij. *Teisės istorija*. Vilnius: Registrų centras, 2013.
118. Mačiūnas, Leonas Laimutis, Ilona Aleksiūnienė, Jurgita Mačiūnaitė, Irena Mačiūnienė, Violeta Šimelionienė. „Iššūkiai Hipokrato priesaikai Lietuvoje.“ *Lietuvių katalikų Mokslo akademijos Suvažiavimo darbai* 20 (2006): 117-133. <http://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2006~1367162319608/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content>
119. Majūtė, Vaidota. „Bažnytinė santuoka Lietuvoje: pripažinimas ir teisinės pasekmės.“ *Notariatas*, 5 (2008). 23-27. www.notarurumai.lt/index.php/lt/leidiniai/item/download/5
120. Meilius, Kazimieras, ir Gediminas Sagatys. „Bažnyčios (konfesijų) nustatyta tvarka sudarytų santuokų kelias į pripažinimą.“ *Jurisprudencija* 28, 20 (2002): 128-136.
121. Meilius, Kazimieras. „Legal status of persons married at Church under the Canon Law and Lithuanian Civil Law“ *Anuario de Derecho Eclesiástico del Estado* 22 (2006): 397-434.
122. Meilius, Kazimieras, Jonas Juškevičius, Agnė Širinskienė. „Konkubinato iššūkiai šeimai.“ Mykolo Romerio universitetas. *Žiūrėta* 2016 lapkričio 22 d. <http://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2006~1367155598395/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content>
123. Narbekovas, Andrius, Birutė Obelenienė, Jonas Juškevičius, Kazimieras Meilius, Angelija Valančiūtė, Palmira Rudalevičienė, Danielius Serapinas ir Daiva Bartkevičienė. *Medicina, etika ir teisė apie žmogų iki gimimo. Mokslinė monografija*. Kaunas: Vytauto Didžiojo Universiteto leidykla, 2012.
124. Narbekovas, Andrius, Birutė Obelenienė, Žydrūnas Kulpys. „Katalikų sužadėtinų santuokos samprata.“ *Socialinis darbas* 10, 1 (2011): 93-102. https://www.mruni.eu/upload/iblock/5fe/13_narbekovas_obeleniene.pdf
125. Nutton, Vivian. *Ancient Medicine*. New York: Routledge, 2012.
126. Scherner-Kim, Karin. „The Role of the Oath of Renunciation.“ *The Georgetown Law Journal* 88, 329 (1999).

127. Sinkevičius, Vytautas. „Seimui neaišku, kas svarbiau: A. Guoga ar Konstitucija,“ Delfi. 2016 sausio 11 d., <http://www.delfi.lt/news/ringas/lit/v-sinkevicius-seimui-neaisku-kas-svarbiau-a-guoga-ar-konstitucija.d?id=70041396>
128. Skaistys, Audrius. „Priesaikos institutas ir jo įgyvendinimo problemos.“ *Jurisprudencija*. 54, 46 (2004): 16-28.
129. Skaistys, Audrius. „Kai kurie priesaikos teisinio instituto istoriniai aspektai Lietuvoje iki XVIII amžiaus.“ *Jurisprudencija* 11, 101 (2007): 50-57.
130. Skaistys, Audrius. „Teisinis priesaikos institutas ir jo socialinis vaidmuo.“ Daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2011.
131. Skaistys, Audrius. „Priesaikos instituto ištakos, paskirtis, etiniai ir teisiniai aspektai bei veiksmingumas.“ Žiūrėta 2016 gegužės 6 d., www.socforumas.lt/files/articles/referatas-priesaika.doc.
132. *Statut velikogo knjazhestva litovskogo ozo 1588: Teksty. Spravochnik.Kommentarii*. Minsk: Petrucja Brovnič, 1989.
133. Šaulauskienė, Alina. „Su tikėjimu, viltimi ir meile į trečiąjį tūkstantmetį.“ Už gyvybę. Žiūrėta 2016 spalio 2 d., http://www.gyvybe.lt/uzgyvybe/199904/uzg04_03.html
134. Šidiškienė, Irma. „Institucinės santuokos apeigos: socialinės tvarkos įteisinimas Lietuvoje XIX a. II pusėje - XXI a. pradžioje.“ *Lituanistica* 68, 4 (2006): 84-99.
135. Vaičaitis, Vaidotas Antanas. *Respublikos Prezidento apkalta ir Lietuvos teisinė sistema. Prezidento apkalta, 2003-2004 m.: dokumentų rinkinys*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2005.
136. Valančius, Kazimieras. „Bažnytinės (kanoninės) santuokos institucionalizacija ir konstitucionalizacija: raida ir problemos.“ *Lietuvių katalikų mokslo akademijos metraštis*, 19 (2001): 267-282.
137. Vaitkevičiūtė, Viktorija. *Tridento visuotinio bažnyčios susirinkimo (1545-1563) įtaka Lietuvos kultūrai: Susirinkimo idėjų suvokimas ir sklaida Vidurio Europos rytuose*. Vilnius: Kultūros, filosofijos ir meno institutas, 2009.
138. Valikonytė, Irena. „Priesaikos per teismo procesą, arba Dramatiški teisingumo drabužiai.“ *ldkistorija.lt*. Žiūrėta 2016 liepos 13 d. <http://m.ldkistorija.lt/index.php/istoriniai-faktai/priesaikos-per-teismo-procesa-arba-dramatiski-teisingumo-drabuziai/1021>.
139. Vėlyvis, Stasys, ir Marius Jonaitis. „XII lentelių įstatymai: bendrųjų šiuolaikinės teisės principų pradmenys.“ *Jurisprudencija* 11, 101 (2007): 33-41.
140. Vėlyvis, Stasys, ir Marius Jonaitis. *XII lentelių įstatymai ir jų komentarai*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2007.

141. Walshe, Thomas M. *Neurological Concepts in Ancient Greek Medicine*. New York: Oxford University Press, 2016.
142. Žilys, Juozas. *Teisės aktų konstitucingumo problema rengiant Lietuvos Respublikos Konstituciją. Mokomasis leidinys*. Vilnius: Lietuvos teisės akademijos Leidybos centras, 2000.

Kita literatūra

143. „Ar priesaika dar turi vertę?“ *Lietuvos žinios*, lapkričio 18, 2008. <http://lzinios.lt/lzinios/Lietuva/ar-priesaika-dar-turi-verte/125355>
144. Bumblauskas, Alfredas. *Senosios Lietuvos istorija 1009–1795*. Vilnius: R. Paknio leidykla, 2005.
145. „Crude divorce rate, selected years, 1960–2014 ⁽¹⁾ (per 1 000 inhabitants).“ *Eurostat*. Žiūrėta 2016 spalio 3 d. <https://goo.gl/4EFpco>
146. Dabartinės Lietuvių kalbos žodynas. Žiūrėta 2016 rugpjūčio 3 d. <http://lkiis.lki.lt/>.
147. Protokolas (Nr.3) Dėl Europos Sąjungos Teisingumo Teismo Statuto. Europos Sąjungos oficialusis leidinys, 2010 kovo 30 d. http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2008-09/statut_2008-09-26_09-34-13_864.pdf
148. Europos Teisingumo Teismo Procedūros reglamentas. Europos Sąjungos oficialusis leidinys, 2012 rugsėjo 29 d. [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012Q0929\(01\)&from=LT](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012Q0929(01)&from=LT)
149. „JAV duodant priesaiką galima naudoti ir Koraną.“ Delfi. 2007 sausio 17 d. <http://www.delfi.lt/news/daily/world/jav-duodant-priesaika-galima-naudoti-ir-korana.d?id=11835356>
150. „Krikščioniškosios santuokos doktrinos tezės.“ Tarptautinė teologijos komisija, žiūrėta 2016 rugsėjo 5 d., http://www.lcn.lt/b_dokumentai/kiti_dokumentai/krikscioniskosios-santuokos-doktrinos-tezes.html
151. *Lietuviškoji tarybinė enciklopedija. IX tomas*. Vilnius: Vyriausioji enciklopedijų redakcija, 1982.
152. *Lietuvos statistikos metraštis 2015*. Vilnius: Lietuvos Statistikos Departamentas, 2015.
153. „Gyventojai ir socialinė statistika.“ *Lietuvos statistikos departamentas*. Žiūrėta 2016 rugpjūčio 22 d., <http://osp.stat.gov.lt/temines-lenteles19>
154. *Santuokos apeigynas*. Vilnius: Šv. Jono Krikštytojo ir šv. Jono apaštalo ir evangelisto bažnyčia, 2009.
155. Šventasis Raštas. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2011.

156. „Lietuvos gyventojai pagal tikybą 2001 ir 2011 m. surašymų duomenis.“ Statistikos departamentas. Žiūrėta 2016 rugsėjo 2 d. <http://religija.lt/straipsniai/tyrimai-analize-nuomones/lietuvos-gyventojai-pagal-tikyba-2001-2011-m-surasyму-duomenis>
157. „Ustawa z dnia 7 wrzesnia 2007 r. o Karcie Plaka.“ Newsby. Žiūrėta 2016 rugpjūčio 12 d. http://newsby.org/karta_polaka/ustawa_o_karcie_polaka.htm
158. „Tyrimo „Pasitikėjimo valstybės ir savivaldybių institucijomis ir įstaigomis ir aptarnavimo kokybės vertinimas“ ataskaita 20.“ Vidaus reikalų ministerija. 2015 lapkričio 13 d. <http://vakokybe.vrm.lt/index.php?id=307>
159. „Vilniaus universiteto rektoriaus inauguracijos ceremonijos aprašas.“ VU. Žiūrėta 2016 liepos 12 d. <https://goo.gl/NSeOlQ>
160. „Naujienos. Pasitikėjimas Lietuvos institucijomis.“ Vilmorius. Žiūrėta 2016 rugsėjo 18 d., <http://www.vilmorius.lt/index.php?mact=News,cntnt01,detail,0&cntnt01articleid=2&cntnt01returnid=20>

ANOTACIJA

Baigiamajame magistro darbe nagrinėjama priesaikos instituto prigimtis, esmė, paskirtis ir reikšmė, nagrinėjamos teisės normos, reglamentuojančios įvairias priesaikos rūšis valstybės ir kanonų teisėje. Išskirtos priesaikų skiriamosios savybės, priesaikos surūšiuotos, pateikti apibendrinimai. Išanalizuoti teisės aktai ir naujausia teismų praktika, išryškinti teisinio reguliavimo trūkumai, priesaikos sulaužymo probleminiai klausimai, aptarti priesaikos instituto moraliniai-etiniai aspektai. Analizuota pasaulietinės ir kanonų teisės sąveika santuokų teisinio reguliavimo srityje. Pateikiamos apibendrintos išvados bei suformuluojami pasiūlymai toms problemoms spręsti.

Pagrindinės sąvokos: priesaika, priesaikos reguliavimas, priesaikos sulaužymas, Konstitucija, kanonų teisė, Kanonų teisės kodeksas

ANOTATION

This master thesis analysis the origins, the essence, the purpose and the meaning of the Oath institute. Certain features of the Oath are distinguished, accordingly that allows to sort the Oaths and to make the generalizations. This master thesis analyze legislation and the most recent case law, highlighting the weakness of legal regulation and problematic aspects of the infringement of the Oath, moral-ethical aspects of the oath institute are also discussed in this paper. This master thesis focus on the ratio of secular and canon law analyzing the Oath institute. Summarized conclusions and suggestions are made in the end of this paper.

Keywords: Oath, regulation of the Oath, infringement of the Oath, Constitution, canon law, Code of Canon Law

SANTRAUKA

PRIESAIKA IR JOS REGULIAVIMAS KANONŲ IR PASAULIETINĖJE TEISĖJE

Priesaikos institutas – vienas seniausių ir gilią tradiciją turintis teisinis institutas Lietuvoje. Dabartinės visuomenės tarpusavio santykiuose pastebima, kad priesaika neretai praranda vertę, priesaikos, kurios siejamos su atitinkamų pareigų užėmimu, neretai sulaužomos, pasitikėjimas išrinktomis valdžios institucijomis mažėja, o tuo pačiu priesaika kartais yra vertinama tik kaip formalus ar simbolinis aktas.

Pagrindinis magistro baigiamojo darbo tikslas - atskleisti priesaikos esmę, struktūrinius elementus, priesaikos rūšis ir paskirtį. Taip pat siekiama išsiaiškinti, ar teisinis reglamentavimas valstybės ir kanonų teisėje yra pakankamas.

Magistro darbą sudaro įvadas, keturios dėstomosios dalies struktūrinės dalys, išvados, pasiūlymai, pateikiama darbo santrauka lietuvių ir anglų kalba, literatūros sąrašas bei priedai. Dėstomosios dalies tyrime nagrinėjama priesaikos instituto prigimtis, esmė, paskirtis ir reikšmė. Lyginamosios ir sisteminės analizės būdu nagrinėjamos teisės normos, reglamentuojančios įvairias priesaikos rūšis valstybės ir kanonų teisėje. Analizuojant priesaikos tekstus Konstitucijoje ir kituose teisės aktuose išskirtos priesaikų skiriamosios savybės, pagal kurias priesaikos surūšiuotos, pateikti apibendrinimai. Išanalizavus teisės aktus ir naujausią teismų praktiką, išryškinami teisinio reguliavimo trūkumai, priesaikos sulaužymo probleminiai klausimai, aptariami priesaikos instituto moraliniai-etiniai aspektai. Nagrinėjant priesaikos institutą darbe daug dėmesio skiriama pasaulietinės ir kanonų teisės sąveikai. Aptarus priesaikos įgyvendinimo problemas, atsirandančias dėl neišsamaus reguliavimo bei teismų doktrinos stokos, darbo pabaigoje pateikiamos apibendrintos išvados bei suformuluojami pasiūlymai toms problemoms spręsti.

Konstitucija ir kiti teisės aktai, kurie nustato priesaikos davimo ir sulaužymo pasekmes, įtvirtina priesaikos instituto įgyvendinimo teises sąlygas, tačiau analizuojant sisteminiu požiūriu darytina išvada, kad vis dar pasitaiko nemažai konstitucinių ir įstatymais įtvirtintų priesaikos instituto reguliavimo trūkumų, kurie mažina šio instituto veiksmingumą. Įgyvendinus šiame magistro baigiamajame darbe pateiktus pasiūlymus būtų patobulintas priesaikos teisinis reguliavimas ir užtikrintas geresnis priesaikos teisinio reguliavimo įgyvendinimas Lietuvoje.

SUMMARY

THE OATH AND ITS REGULATION IN CANON AND SECULAR LAW

The Oath institution is one of the oldest legal institutions and has a long traditions in Lithuania. It is noticed, that the Oath often loses its value in current public relations, the Oaths related with certain office occupation often are infringed, the confidence of the elected authorities decreases, while at the same time the Oath sometimes seem merely as a formal or symbolic act.

The main aim of this master thesis is to reveal the essence, the structural elements, the kinds and the purpose of the Oath. It is also intended to find out if legal regulation is sufficient in the secular and canon law.

The master thesis consists of introduction, four structural descriptive parts, conclusions, proposals, bibliography list and the appendices. This research analyses the origin, the essence, the purpose and the meaning of the Oath institute. The comparative and systematic analysis methods are used to examine legal norms that regulate various kinds of the Oath in secular and canon law. After studying the texts of the Oaths in Constitution and in other legislation, certain features of the Oath are distinguished, accordingly that allows to sort the Oaths and to make the generalizations. This master thesis analyze legislation and the most recent case law, highlighting the weakness of legal regulation and problematic aspects of the infringement of the Oath, moral-ethical aspects of the Oath institute are also discussed in this paper. This master thesis focus on the ratio of secular and canon law analyzing the Oath institute. After discussing the loopholes in the implementation of the Oath institution, arising from fragmented regulation and a lack of judicial doctrine, summarized conclusions and suggestions are made in the end of this paper.

The Constitution and other laws, which determine swearing and perjury consequences, establish the legal conditions of implementing of the Oath institution, but the systematic approach draws a conclusion that there are still a number of constitutional and enshrined by the law drawbacks of the regulation of the Oath institution reducing the efficiency of this institution. The implementation of this master thesis proposals would improve the legal regulation of the Oath and would ensure better implementation of the legal regulation of the Oath in Lithuania.

PRIEDAI

Priedas Nr. 1 Priesaikų tekstai Lietuvos teisės aktuose nuo 1990 metų

	Teisės aktas	Pirminė redakcija	Aktuali redakcija
1	LIETUVOS RESPUBLIKOS ŽVALGYBOS ĮSTATYMAS 2000 m. liepos 17 d. Nr. VIII-1861	Iki 2013-01-01 priesaikos nebuvo	35 straipsnis. Žvalgybos pareigūnų priesaika (nuo 2013 01 01) 1) „Aš, (vardas, pavardė), be išlygų prisiekiu: ištikimai tarnauti Lietuvos valstybei, ginti Lietuvos valstybę, jos laisvę ir nepriklausomybę, sąžiningai vykdyti Lietuvos Respublikos Konstituciją, įstatymus ir savo vadovų įsakymus, saugoti visas man patikėtas paslaptis, savo elgesiu visur ir visada saugoti gerą žvalgybos pareigūno vardą. Tepadedą man Dievas.“; 2) „Aš, (vardas, pavardė), be išlygų prisiekiu: ištikimai tarnauti Lietuvos valstybei, ginti Lietuvos valstybę, jos laisvę ir nepriklausomybę, sąžiningai vykdyti Lietuvos Respublikos Konstituciją, įstatymus ir savo vadovų įsakymus, saugoti visas man patikėtas paslaptis, savo elgesiu visur ir visada saugoti gerą žvalgybos pareigūno vardą.“
2	LIETUVOS RESPUBLIKOS ADVOKATŪROS ĮSTATYMAS 2004 m. kovo 18 d. Nr. IX-2066	19 straipsnis. Advokato priesaika „Aš, advokatas (- ė) (vardas, pavardė), prisiekiu būti ištikimas (-a) Lietuvos Respublikai, laikytis jos Konstitucijos ir įstatymų, padėti ginti žmogaus teises, laisves ir teisėtus interesus, dorai ir sąžiningai atlikti advokato pareigas, saugoti profesines paslaptis ir savo elgesiu nepakenkti advokato vardui. Tepadedą man Dievas“. Prisiekti galima ir be paskutiniojo sakinio.	19 straipsnis. Advokato priesaika (nuo 2006 06 28) 1) „Aš, advokatas (-ė) (vardas, pavardė), prisiekiu būti ištikimas (-a) Lietuvos Respublikai, laikytis jos Konstitucijos ir įstatymų, padėti ginti žmogaus teises, laisves ir teisėtus interesus, dorai ir sąžiningai atlikti advokato pareigas, saugoti profesines paslaptis ir savo elgesiu nepakenkti advokato vardui. Tepadedą man Dievas“. 2) „Aš, advokatas (-ė) (vardas, pavardė), prisiekiu būti ištikimas (-a) Lietuvos Respublikai, laikytis jos Konstitucijos ir įstatymų, padėti ginti žmogaus teises, laisves ir teisėtus interesus, dorai ir sąžiningai atlikti advokato pareigas, saugoti profesines paslaptis ir savo elgesiu nepakenkti advokato vardui“.
3	LIETUVOS RESPUBLIKOS ANTSTOLIŲ ĮSTATYMAS 2002 m. gegužės 9 d. Nr. IX-876	9 straipsnis. Antstolio priesaika „Aš, antstolis (-ė) (vardas, pavardė), prisiekiu būti ištikimas (-a) Lietuvos Respublikai, laikytis jos Konstitucijos, įstatymų, visada būti sąžiningas (-a) ir dorai vykdyti antstolio (- ės) pareigas. Tepadedą man Dievas.“ Prisiekti galima ir be antrojo sakinio.	9 straipsnis. Antstolio priesaika (nuo 2005 12 08) 1) „Aš, antstolis (-ė) (vardas, pavardė), prisiekiu būti ištikimas (-a) Lietuvos Respublikai, laikytis jos Konstitucijos, įstatymų, visada būti sąžiningas (-a) ir dorai vykdyti antstolio (-ės) pareigas. Tepadedą man Dievas.“; 2) „Aš, antstolis (-ė) (vardas, pavardė), prisiekiu būti ištikimas (-a) Lietuvos Respublikai, laikytis jos Konstitucijos, įstatymų, visada būti sąžiningas (-a) ir dorai vykdyti antstolio (-ės) pareigas.

4	LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSIOSIOS RINKIMŲ KOMISIJOS ĮSTATYMAS 2002 m. birželio 20 d. Nr. IX-985	8 straipsnis. Vyriausiosios rinkimų komisijos narių priesaika 1) „Aš, (vardas, pavardė), prisiekiu būti ištikimas Lietuvos Respublikai, laikytis jos Konstitucijos ir įstatymų, sąžiningai ir garbingai atlikti savo pareigas Vyriausiojoje rinkimų komisijoje ir susilaikyti nuo poelgių, pažeidžiančių įstatymus ir žmogaus teises. Tepadeda man Dievas.“; 2) „Aš, (vardas, pavardė), prisiekiu būti ištikimas Lietuvos Respublikai, laikytis jos Konstitucijos ir įstatymų, sąžiningai ir garbingai atlikti savo pareigas Vyriausiojoje rinkimų komisijoje ir susilaikyti nuo poelgių, pažeidžiančių įstatymus ir žmogaus teises.“	
5	LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO PROCESO KODEKSAS PATVIRTINTAS 2002 m. kovo 14 d. įstatymu Nr. IX-785	210 straipsnis. Pavedimas asmeniui, neįtrauktam į ekspertų sąrašą, atlikti ekspertizę „Aš, (vardas, pavardė), prisiekiu sąžiningai atlikti eksperto pareigas. Tepadeda man Dievas“. Prisiekti galima ir be paskutiniojo sakinio.	210 straipsnis. Pavedimas asmeniui, neįtrauktam į ekspertų sąrašą, atlikti ekspertizę (nuo 2005 12 08) 1) „Aš, (vardas, pavardė), prisiekiu sąžiningai atlikti eksperto pareigas. Tepadeda man Dievas.“; 2) „Aš, (vardas, pavardė), prisiekiu sąžiningai atlikti eksperto pareigas.“
6	LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO PROCESO KODEKSAS PATVIRTINTAS 2002 m. kovo 14 d. įstatymu Nr. IX-785	263 straipsnis. Pareigų išaiškinimas vertėjui „Aš, (vardas, pavardė), prisiekiu sąžiningai atlikti vertėjo pareigą. Tepadeda man Dievas“. Prisiekti galima ir be paskutiniojo sakinio.	263 straipsnis. Pareigų išaiškinimas vertėjui (nuo 2005 12 08) 1) „Aš, (vardas, pavardė), prisiekiu sąžiningai atlikti vertėjo pareigas. Tepadeda man Dievas.“; 2) „Aš, (vardas, pavardė), prisiekiu sąžiningai atlikti vertėjo pareigas.“
7	LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO PROCESO KODEKSAS PATVIRTINTAS 2002 m. kovo 14 d. įstatymu Nr. IX-785	269 straipsnis. Pareigų ir teisių išaiškinimas ekspertui ir specialistui <u>Eksperto</u> : „Aš, (vardas, pavardė), prisiekiu sąžiningai atlikti eksperto pareigą. Tepadeda man Dievas“. Prisiekti galima ir be paskutiniojo sakinio. <u>Specialisto</u> : „Aš, (vardas, pavardė), prisiekiu sąžiningai atlikti specialisto pareigą. Tepadeda man Dievas“. Prisiekti galima ir be paskutiniojo sakinio.	269 straipsnis. Pareigų ir teisių išaiškinimas ekspertui ir specialistui (nuo 2005 12 08) 1) „Aš, (vardas, pavardė), prisiekiu sąžiningai atlikti <u>eksperto</u> pareigas. Tepadeda man Dievas.“; 2) „Aš, (vardas, pavardė), prisiekiu sąžiningai atlikti eksperto pareigas.“ 1) „Aš, (vardas, pavardė), prisiekiu sąžiningai atlikti <u>specialisto</u> pareigas. Tepadeda man Dievas.“; 2) „Aš, (vardas, pavardė), prisiekiu sąžiningai atlikti specialisto pareigas.“
8	LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO PROCESO KODEKSAS PATVIRTINTAS 2002 m. kovo 14 d. įstatymu Nr. IX-785	277 straipsnis. Liudytojo priesaika „Aš, (vardas, pavardė), suvokdamas savo žodžių prasmę ir atsakomybę už juos, prisiekiu sakyti tik tiesą ir nieko nenutylėti. Tepadeda man Dievas“. Prisiekti galima ir be paskutiniojo sakinio.	277 straipsnis. Liudytojo priesaika (nuo 2005 12 08) 1) „Aš, (vardas, pavardė), suvokdamas savo žodžių prasmę ir atsakomybę už juos, prisiekiu sakyti tik tiesą ir nieko nenutylėti. Tepadeda man Dievas.“; 2) „Aš, (vardas, pavardė), suvokdamas savo žodžių prasmę ir atsakomybę už juos, prisiekiu sakyti tik tiesą ir nieko nenutylėti.“

9	LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO PROCESO KODEKSAS PATVIRTINTAS 2002 m. kovo 14 d. įstatymu Nr. IX-785		28 straipsnis. Nukentėjusysis Jis prisiekia ir atsako už melagingus parodymus kaip liudytojas.
10	LIETUVOS RESPUBLIKOS CIVILINĖS KRAŠTO APSAUGOS TARNYBOS STATUTAS PATVIRTINTAS 2003 m. liepos 1 d. įsakymu Nr. IX-1669	5 straipsnis. Statutinio tarnautojo priesaika „Aš, (vardas, pavardė), prisiekiu ištikimai tarnauti Lietuvos Respublikai, gerbti ir vykdyti Lietuvos Respublikos Konstituciją ir įstatymus, saugoti man patikėtas valstybės ir tarnybos paslaptis, sąžiningai atlikti man pavestas pareigas. Tepadeda man Dievas!“ Prisiekti galima ir be paskutinio sakinio.	5 straipsnis. Statutinio tarnautojo (nuo 2005 12 08) 1) „Aš, (vardas, pavardė), prisiekiu ištikimai tarnauti Lietuvos Respublikai, gerbti ir vykdyti Lietuvos Respublikos Konstituciją ir įstatymus, saugoti man patikėtas valstybės ir tarnybos paslaptis, sąžiningai atlikti man pavestas pareigas. Tepadeda man Dievas!“; 2) „Aš, (vardas, pavardė), prisiekiu ištikimai tarnauti Lietuvos Respublikai, gerbti ir vykdyti Lietuvos Respublikos Konstituciją ir įstatymus, saugoti man patikėtas valstybės ir tarnybos paslaptis, sąžiningai atlikti man pavestas pareigas.“
11	LIETUVOS RESPUBLIKOS CIVILINIO PROCESO KODEKSAS PATVIRTINTAS 2002 m. vasario 28 d. įsakymu Nr. IX-743	186 straipsnis. Šalių ir trečiųjų asmenų paaiškinimai „Aš, (vardas, pavardė), garbingai ir sąžiningai pasižadu sakyti byloje tiesą“.	
12	LIETUVOS RESPUBLIKOS CIVILINIO PROCESO KODEKSAS PATVIRTINTAS 2002 m. vasario 28 d. įsakymu Nr. IX-743	192 straipsnis. Liudytojo apklausos tvarka „Aš, (vardas, pavardė), garbingai ir sąžiningai pasižadu sakyti byloje tiesą, nieko nenuslėpdamas, nepridėdamas ir nepakeisdamas“.	
13	LIETUVOS RESPUBLIKOS CIVILINIO PROCESO KODEKSAS PATVIRTINTAS 2002 m. vasario 28 d. įsakymu Nr. IX-743	217 straipsnis. Eksperto apklausa „Aš, (vardas, pavardė), garbingai prisiekiu, kad sąžiningai vykdysiu savo pareigą remiantis visomis turimomis žiniomis pateikti objektyvią ir pagrįstą išvadą byloje“.	
14	LIETUVOS RESPUBLIKOS CIVILINIO PROCESO KODEKSAS PATVIRTINTAS 2002 m. vasario 28 d. įsakymu Nr. IX-743	240 straipsnis. Vertėjui jo pareigų išaiškinimas „Aš, (vardas, pavardė), pasižadu sąžiningai vykdyti vertėjo pareigas pasitelkdamas (pasitelkdama) visus savo sugebėjimus“.	

15	LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCINIO TEISMO ĮSTATYMAS 1993 m. vasario 3 d. Nr. I-67	7 straipsnis. Konstitucinio Teismo teisėjo priesaika „Aš, (vardas, pavardė), PRISIEKIU būti ištikimas Lietuvos Respublikai; PRISIEKIU garbingai ir sąžiningai eiti Konstitucinio Teismo teisėjo pareigas; PRISIEKIU ginti nepriklausomos Lietuvos valstybės konstitucinę santvarką ir saugoti Konstitucijos viršenybę, paklusdamas tik Lietuvos Respublikos Konstitucijai. Tepadedu man Dievas!“ Prisiekti leidžiama ir be paskutiniojo sakinio.	7 straipsnis. Konstitucinio Teismo teisėjo priesaika (nuo 2003 11 19) 1) „Aš, (vardas, pavardė), prisiekiu būti ištikimas Lietuvos Respublikai; prisiekiu garbingai ir sąžiningai eiti Konstitucinio Teismo teisėjo pareigas; prisiekiu ginti nepriklausomos Lietuvos valstybės konstitucinę santvarką ir saugoti Konstitucijos viršenybę, paklusdamas tik Lietuvos Respublikos Konstitucijai. Tepadedu man Dievas!“ 2) „Aš, (vardas, pavardė), prisiekiu būti ištikimas Lietuvos Respublikai; prisiekiu garbingai ir sąžiningai eiti Konstitucinio Teismo teisėjo pareigas; prisiekiu ginti nepriklausomos Lietuvos valstybės konstitucinę santvarką ir saugoti Konstitucijos viršenybę, paklusdamas tik Lietuvos Respublikos Konstitucijai.“
16	LIETUVOS RESPUBLIKOS KRAŠTO APSAUGOS SISTEMOS ORGANIZAVIMO IR KARO TARNYBOS ĮSTATYMAS 1998 m. gegužės 5 d. Nr. VIII-723	Iki 2005-12-08 kariuomenės vadai neprisiekdavo	13 straipsnis. Kariuomenės vadai (nuo 2005 12 08) 1) „Aš, (vardas, pavardė), paskirtas Lietuvos kariuomenės vadu, be išlygų prisiekiu: ištikimai tarnauti Lietuvos Respublikai, saugoti jos žemių vientisumą, sąžiningai vykdyti Lietuvos Respublikos Konstituciją, įstatymus ir savo pareigas, visomis išgalėmis stiprinti Lietuvos kariuomenę, ginti Lietuvos valstybę, jos laisvę ir nepriklausomybę. Tepadedu man Dievas.“; 2) „Aš, (vardas, pavardė), paskirtas Lietuvos kariuomenės vadu, be išlygų prisiekiu: ištikimai tarnauti Lietuvos Respublikai, saugoti jos žemių vientisumą, sąžiningai vykdyti Lietuvos Respublikos Konstituciją, įstatymus ir savo pareigas, visomis išgalėmis stiprinti Lietuvos kariuomenę, ginti Lietuvos valstybę, jos laisvę ir nepriklausomybę.“
17	LIETUVOS RESPUBLIKOS KRAŠTO APSAUGOS SISTEMOS ORGANIZAVIMO IR KARO TARNYBOS ĮSTATYMAS 1998 m. gegužės 5 d. Nr. VIII-723	23 straipsnis. Kario priesaika „Aš, (vardas ir pavardė), be išlygų prisiekiu: ištikimai tarnauti Lietuvos Respublikai, negailėdamas jėgų ir gyvybės ginti Lietuvos valstybę, jos laisvę ir nepriklausomybę, sąžiningai vykdyti Lietuvos Respublikos Konstituciją, įstatymus ir savo vadų įsakymus, saugoti visas man patikėtas paslaptis; pasižadu būti	23 straipsnis. Kario priesaika (nuo 2005 12 08) 1) „Aš, (vardas, pavardė), be išlygų prisiekiu: ištikimai tarnauti Lietuvos Respublikai, negailėdamas jėgų ir gyvybės ginti Lietuvos valstybę, jos laisvę ir nepriklausomybę, sąžiningai vykdyti Lietuvos Respublikos Konstituciją, įstatymus ir savo vadų įsakymus, saugoti visas man patikėtas paslaptis; pasižadu būti doras ir garbingas Lietuvos karys. Tepadedu man Dievas.“; 2) „Aš, (vardas, pavardė), be išlygų prisiekiu: ištikimai tarnauti Lietuvos Respublikai, negailėdamas jėgų ir gyvybės ginti Lietuvos valstybę, jos laisvę ir nepriklausomybę,

		doras ir garbingas Lietuvos karys. Tepadeda man Dievas.“ Prisiekti galima ir be paskutiniojo sakinio.	sąžiningai vykdyti Lietuvos Respublikos Konstituciją, įstatymus ir savo vadų įsakymus, saugoti visas man patikėtas paslaptis; pasižadu būti doras ir garbingas Lietuvos karys.“
18	LIETUVOS RESPUBLIKOS KRAŠTO APSAUGOS SISTEMOS ORGANIZAVIMO IR KARO TARNYBOS ĮSTATYMAS 1998 m. gegužės 5 d. Nr. VIII-723	24 straipsnis. Lietuvos karininkas „Aš, (vardas ir pavardė), tapdamas Lietuvos karininku, be išlygų prisiekiu: ištikimai tarnauti Lietuvos Respublikai, negailėdamas jėgų ir gyvybės ginti Lietuvos valstybę, jos laisvę ir nepriklausomybę, sąžiningai vykdyti Lietuvos Respublikos Konstituciją, įstatymus ir savo vadų įsakymus, saugoti man patikėtas paslaptis; pasižadu būti doras ir garbingas Lietuvos karininkas. Tepadeda man Dievas.“ Prisiekti galima ir be paskutiniojo sakinio.	24 straipsnis. Lietuvos karininkas (nuo 2005 12 08) 1) „Aš, (vardas, pavardė), tapdamas Lietuvos karininku, be išlygų prisiekiu: ištikimai tarnauti Lietuvos Respublikai, negailėdamas jėgų ir gyvybės ginti Lietuvos valstybę, jos laisvę ir nepriklausomybę, sąžiningai vykdyti Lietuvos Respublikos Konstituciją, įstatymus ir savo vadų įsakymus, saugoti man patikėtas paslaptis; pasižadu būti doras ir garbingas Lietuvos karininkas. Tepadeda man Dievas.“; 2) „Aš, (vardas, pavardė), tapdamas Lietuvos karininku, be išlygų prisiekiu: ištikimai tarnauti Lietuvos Respublikai, negailėdamas jėgų ir gyvybės ginti Lietuvos valstybę, jos laisvę ir nepriklausomybę, sąžiningai vykdyti Lietuvos Respublikos Konstituciją, įstatymus ir savo vadų įsakymus, saugoti man patikėtas paslaptis; pasižadu būti doras ir garbingas Lietuvos karininkas.“
19	LIETUVOS RESPUBLIKOS NOTARIATO ĮSTATYMAS 1992 m. rugsėjo 15 d. Nr. I-2882	5 straipsnis. Notaro priesaika „Aš, notaras (ė) (vardas, pavardė), prisiekiu būti ištikimas (a) Lietuvos Respublikai, laikytis jos Konstitucijos ir įstatymų, visada būti sąžiningas(a) ir dorai vykdyti notaro (ės) pareigas. Tepadeda man Dievas.“ Prisiekti galima ir be paskutiniojo sakinio.	5 straipsnis. Notaro priesaika (nuo 2005 12 08) 1) „Aš, notaras (-ė) (vardas, pavardė), prisiekiu būti ištikimas (-a) Lietuvos Respublikai, laikytis jos Konstitucijos ir įstatymų, visada būti sąžiningas (-a) ir dorai vykdyti notaro (-ės) pareigas. Tepadeda man Dievas.“; 2) „Aš, notaras (-ė) (vardas, pavardė), prisiekiu būti ištikimas (-a) Lietuvos Respublikai, laikytis jos Konstitucijos ir įstatymų, visada būti sąžiningas (-a) ir dorai vykdyti notaro (-ės) pareigas.“
20	LIETUVOS RESPUBLIKOS PILIETYBĖS ĮSTATYMAS 2010 m. gruodžio 2 d. Nr. XI-1196	23 straipsnis. Priesaika Lietuvos Respublikai 1) „Aš, (vardas, pavardė), tapdamas Lietuvos Respublikos piliečiu, be išlygų prisiekiu būti ištikimas Lietuvos Respublikai, laikytis Lietuvos Respublikos Konstitucijos ir įstatymų, ginti Lietuvos valstybės nepriklausomybę, teritorijos vientisumą ir konstitucinę santvarką. Pasižadu gerbti Lietuvos valstybinę kalbą, kultūrą ir papročius, stiprinti Lietuvos demokratijos ir teisinės valstybės pagrindus. Tepadeda man Dievas.“; 2) „Aš, (vardas, pavardė), tapdamas Lietuvos Respublikos piliečiu, be išlygų prisiekiu būti ištikimas Lietuvos Respublikai, laikytis Lietuvos Respublikos Konstitucijos ir įstatymų, ginti Lietuvos valstybės nepriklausomybę, teritorijos vientisumą ir konstitucinę santvarką. Pasižadu gerbti Lietuvos valstybinę kalbą, kultūrą ir papročius, stiprinti Lietuvos demokratijos ir teisinės valstybės pagrindus.“	
21	LIETUVOS RESPUBLIKOS PREZIDENTO ĮSTATYMAS	3 straipsnis. „Aš, (vardas, pavardė), prisiekiu Tautai	4 straipsnis. Respublikos Prezidento priesaikos (nuo 2003 11 28) 1) „Aš, (vardas, pavardė), prisiekiu Tautai būti ištikimas Lietuvos

	1993 m. sausio 26 d. Nr. I-56	būti ištikimas Lietuvos Respublikai ir Konstitucijai, gerbti ir vykdyti įstatymus, saugoti Lietuvos žemių vientisumą; prisiekiu sąžiningai eiti savo pareigas ir būti visiems lygiai teisingas; prisiekiu visomis išgalėmis stiprinti Lietuvos nepriklausomybę, tarnauti Tėvynei, demokratijai, Lietuvos žmonių gerovei. Tepadeda man Dievas!“ Prisiekti leidžiama ir be paskutiniojo sakinio.	Respublikai ir Konstitucijai, gerbti ir vykdyti įstatymus, saugoti Lietuvos žemių vientisumą; prisiekiu sąžiningai eiti savo pareigas ir būti visiems lygiai teisingas; prisiekiu visomis išgalėmis stiprinti Lietuvos nepriklausomybę, tarnauti Tėvynei, demokratijai, Lietuvos žmonių gerovei. Tepadeda man Dievas!“; 2) „Aš, (vardas, pavardė), prisiekiu Tautai būti ištikimas Lietuvos Respublikai ir Konstitucijai, gerbti ir vykdyti įstatymus, saugoti Lietuvos žemių vientisumą; prisiekiu sąžiningai eiti savo pareigas ir būti visiems lygiai teisingas; prisiekiu visomis išgalėmis stiprinti Lietuvos nepriklausomybę, tarnauti Tėvynei, demokratijai, Lietuvos žmonių gerovei.“
22	LIETUVOS RESPUBLIKOS PROKURATŪROS ĮSTATYMAS 1994 m. spalio 13 d. Nr. I-599	21 straipsnis. Prokuratūros pareigūno priesaika „Aš, prokuratūros pareigūnas (vardas, pavardė), prisiekiu būti ištikimas(a) Lietuvos Respublikai, vykdyti jos Konstituciją ir įstatymus, negailėti jėgų nusikalstamumui ir kitiems teisės pažeidimams įveikti, sąžiningai atlikti savo pareigas, visada saugoti gerą prokuratūros pareigūno vardą. Tepadeda man Dievas!“. Prisiekti galima ir be paskutiniojo sakinio.	30 straipsnis. Prokuroro priesaika 1) „Aš, Lietuvos Respublikos prokuroras (-ė) (vardas, pavardė), prisiekiu būti ištikimas (-a) Lietuvos valstybei, vykdyti jos Konstituciją ir įstatymus, savo pareigas atlikti garbingai, ginti žmogaus teises, laisves ir teisėtus interesus, visada būti nešališkas (-a), sąžiningas (-a), saugoti man patikėtas paslaptis ir gerą prokuroro vardą. Tepadeda man Dievas.“; 2) „Aš, Lietuvos Respublikos prokuroras (-ė) (vardas, pavardė), prisiekiu būti ištikimas (-a) Lietuvos valstybei, vykdyti jos Konstituciją ir įstatymus, savo pareigas atlikti garbingai, ginti žmogaus teises, laisves ir teisėtus interesus, visada būti nešališkas (-a), sąžiningas (-a), saugoti man patikėtas paslaptis ir gerą prokuroro vardą.
23	LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO STATUTAS 1994 m. vasario 17 d. Nr. I-399	3 straipsnis. Seimo nario priesaikos tekstas 1. „Aš, (vardas, pavardė), prisiekiu būti ištikimas (-a) Lietuvos Respublikai; prisiekiu gerbti ir vykdyti jos Konstituciją ir įstatymus, saugoti jos žemių vientisumą; prisiekiu visomis išgalėmis stiprinti Lietuvos nepriklausomybę, sąžiningai tarnauti Tėvynei, demokratijai, Lietuvos žmonių gerovei. Tepadeda man Dievas!“ 2. Prisiekti leidžiama ir be paskutiniojo sakinio.	
	LIETUVOS RESPUBLIKOS ĮSTATYMAS DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCIJOS ĮSIGALIOJIMO TVARKOS 1992 m. lapkričio 6 d.		
	LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO NARIO PRIEŠAIKOS ĮSTATYMAS 1992 m. spalio 29 d. Nr. I-3017		

24	LIETUVOS RESPUBLIKOS SPECIALIŲJŲ TYRIMŲ TARNYBOS STATUTAS 2003 m. balandžio 1 d. Nr. IX-1409	Pareigūno priesaika įstatyme atsirado tik nuo 2016-01-01	7 straipsnis. Pareigūno priesaika 1) „Aš, (vardas, pavardė), Specialiųjų tyrimų tarnybos pareigūnas (pareigūnė), prisiekiu būti ištikimas (ištikima) Lietuvos Respublikai, vadovautis jos Konstitucija ir kitais įstatymais, gerbti ir ginti žmogaus teises ir laisves, visuomenės ir valstybės interesus, kovoti su korupcija ir nusikalstamumu, saugoti valstybės ir tarnybos paslaptis; pasižadu sąžiningai atlikti man patikėtas pareigas ir visada saugoti gerą Specialiųjų tyrimų tarnybos pareigūno vardą. Tepadeda man Dievas.“ 2) „Aš, (vardas, pavardė), Specialiųjų tyrimų tarnybos pareigūnas (pareigūnė), prisiekiu būti ištikimas (ištikima) Lietuvos Respublikai, vadovautis jos Konstitucija ir kitais įstatymais, gerbti ir ginti žmogaus teises ir laisves, visuomenės ir valstybės interesus, kovoti su korupcija ir nusikalstamumu, saugoti valstybės ir tarnybos paslaptis; pasižadu sąžiningai atlikti man patikėtas pareigas ir visada saugoti gerą Specialiųjų tyrimų tarnybos pareigūno vardą.“
25	TARNYBOS KALĖJIMŲ DEPARTAMENTO PRIE LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISINGUMO MINISTERIJOS STATUTAS 2000 m. balandžio 18 d. Nr. VIII-1631	13 straipsnis. Pareigūnų priesaika „Aš, Kalėjų departamento pareigūnas(-ė) (vardas, pavardė), Jums liudijant: prisiekiu, negailėdamas(-a) savo jėgų ir gyvybės, ištikimai tarnauti Lietuvos Respublikai, sąžiningai vykdyti jos įstatymus ir viršininkų įsakymus; prisiekiu griežtai laikytis teisėtumo, gerbti žmogaus teises ir laisves; prisiekiu dorai atlikti savo pareigas ir susilaikyti nuo poelgių, kurie galėtų pakenkti geram Kalėjų departamento pareigūno(-ės) vardui. Tepadeda man Dievas.“ Prisiekti galima ir be paskutiniojo sakinio.	14 straipsnis. Priesaika (nuo 2005 12 08) 1) „Aš, Kalėjų departamento pareigūnas (-ė) (vardas, pavardė), Jums liudijant: prisiekiu, negailėdamas (-a) savo jėgų ir gyvybės, ištikimai tarnauti Lietuvos Respublikai, sąžiningai vykdyti jos įstatymus ir viršininkų įsakymus; prisiekiu griežtai laikytis teisėtumo, gerbti žmogaus teises ir laisves; prisiekiu dorai atlikti savo pareigas ir susilaikyti nuo poelgių, kurie galėtų pakenkti geram Kalėjų departamento pareigūno (-ės) vardui. Tepadeda man Dievas.“; 2) „Aš, Kalėjų departamento pareigūnas (-ė) (vardas, pavardė), Jums liudijant: prisiekiu, negailėdamas (-a) savo jėgų ir gyvybės, ištikimai tarnauti Lietuvos Respublikai, sąžiningai vykdyti jos įstatymus ir viršininkų įsakymus; prisiekiu griežtai laikytis teisėtumo, gerbti žmogaus teises ir laisves; prisiekiu dorai atlikti savo pareigas ir susilaikyti nuo poelgių, kurie galėtų pakenkti geram Kalėjų departamento pareigūno (-ės) vardui.“ Nuo 2010-01-01 1) „Aš, (vardas ir pavardė), prisiekiu būti ištikimas (ištikima) Lietuvos Respublikai, gerbti ir vykdyti jos Konstituciją ir įstatymus, negailėti jėgų gindamas (gindama) visuomenės ir valstybės interesus, gerbti žmogaus teises ir laisves,

			sąžiningai atlikti man patikėtas pareigas ir visada saugoti gerą Kalėjimų departamento pareigūno (pareigūnės) vardą. Tepadedu man Dievas.“; 2) „Aš, (vardas ir pavardė), prisiekiu būti ištikimas (ištikima) Lietuvos Respublikai, gerbti ir vykdyti jos Konstituciją ir įstatymus, negailėti jėgų gindamas (gindama) visuomenės ir valstybės interesus, gerbti žmogaus teises ir laisves, sąžiningai atlikti man patikėtas pareigas ir visada saugoti gerą Kalėjimų departamento pareigūno (pareigūnės) vardą.“
26	LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISMŲ ĮSTATYMAS 1994 m. gegužės 31 d. Nr. I-480	45 straipsnis. Teisėjo priesaika „Aš, teisėjas (a) (vardas, pavardė), prisiekiu būti ištikimas (a) Lietuvos Respublikai, vykdyti teisingumą tik pagal įstatymus, ginti žmogaus teises, laisves ir teisėtus interesus, visada būti sąžiningas (a), humaniškas (a) ir savo elgesiu nepakenkti teisėjo vardui. Tepadedu man Dievas.“ Prisiekti galima ir be paskutiniojo sakinio.	59 straipsnis. Teisėjo priesaika (nuo 2005 12 08) 1) „Aš, teisėjas (-a) (vardas, pavardė), iškilmingai prisiekiu būti ištikimas (-a) Lietuvos Respublikai, savo pareigas atlikti garbingai, vykdyti teisingumą pagal Lietuvos Respublikos Konstituciją ir įstatymus, ginti žmogaus teises, laisves ir teisėtus interesus, visada būti nešališkas (-a), sąžiningas (-a), humaniškas (-a), saugoti man patikėtas valstybės paslaptis ir visada elgtis, kaip dera teisėjui. Tepadedu man Dievas.“; 2) „Aš, teisėjas (-a) (vardas, pavardė), iškilmingai prisiekiu būti ištikimas (-a) Lietuvos Respublikai, savo pareigas atlikti garbingai, vykdyti teisingumą pagal Lietuvos Respublikos Konstituciją ir įstatymus, ginti žmogaus teises, laisves ir teisėtus interesus, visada būti nešališkas (-a), sąžiningas (-a), humaniškas (-a), saugoti man patikėtas valstybės paslaptis ir visada elgtis, kaip dera teisėjui.
27	LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS KONTROLĖS ĮSTATYMAS 1995 m. gegužės 30 d. Nr. I-907	16 straipsnis. Valstybės kontrolieriaus priesaika „Aš, (vardas, pavardė), prisiekiu būti ištikimas Lietuvos Respublikai; prisiekiu gerbti ir vykdyti jos Konstituciją bei įstatymus; prisiekiu visomis išgalėmis stiprinti Lietuvos nepriklausomybę, saugoti valstybės turtą, sąžiningai tarnauti Tėvynei, demokratijai, Lietuvos žmonių gerovei. Tepadedu man Dievas!“ Prisiekti leidžiama ir be paskutiniojo sakinio. 28 straipsnis. Valstybės kontrolės pareigūno priesaika „Aš, (vardas,	30 straipsnis. Valstybės kontrolieriaus, jo pavaduotojų ir Valstybės kontrolės pareigūnų priesaikos tekstas (nuo 2006 05 13) 1) „Aš, (vardas, pavardė), prisiekiu būti ištikimas Lietuvos Respublikai; gerbti ir vykdyti jos Konstituciją bei įstatymus; visomis išgalėmis stiprinti Lietuvos nepriklausomybę, saugoti valstybės turtą, sąžiningai tarnauti Tėvynei, demokratijai, Lietuvos žmonių gerovei. Tepadedu man Dievas.“; 2) „Aš, (vardas, pavardė), prisiekiu būti ištikimas Lietuvos Respublikai; gerbti ir vykdyti jos Konstituciją bei įstatymus; visomis išgalėmis stiprinti Lietuvos nepriklausomybę, saugoti valstybės turtą, sąžiningai tarnauti Tėvynei, demokratijai, Lietuvos žmonių gerovei.“

		pavardė), Jums liudijant, prisiekiu būti ištikimas Lietuvos valstybei, sąžiningai vykdyti Lietuvos Respublikos įstatymus, dorai atlikti savo pareigas, tarnauti Lietuvos Respublikos žmonėms ir valstybei; prisiekiu saugoti visas man patikėtas valstybės ir tarnybines paslaptis; prisiekiu savo elgesiu visur ir visada saugoti gerą Valstybės kontrolės pareigūno vardą. Tepadeda man Dievas!“ Prisiekti galima ir be paskutiniojo sakinio.	
28	LIETUVOS RESPUBLIKOS VIDAUS TARNYBOS STATUTAS 2003 m. balandžio 29 d. įstatymu Nr. IX-1538	12 straipsnis. Pareigūno priesaika „Aš, (vardas, pavardė), prisiekiu būti ištikimas (-a) Lietuvos Respublikai, gerbti ir vykdyti jos Konstituciją ir įstatymus, negailėti jėgų grindamas (-a) žmogaus teises ir laisves, visuomenės ir valstybės interesus, sąžiningai atlikti man patikėtas pareigas ir visada saugoti gerą vidaus tarnybos sistemos pareigūno vardą. Tepadeda man Dievas“. Prisiekti galima ir be paskutinio sakinio.	13 straipsnis. Pareigūno priesaika 1) „Aš, (vardas, pavardė), prisiekiu būti ištikimas (ištikima) Lietuvos Respublikai, gerbti ir vykdyti Lietuvos Respublikos Konstituciją ir įstatymus, negailėti jėgų grindamas (gindama) žmogaus teises ir laisves, visuomenės ir valstybės interesus, sąžiningai atlikti man patikėtas pareigas ir visada saugoti gerą vidaus tarnybos sistemos pareigūno vardą. Tepadeda man Dievas.“; 2) „Aš, (vardas, pavardė), prisiekiu būti ištikimas (ištikima) Lietuvos Respublikai, gerbti ir vykdyti Lietuvos Respublikos Konstituciją ir įstatymus, negailėti jėgų grindamas (gindama) žmogaus teises ir laisves, visuomenės ir valstybės interesus, sąžiningai atlikti man patikėtas pareigas ir visada saugoti gerą vidaus tarnybos sistemos pareigūno vardą.“
29	LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS ĮSTATYMAS 1994 m. gegužės 19 d. Nr. I-464	7 straipsnis. Lietuvos Respublikos Ministro Pirmininko ir ministrų prisaikdinimas „Aš (vardas, pavardė), prisiekiu būti ištikimas Lietuvos Respublikai; prisiekiu gerbti ir vykdyti jos Konstituciją ir įstatymus, saugoti jos žemių vientisumą; prisiekiu visomis išgalėmis stiprinti Lietuvos nepriklausomybę, sąžiningai tarnauti Tėvynei, demokratijai, Lietuvos	7 straipsnis. Ministro Pirmininko ir ministrų prisaikdinimas (nuo 2004 06 24) 1) „Aš (vardas, pavardė) prisiekiu būti ištikimas Lietuvos Respublikai, prisiekiu gerbti ir vykdyti jos Konstituciją ir įstatymus, saugoti jos žemių vientisumą, prisiekiu visomis išgalėmis stiprinti Lietuvos nepriklausomybę, sąžiningai tarnauti Tėvynei, demokratijai, Lietuvos žmonių gerovei. Tepadeda man Dievas!“ arba 2) „Aš (vardas, pavardė) prisiekiu būti ištikimas Lietuvos Respublikai, prisiekiu gerbti ir vykdyti jos Konstituciją ir įstatymus, saugoti jos žemių vientisumą, prisiekiu visomis išgalėmis stiprinti Lietuvos nepriklausomybę, sąžiningai tarnauti

		žmonių gerovei. Tepadeda man Dievas!“ Prisiekti leidžiama ir be paskutiniojo sakinio.	Tėvynei, demokratijai, Lietuvos žmonių gerovei“
30	LIETUVOS ŠAULIŲ SĄJUNGOS STATUTAS 2009 m. gruodžio 15 d. Nr. V-1177	171. Šaulio priesaikos tekstai jo pasirinkimu yra šie: „Aš, (vardas, pavardė), tapdamas šauliu, Jūsų akivaizdoje prisiekiu būti ištikimas (-a) Lietuvos valstybei, negailėdamas(-a) jėgų ir gyvybės ginti ir saugoti jos nepriklausomybę, teritorinį vientisumą ir konstitucinę santvarką. Pasižadu laikytis Lietuvos Respublikos Konstitucijos, Lietuvos šaulių sąjungos įstatymo, Lietuvos šaulių sąjungos statuto ir Šaulių etikos kodekso, kitų įstatymų, sąžiningai vykdyti šaulio pareigas ir vadų įsakymus. Pasižadu gerbti žmogaus teises, saugoti man patikėtas paslaptis ir turtą, rūpintis Lietuvos Respublikos ir jos Tautos gerove, visur elgtis, kaip dera doram, drausmingam ir narsiam šauliui. Tepadeda man Dievas.“ „Aš, (vardas, pavardė), tapdamas šauliu, Jūsų akivaizdoje prisiekiu būti ištikimas (-a) Lietuvos valstybei, negailėdamas(-a) jėgų ir gyvybės ginti ir saugoti jos nepriklausomybę, teritorinį vientisumą ir konstitucinę santvarką. Pasižadu laikytis Lietuvos Respublikos Konstitucijos, Lietuvos šaulių sąjungos įstatymo, Lietuvos šaulių sąjungos statuto ir Šaulių etikos kodekso, kitų įstatymų, sąžiningai vykdyti šaulio pareigas ir vadų įsakymus. Pasižadu gerbti žmogaus teises, saugoti man patikėtas paslaptis ir	170. Šaulio priesaikos tekstai jo pasirinkimu yra šie: (nuo 2014 03 13) 170.1. „Aš, (vardas, pavardė), tapdamas šauliu, Jūsų akivaizdoje prisiekiu būti ištikimas (-a) Lietuvos valstybei, negailėdamas(-a) jėgų ir gyvybės ginti ir saugoti jos nepriklausomybę, teritorinį vientisumą ir konstitucinę santvarką. Pasižadu laikytis Lietuvos Respublikos Konstitucijos, Lietuvos šaulių sąjungos įstatymo, Lietuvos šaulių sąjungos statuto ir Šaulių etikos kodekso, kitų įstatymų, sąžiningai vykdyti šaulio pareigas ir vadų įsakymus. Pasižadu gerbti žmogaus teises, saugoti man patikėtas paslaptis ir turtą, rūpintis Lietuvos Respublikos ir jos Tautos gerove, visur elgtis, kaip dera doram, drausmingam ir narsiam šauliui. Tepadedu man Dievas“. 170.2. „Aš, (vardas, pavardė), tapdamas šauliu, Jūsų akivaizdoje prisiekiu būti ištikimas (-a) Lietuvos valstybei, negailėdamas(-a) jėgų ir gyvybės ginti ir saugoti jos nepriklausomybę, teritorinį vientisumą ir konstitucinę santvarką. Pasižadu laikytis Lietuvos Respublikos Konstitucijos, Lietuvos šaulių sąjungos įstatymo, Lietuvos šaulių sąjungos statuto ir Šaulių etikos kodekso, kitų įstatymų, sąžiningai vykdyti šaulio pareigas ir vadų įsakymus. Pasižadu gerbti žmogaus teises, saugoti man patikėtas paslaptis ir turtą, rūpintis Lietuvos Respublikos ir jos Tautos gerove, visur elgtis, kaip dera doram, drausmingam ir narsiam šauliui“.

		turtą, rūpintis Lietuvos Respublikos ir jos Tautos gerove, visur elgtis, kaip dera doram, drausmingam ir narsiam šauliui.“	
31	LIETUVOS RESPUBLIKOS VIETOS SAVIVALDOS ĮSTATYMAS 1994 m. liepos 7 d. Nr. I-533	Iki 2008-10-01 priesaikos nebuvo	22 straipsnis. Savivaldybės tarybos nario statusas (nuo 2008 10 01) 2. Savivaldybės tarybos narys turi teisę pasirinkti vieną iš šių priesaikos tekstų: 1) „Aš, (vardas, pavardė), prisiekiu gerbti ir vykdyti Lietuvos Respublikos Konstituciją ir įstatymus, sąžiningai atlikti visas savivaldybės tarybos nario pareigas ir susilaikyti nuo veiksmų, pažeidžiančių gyventojų teises ir viešuosius interesus. Tepadeda man Dievas.“; 2) „Aš, (vardas, pavardė), prisiekiu gerbti ir vykdyti Lietuvos Respublikos Konstituciją ir įstatymus, sąžiningai atlikti visas savivaldybės tarybos nario pareigas ir susilaikyti nuo veiksmų, pažeidžiančių gyventojų teises ir viešuosius interesus.“ 3. Tarybos nario priesaikos priėmimo tvarka: 1) tarybos nario (mero) priesaiką priima savivaldybės rinkimų komisijos pirmininkas arba jo įgaliotas savivaldybės rinkimų komisijos narys;
32	LIETUVOS RESPUBLIKOS DIPLOMATINĖS TARNYBOS ĮSTATYMAS 1998 m. gruodžio 29 d. Nr. VIII-1012	21 straipsnis. Diplomato priesaika Asmuo, gavęs pirmą diplomatinį rangą, prisiekia Lietuvos Respublikai. Nustatomas šis priesaikos tekstas: „Aš, (vardas, pavardė), Prisiekiu ištikimai dirbti Lietuvos Respublikai, gerbti ir vykdyti jos Konstituciją ir įstatymus, sąžiningai vykdyti diplomato pareigas, saugoti valstybines ir tarnybines paslaptis. Tepadeda man Dievas.“ Prisiekti galima ir be paskutinio sakinio.	21 straipsnis. Diplomato priesaika (nuo 2004 11 25) 1. Asmuo, gavęs pirmą diplomatinį rangą, prisiekia Lietuvos Respublikai. Nustatomas šis priesaikos tekstas: „Aš, (vardas, pavardė), Prisiekiu ištikimai dirbti Lietuvos Respublikai, gerbti ir vykdyti jos Konstituciją ir įstatymus, sąžiningai vykdyti diplomato pareigas, saugoti valstybės ir tarnybos paslaptis. Tepadeda man Dievas. 2. Prisiekti galima ir be paskutinio sakinio. 21 straipsnis. Diplomato priesaika (nuo 2005 12 08) 1. Asmuo, gavęs pirmą diplomatinį rangą, prisiekia Lietuvos Respublikai. Prisiekiantis asmuo turi teisę pasirinkti vieną iš šių priesaikos tekstų: 1) „Aš, (vardas, pavardė), prisiekiu ištikimai dirbti Lietuvos Respublikai, gerbti ir vykdyti jos Konstituciją ir įstatymus, sąžiningai vykdyti diplomato pareigas, saugoti valstybės ir tarnybos paslaptis. Tepadeda man Dievas.“; 2) „Aš, (vardas, pavardė), prisiekiu ištikimai dirbti Lietuvos Respublikai, gerbti ir vykdyti jos Konstituciją ir įstatymus, sąžiningai vykdyti diplomato pareigas, saugoti valstybės ir tarnybos paslaptis.“

33	LIETUVOS POLICIJOS GENERALINIO KOMISARO ĮSAKYMAS DĖL VIDAUS TARNYBOS SISTEMOS (POLICIJOS) PAREIGŪNO PRIEŠAIKOS FORMOS IR JOS APRAŠYMO PATVIRTINIMO 2003 m. liepos 25 d. Nr. V-429	Aš, (vardas, pavardė) prisiekiu būti ištikimas (-a) Lietuvos Respublikai, gerbti ir vykdyti jos Konstituciją ir įstatymus, negailėti jėgų gindamas (-a) žmogaus teises ir laisves, visuomenės ir valstybės interesus, sąžiningai atlikti man patikėtas pareigas ir visada saugoti gerą vidaus tarnybos sistemos pareigūno vardą. Tepadeda man Dievas*. *PASTABA. Prisiekti galima ir be paskutinio sakinio.	
34	TARNYBOS LIETUVOS RESPUBLIKOS MUITINĖJE STATUTAS 2000 m. spalio 10 d. Nr. VIII-1986	19 straipsnis. Priesaikos tekstas Priesaikos tekstas: „Aš, (vardas, pavardė), jūsų akivaizdoje prisiekiu ištikimai tarnauti Lietuvos Respublikai, gerbti ir vykdyti jos įstatymus, savo elgesiu nepakenkti muitinės pareigūno garbei ir orumui, saugoti valstybės ir tarnybos paslaptis. Tepadeda man Dievas.“ Prisiekti galima ir be paskutiniojo sakinio.	18 straipsnis. Priesaikos tekstas (nuo 2005 12 22) 1. Prisiekiantis asmuo turi teisę pasirinkti vieną iš šių priesaikos tekstų: 1) „Aš, (vardas, pavardė), prisiekiu ištikimai tarnauti Lietuvos Respublikai, gerbti ir vykdyti jos įstatymus, savo elgesiu nepakenkti muitinės pareigūno garbei ir orumui, saugoti valstybės ir tarnybos paslaptis. Tepadeda man Dievas.“; 2) „Aš, (vardas, pavardė), prisiekiu ištikimai tarnauti Lietuvos Respublikai, gerbti ir vykdyti jos įstatymus, savo elgesiu nepakenkti muitinės pareigūno garbei ir orumui, saugoti valstybės ir tarnybos paslaptis.“
35	LIETUVOS RESPUBLIKOS AUDITO ĮSTATYMAS 1999 m. birželio 15 d. Nr. VIII-1227	12 straipsnis. Auditoriaus vardo suteikimo tvarka Asmuo, prieš tapdamas auditoriumi, prisiekia Auditorių rūmų įgaliotam asmeniui šiais žodžiais: „Aš, (vardas, pavardė), prisiekiu laikytis Lietuvos Respublikos Konstitucijos, įstatymų ir kitų teisės aktų, dorai ir sąžiningai atlikti auditoriaus pareigas, būti objektyvus (objektyvi) ir nepriklausomas (nepriklausoma), saugoti profesines paslaptis, nuolat kelti profesinę kvalifikaciją, laikytis Buhalterių profesionalų etikos kodekso ir Auditorių rūmų statuto“.	
36	LIETUVOS RESPUBLIKOS MOTERŲ IR VYRŲ LYGIŲ GALIMYBIŲ ĮSTATYMAS 1998 m. gruodžio 1 d. Nr. VIII-947	Iki 2006-05-20 priesaikos nebuvo.	14¹ straipsnis. Lygių galimybių kontrolieriaus priesaika (nuo 2006 05 20) 1) „Aš, Lietuvos Respublikos lygių galimybių kontrolierius (-ė) (vardas, pavardė), prisiekiu būti ištikimas (-a) Lietuvos valstybei, vykdyti jos Konstituciją ir įstatymus, savo pareigas atlikti garbingai, ginti žmogaus teises, laisves ir teisėtus interesus, visada būti nešališkas (-a), saugoti man patikėtas paslaptis. Tepadeda man Dievas.“; 2) „Aš, Lietuvos Respublikos lygių galimybių kontrolierius (-ė) (vardas, pavardė), prisiekiu būti ištikimas (-a) Lietuvos valstybei, vykdyti jos Konstituciją ir įstatymus, savo pareigas atlikti garbingai, ginti žmogaus teises, laisves ir teisėtus interesus, visada būti nešališkas (-a), saugoti man patikėtas paslaptis.“

37	LIETUVOS RESPUBLIKOS SAVIVALDYBIŲ ADMINISTRACINĖS PRIEŽIŪROS ĮSTATYMAS 1998 m. gegužės 14 d. Nr. VIII-730	Iki 2006-06-28 priesaikos nebuvo.	3¹ straipsnis. Vyriausybės atstovo priesaika (nuo 2006 06 28) 1) „Aš, Vyriausybės atstovas (vardas, pavardė), prisiekiu būti ištikimas Lietuvos Respublikai, prisiekiu gerbti ir vykdyti jos Konstituciją ir įstatymus, saugoti jos žemių vientisumą, prisiekiu visomis išgalėmis stiprinti Lietuvos nepriklausomybę, sąžiningai tarnauti Tėvynei, demokratijai, Lietuvos žmonių gerovei, prisiekiu ginti žmogaus teises, laisves ir teisėtus interesus, prisiekiu sąžiningai ir garbingai atlikti savo pareigas. Tepadeda man Dievas.“ arba 2) „Aš, Vyriausybės atstovas (vardas, pavardė), prisiekiu būti ištikimas Lietuvos Respublikai, prisiekiu gerbti ir vykdyti jos Konstituciją ir įstatymus, saugoti jos žemių vientisumą, prisiekiu visomis išgalėmis stiprinti Lietuvos nepriklausomybę, sąžiningai tarnauti Tėvynei, demokratijai, Lietuvos žmonių gerovei, prisiekiu ginti žmogaus teises, laisves ir teisėtus interesus, prisiekiu sąžiningai ir garbingai atlikti savo pareigas.“
38	LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSIOSIOS TARNYBINĖS ETIKOS KOMISIJOS ĮSTATYMAS 2008 m. liepos 1 d. Nr. X-1666	8 straipsnis. VTEK nario priesaika 1) „Aš, Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos narys (narė) (vardas, pavardė), prisiekiu būti ištikimas (ištikima) Lietuvos Respublikai, vykdyti jos Konstituciją ir įstatymus, savo pareigas atlikti garbingai, ginti žmogaus teises, laisves ir teisėtus interesus, ginti visuomenės viešąjį interesą, visada būti nešališkas (nešališka), saugoti man patikėtas paslaptis. Tepadeda man Dievas.“; 2) „Aš, Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos narys (narė) (vardas, pavardė), prisiekiu būti ištikimas (ištikima) Lietuvos Respublikai, vykdyti jos Konstituciją ir įstatymus, savo pareigas atlikti garbingai, ginti žmogaus teises, laisves ir teisėtus interesus, ginti visuomenės viešąjį interesą, visada būti nešališkas (nešališka), saugoti man patikėtas paslaptis.“	
39	LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIŲ ĮSTATYMAS 1998 m. gruodžio 3 d. Nr. VIII-950	8 straipsnis. Seimo kontrolieriaus priesaika (priesaika atsirado nuo 2004-11-25) Asmuo, paskirtas Seimo kontrolieriumi, prieš pradėdamas eiti pareigas, prisiekia Lietuvos valstybei perskaitydamas šį priesaikos tekstą: „Aš, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius (-ė) (vardas, pavardė), prisiekiu būti ištikimas (-a) Lietuvos valstybei, vykdyti jos Konstituciją ir įstatymus, savo pareigas atlikti garbingai, ginti žmogaus teises, laisves ir teisėtus interesus, visada būti nešališkas (-a), saugoti man patikėtas paslaptis.	8 straipsnis. Seimo kontrolieriaus priesaika (nuo 2005 12 22) 1) „Aš, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius (-ė) (vardas, pavardė), prisiekiu būti ištikimas (-a) Lietuvos valstybei, vykdyti jos Konstituciją ir įstatymus, savo pareigas atlikti garbingai, ginti žmogaus teises, laisves ir teisėtus interesus, visada būti nešališkas (-a), saugoti man patikėtas paslaptis. Tepadeda man Dievas.“; 2) „Aš, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius (-ė) (vardas, pavardė), prisiekiu būti ištikimas (-a) Lietuvos valstybei, vykdyti jos Konstituciją ir įstatymus, savo pareigas atlikti garbingai, ginti žmogaus teises, laisves ir teisėtus interesus, visada būti nešališkas (-a), saugoti man patikėtas paslaptis.

		Tepadedą man Dievas.“ Prisiekti galima ir be paskutinio sakinio.	
40	LIETUVOS RESPUBLIKOS VAIKO TEISIŲ APSAUGOS KONTROLIERIAUS ĮSTATYMAS 2000 m. gegužės 25 d. Nr. VIII-1708	Iki 2005-12-22 priesaikos nebuvo	7 straipsnis. Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus priesaika (nuo 2005-12-22) 1. Asmuo, paskirtas vaiko teisių apsaugos kontrolieriumi, prieš pradėdamas eiti pareigas prisiekia Lietuvos Respublikai. Prisiekiantis asmuo turi teisę pasirinkti vieną iš šių priesaikos tekstų: 1) „Aš, Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos kontrolierius (kontrolierė) (vardas, pavardė), prisiekiu būti ištikimas (-a) Lietuvos Respublikai, vykdyti jos Konstituciją ir įstatymus, savo pareigas atlikti garbingai, ginti vaiko teises, laisves ir teisėtus interesus, visada būti nešališkas (-a), saugoti man patikėtas paslaptis. Tepadedą man Dievas.“; 2) „Aš, Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos kontrolierius (kontrolierė) (vardas, pavardė), prisiekiu būti ištikimas (-a) Lietuvos Respublikai, vykdyti jos Konstituciją ir įstatymus, savo pareigas atlikti garbingai, ginti vaiko teises, laisves ir teisėtus interesus, visada būti nešališkas (-a), saugoti man patikėtas paslaptis.“.

Priedas Nr.2 Bendras ištuokų rodiklis (1 tūkst. gyventojų)²²²

	1960	1970	1980	1990	2000	2010	2011	2012	2013	2014
ES vidurkis	*	0,9	1,5	1,6	1,8	2	2	*	*	*
Belgija	0,5	0,7	1,5	2	2,6	2,7	2,5	2,3	*	*
Bulgarija	*	1,2	1,5	1,3	1,3	1,5	1,4	1,6	1,5	1,5
Čekijos Respublika	1,4	2,2	2,6	3,1	2,9	2,9	2,7	2,5	2,7	2,5
Danija	1,5	1,9	2,7	2,7	2,7	2,6	2,6	2,8	3,4	3,4
Vokietija	1	1,3	1,8	1,9	2,4	2,3	2,3	2,2		2,1
Estija	2,1	3,2	4,1	3,7	3	2,2	2,3	2,4	2,5	2,4
Airija	*	*	*	*	0,7	0,6	0,6	*	*	*
Graikija	0,3	0,4	0,7	0,6	1	1,2	1,1	1,3	1,5	*
Ispanija	*	*	*	0,6	0,9	2,2	2,2	2,2	2	2,2
Prancūzija	0,7	0,8	1,5	1,9	1,9	2,1	2	*	*	*
Kroatija	1,2	1,2	1,2	1,1	1	1,2	1,3	1,3	1,4	*
Italija	*	*	0,2	0,5	0,7	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
Kipras	*	0,2	0,3	0,6	1,7	2,3	2,3	2,4	*	*
Latvija	2,4	4,6	5	4	2,6	2,4	4	3,6	3,5	3,1
Lietuva	0,9	2,2	3,2	3,4	3,1	3,2	3,4	3,5	3,4	3,3
Liuksemburgas	0,5	0,6	1,6	2	2,4	2,1	2,3	2	2,1	2,6
Vengrija	1,7	2,2	2,6	2,4	2,3	2,4	2,3	2,2	2	2
Malta	*	*	*	*	*	*	0,1	1,1	0,8	0,8
Olandija	0,5	0,8	1,8	1,9	2,2	2	2	2,1	2	2,1
Austrija	1,1	1,4	1,8	2,1	2,4	2,1	2,1	2	*	*
Lenkija	0,5	1,1	1,1	1,1	1,1	1,6	1,7	1,7	1,7	1,7
Portugalija	0,1	0,1	0,6	0,9	1,9	2,6	2,5	2,4	2,2	*
Rumunija	2	0,4	1,5	1,4	1,4	1,6	1,8	1,6	1,4	1,4
Slovėnija	1	1,1	1,2	0,9	1,1	1,2	1,1	1,2	1,1	1,2
Slovakija	0,6	0,8	1,3	1,7	1,7	2,2	2,1	2	2	1,9
Suomija	0,8	1,3	2	2,6	2,7	2,5	2,5	2,4	2,5	2,5
Švedija	1,2	1,6	2,4	2,3	2,4	2,5	2,5	2,5	*	*
Jungtinė Karalystė	*	1	2,6	2,7	2,6	2,1	2,1	2	*	*
Islandija	0,7	1,2	1,9	1,9	1,9	1,8	1,6	*	*	*
Lichtenšteinas					3,9	2,4	2,5	2,4		
Norvegija	0,7	0,9	1,6	2,4	2,2	2,1	2,1	2	2	1,9
Šveicarija	0,9	1	1,7	2	1,5	2,8	2,2	2,2	2,1	2
Juodkalnija	*	*	*	*	*	0,8	0,8	0,8	0,8	0,9
Makedonija	0,7	0,3	0,5	0,4	0,7	0,8	0,9	0,9	1	1,1
Albanija	0,5	0,8	0,8	0,8	0,7	*	*	*	*	*
Serbija	*	*	*	*	*	0,9	1,1	1	1,1	1,1
Turkija	*	*	*	*	*	1,6	1,6	1,6	1,6	1,7
Bosnija ir Hercegovina	*	*	*	*	*	0,4	*	1,6	*	*
Kosovas	*	*	*	*	*	*	0,8	0,7	*	*

* - nėra duomenų

²²² Šaltinis: „Crude divorce rate, selected years, 1960–2014 (¹) (per 1 000 inhabitants).“ Eurostat, Žiūrėta 2016 spalio 3 d. <https://goo.gl/4EFpco>

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

2016-12-15
Vilnius

Aš, Mykolo Romerio universiteto (toliau – Universitetas), Teisės fakulteto, Finansų teisės Studentas Mindaugas Česnauskas patvirtinu, kad šis magistro baigiamasis darbas „Priesaika ir jos reguliavimas kanonų ir pasaulietinėje teisėje“:

1. Yra atliktas savarankiškai ir sąžiningai;
2. Nebuvo pristatytas ir gintas kitoje mokslo įstaigoje Lietuvoje ar užsienyje;
3. Yra parašytas remiantis akademinio rašymo principais ir susipažinus su rašto darbų metodiniais nurodymais.

Man žinoma, kad už sąžiningos konkurencijos principo pažeidimą – plagijavimą studentas gali būti šalinamas iš Universiteto kaip už akademinės etikos pažeidimą.

(parašas)

Mindaugas Česnauskas